

BUDAPESTI NAPLÓ

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
József-körút 18.

Főszerkesztő:
VÉSEI JÓZSEF.

Felolós szerkesztő:
BRAUN SÁNDOR. A SZERKESZTŐSÉG.

Kiadja:

Egész évre 28 k., (34), 1/2 évre 14 k., (7), 1/4 évre
7 k., (3.50), egy hónapra 2 k. 40 fillér, (1.20 frt).
Egyes szám Budapesten 8, vidéken 10 fillér.

Szilágyi Dezső

Budapest, július 31.

Óriás alakját a kórság nem merete megközelíteni. A mindenható halál is akkor végzett vele, akkor rohanta meg gyilkos pillantással, amikor pihenni készült. Orvul nyult bele az élet e remek műhelyébe a halál. Megremegett a roppant tekintettől, amelyben a meglevencedett erő és a meglevencedett parancs megcsufolhatja vala az elmulás fekete követjét. Hát besompolygott titkon, nesztelen és amikor ez a fenséges ember magára zárta édes és hü társát, a magányt, amely zárkozott nagyságának talán legbecsesebb titkait bírja, — álomra hajló szemeit sötét szárnyával befödte, a napot látniok többé nem engedte és mohón, rémes sietséggel jelentette az új hatalmat, az elsőt, amely urrá lett Szilágyi Dezső szállásán: a halált.

Az élet semmiféle vonatkozásában nem kerekedett föléje. Le sohase győzte. Meg is csak ritkán. Utjait, rendjét, szövevényeit és megtisztulásait ő szabta meg. Kiméletes volt vele szemközt, mert apró nyomorúságai, vesződései, a sok parányi viszony, amely a legszárnyalóbb géniust is gyakran szőlítja a föld porához vissza, a napi forgás kicsiny változásai mértföldekre húzódtak el mellőle. Ő viszont hálás volt a mértékért, amelyet ez a kimélet ráított. Fizetett azzal, hogy távollartotta magától a legédesebb kötést, a családot is. Kiegyenlítően emigy számadását a véletlennel, amely magányos természetének kéretlen kedvezett, sziklás öntudattal járt ez országban: egy ember, aki senkinek semmivel nem adósa. Amikor a nagy alkotások, a politikai mérközések, a parlamenti csaták színteréről, a bíróból, a klubból, a törvényhozás terméből abba a házba tért, amelyben csak néhány szoba volt az övé, éreznie kellett, hogy a magány azért szegődött hűséges társául, azért lett öröme, vágya, kívánsága, eleme, szeretője, mert nemcsak szobája szűk falai közt, de széles ez ország nagy területén is: egyedül volt.

E szálláson is — két, három szoba nem dusabb a polgári mértéknél — mi volt a feltűnő, mi volt a diszes, a gazdag, a megragadó? A könyv és a kép. A könyv volt e nagy lélek és e mérhetetlen elme tápláléka, társasága, szórakozása, felderítője, tanácsa, bírása, elmélyedéseinek tanuja, káprázatos mélységű gondolkozásának élesztője, vissz-

hangja, szíjtója és elcsöndesítője. És egyik rejtett zugában az erős, a rendkívüli, a félelmesen makacs, őszinteségében nyers, szókimonadásában gyakran megdöbbenően éles, az alkut hírből sem ismerő férfiú lelkének szerényen és melegen meghuzódott a rajongó, akit egy kép, a látásán, a bírásán érzett öröm poétává tesz. Két fényüzése volt. Egyik a könyv, másik a művészet szeretete. A képek voltak lelkében a rimek.

Két soros hír jelent meg róla az újságokban ma reggel, hogy Budapestre érkezett. Holnap kötetek fogják hirdetni fehér papíron fekete betűkkel, hogy soha többé innen el nem távozik. A két hír közé — gyászos sietség — esik az élet vagy a halál. Már oly mindegy. Hát igaz? Meghalt Szilágyi Dezső és aki utolsó látta élőnek, elsőül halottnak: — egy inas. Bizonyára hü, becsületes ember és csak inas mégis. Legfeljebb sirni tudott e szörnyű összeomlás láttán. A gondolkodás, a mérés, az értékelés keserűségétől valami jótékony korlátoltság megóvta. Ez egyszerű szolga együgyűségén tartott szünetet a roppant csapás, amíg a hír a dadogó ember szájából a gondolkodó Magyarország elméjéig eljut.

E gondolkodó ország polgáraiban, uralkodójában, intézőiben, parlamentjében, bírószekeiben, irodalmában és társaságaiban Szilágyi Dezső halálának híre a legfájdalmasabb hurokat fogja megérinteni. A leglesújtóbb, a leggyászosabb, a legdermesztőbb hatása lesz. Még csak imént láttuk munkás, komoly, nemes küzdésben a magyar törvényhozás hiteleinek, tekintélyének, erkölcsi súlyának öregbítésére. Nem is olyan régen ama cselekvés élén, amely az ország zavaros forrásba jutott közállapotait az összhangzatos, békés és a jog forrásaiból merítő munka sima területére vitte vissza. Előbb a Ház elnöki székén sugározta maga köré mindazt a diszt, amelyet e magas helyen egy varázslatos elme és egy nagy jellem méltóság képében csak kiváltani képes. Mint aktív kormányférfi lerakta alapjait Magyarország regenerálásának az igazságszolgáltatás terén és a mai napnak és az elkövetkezendő esztendőknél munkája ezeken az alapokon jut biztos tető alá. Miniszterségének utolsó két esztendejében pedig beleírta nevét a magyar lélekbe, a magyar lelkiismeretbe, amely a

felszabadulást repesve köszöntötte. A szabad-
elví, demokratikus törvényhozás terén neve,
immár emlékeztet je legelől van az alkotók fényes sorában.

Bármely pontjára a nyilvános életnek állította a közbizalom, sohase volt szüksége rá, hogy ő kapjon nimbuszt a méltóságtól, amelyet viselt, de mindig volt benne tartalom, szín, erő, hogy újabb ékességeket adjon a közjogi állásnak, amelyet betöltött, vagy a szerepnek, amelyet sok nehéz kötelesség és sok fényes alkalom ráított. E fényes alkalmak sorában is a legragogyóbb volt, amikor az ezer esztendő magyar nemzet üdvözlését vitte a királynak és amikor valósággal e nemzet géniusza adta meg neki azt a nagyságot, azt az ihletettséget és azt a lendületet, amelytől magasan szárnyal a szó, amikor imádságos nemzetet beszéltet imádkozó királyával. A király, amint hallgatta és a nemzet, amint Szilágyi Dezső ajakával beszélt, az érzések, amelyek akkor felszabadultak, mindaz a tűz és hevület, amely a sziveket azokban a történeti pillanatokban átjárta: — ez az egész felejtethetetlen kép azt a tudatot erősítette meg az ország közvéleményében, hogy Szilágyi Dezső nemcsak mély történelmi itéletű állam-
bölcs, akiben méltó sorok teremnek az ezeréves nemzet emléktáblája számára, de vezér is, aki meg tudja termékenyíteni az új Magyarországot. Népszerűsége, amelyet mindig úgy talált meg, hogy nem kereste, mert erős természete eltöltötte a divatos áramlásoknak való udvarlástól és az olcsó sikerek hajhászásától, e királyi napokban volt a legszínesebb és soha azontul el nem halaványodott. Mert akik nem szerették is, egyek voltak roppant értékének, nagy kvalitásainak hódoló elismerésében. Szep-
lőtlensége, nagysága, erkölcsi sulya bámulónak táborába szegődötték azokat is, akik szubjektív rokonérzést iránta táplálni nem tudtak. Viharos napokon tölgy volt, amelyet az idők veszedelme meg nem téphettek. Csöndes idő jártán biztató erőttartalék, ha rossz következhetnének reánk.

Tegnap erős volt, egészséges. Ma halott. És mégis tegnap egyedül volt: ma hü emlékezéssel vele van egy egész nemzet. Vajjon sirt-e valaha? Könnyhullatásunk ravatalát beharmatozza.

Braun Sándor.

Szilágyi Dezső halála.

Budapest, július 31.

Szilágyi Dezsőt holtan találták ma reggel szobájában. Eldőlt, mint a Bakony kemény tölgye, amikor belécsap a villám. Csak hirtelen katasztrófa pusztíthatta el őt: erő, amely a támadás egyetlen pillanatára gyűjt össze minden energiát. A halál így döntötte el a magyarságnak ezt a hatalmas oszlopát. Titkon mérte vele össze erejét: sem pap, sem szolga nem volt tanuja annak a párbajnak, amelyet a természet akarata küzdött ezzel a dacos akaráttal egy legényszoba éjszakai sötétjében és csöndjében. És Szilágyi Dezső nincs többé.

Az emberek megrendültek ma a hír hallatára, mert Szilágyi Dezsőben szinte megismerve látták a pusztíthatatlan erőt. Tudták, hogy legnagyobb fegyvere a sziklából metszett igazság, ledkevesebb játékszere az acélkard. Ez a hatalmas ember mutatába maradt ránk a klasszikus Deák-időkből. Nem volt diplomata-természet: vasból a gerince, kristályból az esze. Egyenest ment előre politikai gondolataival: ha mégis találkozott sokszor más államférfikkal, úgy csak azok kerülő utjait metszette át az ő egyenes pályája. Szinte rokotalanul állott a magyar politika apró hullámszámai közepette, mint egy Neptun, aki szigonyának emelésével viharral vagy háborgást csöndesít. Hatalmas körvonalai egészen kiestek a parlament mozaikképéből. És kiestek megalkuvó közéletünkben is. Jellemzésül azt mondták egymásnak az emberek, hogy sem rokona, sem atyafia, sem barátja nincs. Magános ember volt, családot nem alapított. Ezért volt olykor disszidens-vezér, egészen pártember soha. Ezért maradt oly sokszor egyedül, egészen magára hagyva. De egészen egyedül talán sohasem érezte magát: fegyvertársa, a páratlan energia egy percig sem távozott mellőle. Félték tőle, bár arany-szívű ember volt, bámulták, bár sohasem volt hajlandó visszabámulni senkit.

Kemény erő volt, mint a Bakony tölgye.

Tölgyfa-koporsóba fektessék örök pihenőre a magyar földbe.

(Szilágyi itthon.)

A mai reggeli lapok pár soros hírben jelentették Szilágyi Dezső hazaérkezését Karlsbadból. Amikor a közönség ezt a kis hírt olvasta, a nagy ember már kihűlt testtel feküdt szobája padlóján. A halál még tegnap este lepte meg, orozva, hirtelen és csak ma reggel tudta meg a szolgálója is, aki egy fedél alatt lakott vele, hogy ura, akihez oly nagyon ragaszkodott, már elköltözött az élők sorából.

Váratlanul érte ez a halál a magyar közéletet s éppen ezért döbentett meg mindenkit Szilágyi Dezső egyike volt a legerősebb, a legfelfoghatóbb embereknek, aki hatvanegyes éves kora mellett veseegészségnek örvendett. A sportnak több ágát művelte s különösen mint kitűnő vívó volt ismeretes.

Tegnap délután érkezett csak baza Karlsbadból, ahova már pár esztendő óta eljárt nyaranta. Szív- és májelhéjasodás mutatkozott nála az utóbbi években s ezért küldték az orvosai Karlsbadba, ahonnan utókurára vagy Gasteinba, vagy pedig a Tátorába ment. Most is a Tátorába készült és már ma elutazott volna oda, ha orvul meg nem lepi a halál.

Július 3-ikán, amikor a politikai élet elcsendesült, az idén is Karlsbadba ment Szilágyi Dezső. Ott kitűnően érezte magát; jót tett neki a levegőváltozás és a kúra, amelyet kezdődő máj- és szívbaja ellen használt.

Tegnap reggel táviratot kapott tőle a szolgálója, Darvasi Sándor. Azt táviratozta a kegyelmes ur, hogy délután két órakor Budapestre érkezik. A szolga a lakást rendbe hozta és Szilágyi Dezső tegnap délután két órakor fiakkereken lakására hajtatott a vasúttól. Szolgálója nem ment ki elébe, mert a kegyelmes ur nem szeretete, ha várta a vasutnál.

Együtt utazott Budapestre dr. Jankovich László zalamegyei főispánnal, akivel két hetet töltött együtt Karlsbadban. Amint a főispán beszélt ma, Szilágyi Dezső nagyon jókedvű volt az uton és sokat beszélgettek, de nem politikai kérdésekről. A pályaudvaron váltak el egymástól, azzal, hogy:

— Viszontlátásra Tátorafüredre!

A viszontlátás azonban nagyon szomorú volt: Jankovich főispán ma délelőtt látta viszont Szilágyi Dezsőt, amint holtan feküdt szobájában.

(Az utolsó ebéd.)

Két óra után ért haza tegnap Szilágyi Dezső a vasútállomástól a Harmincad-utca 6-ik szám alatt levő lakására. Az ajtóban várta már a szolgálója, Sándor.

— Kezét csókolom, kegyelmes uram! — köszöntötte, amint megérkezett.

— Jónapot Sándor! Nos, mi újság?

— Nincsen semmi, kegyelmes uram!

Szilágyi Dezső bement a lakásába s kényelemből helyezkedett, majd becsengette inasát.

— Éhes vagyok, Sándor, hozz valami ebédet.

A szolga felhozott egy étlapot és Szilágyi Dezső kiválasztotta az ételket. Levest, csirkehúst és beőttel rendelt. Egy fél liter bort is hozza.

Az ebéd csakhamar odaőnn volt s Szilágyi az íróasztala előtt lévő kis asztalkán terített magának.

— Csak ide teríts — mondta a szolgának — holnap ugyanis megint utazunk.

— Hova, kegyelmes uram? — kérdezte Sándor.

— Tátorafüredre.

A lakásban irtózatossá vált az időben. A kegyelmes ur csak megkóstolta a levest és félretette:

— Nem izlik ilyen meleg időben a leves.

A csirkehúst azonban megette a beőttel együtt s a félliter bort is megitta hozzá lassacskán.

Ebéd után lebeveredett Szilágyi Dezső a pam-lagra s öt óra felé ismét becsengette a Sándort, hogy hozza föl neki az estilapokat. Hat óráig olvasgatott ezután, majd a hálószobájába ment s bezárta maga után az ajtót.

Fél hét tájban még egyszer kijött a szobájából, de csakhamar visszatért oda. Utolsó szava ez volt szolgálójához:

— Hagyjatok most békében!

A szolga, aki felelősségével együtt ott lakik, este még egy esti lapot be akart vinni a kegyelmes urnak és halkan kopogott is az ajtón. A felesége mondta neki:

— Ne kopogj, Sándor, hátha alszik a kegyelmes ur és megharagszik, ha fölkelte.

Fél kilenc volt, amikor ismét megpróbálta a kopogtatást a Sándor. Vacsora iránt akarta megkérdezni a kegyelmes urat. Mivel azonban ismét nem kapott választ a kopogtatásra s azt hitte, hogy alszik a kegyelmes ur, nem merte tovább zavarni. Várta, hogy majd csengetni fog az ura, de megunta a várakozást s maga is aludni tért.

(A kegyelmes ur meghalt.)

Reggel öt óra tájban ébredt fel a szolga. Rögtön a hálószoba ajtajához ment, hogy megtudja, mit csinál az ura. Egy kissé aggródott is, mivel az este hiába zörgött az ajtaján. Megint megkopogtatta az ajtót, de hiába. Most már rosszat sejtett.

— Szent Isten, alighanem valami baj érte a kegyelmes urat! — mondta a feleségének.

Hat óra lett e közben s a szolga — felelősségével megbeszélve a dolgot — kocsióra ült és elhajtatott Szilágyi Dezső egyik legbizalmasabb barátjához, dr. Neuhoffer Jánoshoz, aki Budán lakik a Margit-rakpart 15-ik szám alatt.

Dr. Neuhoffer is megdöbött, amint a Sándor elmondta neki a történeteket. De mégis vigasztalólag szólt hozzá:

— Eredj csak haza, rögtön ott leszek, nem lesz semmi baj!

Fél hét lehetett már, amikor dr. Neuhoffer megérkezett. A szolgát nagy nyugtalanságban találta.

T A R C A.

Szilágyi Dezső.

Hogy mosolyogtál tegnap, csalfa égbolt!
S hatalmas tölgy-fánk most alatt hever!
Éjfél-szakán alattomos vihar jött,
És titkos villám pusztította el!

Rút, balga sors, mily roppant tévedés ez:
Az ország sínylik, nemzetünk beteg,
S ő volt az, aki gyógyíthatta volna —
És vakságod az orvost ölte meg!

Hatalmas védőnk! Fáj, hogy nincs szavad
több,
Ámbár nagy voltál még hallgatva is!
Úgy állunk, mint az, a kinek kezéből
Kihullt a kard, a fedező paizs!

Barátjaid kétségbeesve sírnak,
S az ellenfél is búsan hallgat el,
Mert érzi, hogy a bölcs, dicső makacsság
Nem lesz velünk, ha majd dacolni kell!

Nem bánatunk: félelmünk a bizonyosság,
Mindnyájunk aggó, búsz tekintete,

Hogy mit veszítettünk benned, ó titánunk!
Ó alkotmányunk óriása te!

A pártok mind eltűnnek. Csak magyar van
Ravatalodnál. És kimondja rád:
Deák és Kossuth elvesztése óta
Ilyen csapás nem érte a hazát!

1901. július 31.

Abbrányi Emil.

Szilágyi mint szónok.

— A Budapesti Napló eredeti tárcája. —

Írta: Kabos Ede.

Amint az idők változtak (mert az ő politikai hitvallása nem változott): ült Szilágyi Dezső a parlamenti félkörben balfelé is, jobbfelé is, egy darabig a miniszteri bársonyszékben, aztán az elnöki székben is. Mindig ugyanaz volt s az a hely, ahol éppen ült, mindig találkozó helye volt a t. Ház és a karzatok figyelmének.

— Mit csinál Szilágyi?

Ez a kérdés minden ülésben aktuális volt, mert Szilágyi Dezső a legszorgalmasabb képviselők közé tartozott és vajmi ritkán esett meg, hogy valamelyik ülésbe egyáltalán ne jöjjön el. A legszürkébb hétköznapokon is feltűnt az ő hatalmas alakja előbb a folyosón, mikor a buffetre sietett, vagy egyik-másik képviselővel halk, de élénk vitába bocsátkozott, később a ta-

násteremben is, mikor jóllakva helyezkedett el a helyén. A keskeny padban, úgy tett, el se fér. Egy kissé féloldalt dőlt, balkarját a hátsó padra támasztván, míg jobbkarjával íráscsomókat, legrosszabb esetben a nyomtatott napirendet gyömöszölte. Tudta, hogy nézik és ezért sokszor tett úgy, mintha a szónokot figyelne. Akárki volt a szónok. Pedig a legtöbbször egészen másutt járt a gondolata s a jó isten tudja, miért jelent meg ajka szélén a hirhedett gunyos mosoly. De a boldogtalan szónok, ha véletlenül meglátta ezt a gunyos mosolyt, zavarba jött, kapkodott, ismételte magát s egész viselkedésével elárulta, hogy nagyon kényelmetlenül érzi magát. Mert a Szilágyi gunyos mosolya, mielőtt megjelent az ajka szélén, hirdette a völgynek és hirdette a hegynak, hogy: „no ez a szegény most nagyon bolondot beszél!”

Figyelték Szilágyit a szürke hétköznapokon is. De ez a figyelem még nem volt az igazi. Akkor kellett őt és a t. Házat megfigyelni, ha valami komolyabb tárgy volt a tapétán: olyan, melyre a kormány súlyt fektetett vagy pláne, amelynél ő maga már előzetes állásfoglalással kötelezte magát. Ilyenkor minden jelnek nagy volt a jelentősége. Felhuzta a szemöldökét? Hohó, Szilágyi figyel! Oldalt fordult és lehorgaszította a fejét? Jaj, Szilágyinak nem tetszik valami! Elővette kulcsait s papirosokat szedett elő a fiókjából? Nézzétek, Szilágyi jegyez! Fölkelt és le-sétált a völgybe, hogy megnézzé, kik vannak felírva a fekete táblán? No, most már bizonyos, hogy Szilágyi beszélni fog!

— A kegyelmes ur még mindig nem nyitotta ki az ajtót!

Erre *Neuhoffer* odament az ajtóhoz és súlyos botjával néhány hatalmas csapást mért az ajtóra.

Belülről azonban nem jött válasz.

Neuhoffer most már lakatosért küldte a szolgát. A Gizella-téri Haraszty János-féle lakatosműhelyben akkor még csak az egyik segéd, *Gáspár István* volt jelen. Ez magához vette szerszámaint és követte a szolgát Szilágyi lakásába. A zárt nem kellett feltörnő. A kulcs belülről benn volt a zárban és a lakatos-segéd egy rántással kilökte a kulcsot és azután alkalacsall visszapattantotta a zárat.

Neuhoffer és a szolgál beléptek Szilágyi hálószobájába.

Szilágyi Dezső ott feküdt a mosdó és a vetetlen ágy között, holtan, teljesen ruha nélkül. Csak a cipői voltak a lábán.

Ugy látszik, hogy melege volt s meg akart mosdani. Tiszta inget is akart felvenni, mert az ott feküdt az ágyon. Amíg a mosdóhoz akart menni Szilágyi Dezső, a közben érte a halál. Nem szenvedhetett sokáig, hamar végzett vele.

A szobában, az asztalon egy hervadt virágbokor-ta volt, meg egy-két estülap. A lapok azonban érintetlenek voltak.

Dr. *Neuhoffer* rendőrért küldte a szolgát, maga pedig egy közeli kávéháza szaladt s a mentőkért telefonált.

Czeplédy Lajos, az Erzsébet-téren állomásozó őrszem jelent meg elsőnek a lakásban és addig el nem távozott, amíg a főkapitányság rendeletére *Kerekes* Sándor közrendőr től nem váltotta, aki mindvégig a halottasházban maradt.

A mentők háromnegyed hétkor már ott voltak. Dr. *Iványi Ernő* ügyeletes orvos és *Dóczy Imre* orvosnövendék vizsgálták meg a halottat és konstatálták, hogy a halál alighanem már az esti, de legkésőbb az éjszakai órákban állhatott be. Erre engedtek következtetni a szederjés hullafoltok, amelyek a testen láthatók voltak.

(A gyászhr.)

Szilágyi Dezső halálának híre gyorsan elterjedt a fővárosban. A reggeli órákban már mindenfelé ezt tárgyalták az emberek. Az újságok külön kiadásokban közölték a megdöbbentő hírt s a közönség újszólóval elkapkodta a lapokat.

A politikai és társadalmi élet Budapesten időző előkelőségei gyors egymásutánban siettek a halott lakására s részvétel tudakozódtak a lesújtó katasztrófia részleteiről. Kilenc óra tájt megjelent a lakásban *Wekerle* Sándor, a közigazgatási bíróság elnöke, továbbá Szilágyinak Budapesten lakó rokona: *Csathó Ferenc*, a budapesti királyi Kuria tanácselnöke és *Lakács* Sándor miniszteri tanácsos. De a halotthoz senkit sem boosítottak be.

Dr. *Neuhoffer* táviratúlag értesítette a halálesetről Szilágyinak Nagyváradon lakó nővérét, *Poinárné* asszonyt. Ezenkívül értesítette a kormányt, a kép-

viselőházat és elnökét s a különféle intézeteket, amelyeknek Szilágyi tagja volt. A haláleset híre a képviselőháza, az igazságügyi palotára, a szabadelvű kör helyiségére, a városházára, a nemzeti és országos kaszinóra, a Kálvin-téri református templomra, a központi egyetemre, az akadémiára és sok más középületre kiütötte a gyászlobogót.

(Az első intézkedés.)

Dr. *Neuhoffer* a halálesetről azonnal értesítette az V-ik kerületi elöljáróságot és a rendőrséget. Az elöljáróságtól dr. *Raisz* Rezső helyettes elöljáró ment ki *Kerényi* Béla kezeltisztel, a főkapitányságtól pedig *Lévay* rendőrfogalmazó több polgári rendőrrel. Ez a bizottság azonnal megkezdte a házbeliek kihallgatását.

E közben megjelent a lakásban *Hegedűs* Sándor kereskedelmi miniszter és *Csávossy* Béla, a képviselőház háznapja s a miniszter azonnal intézkedett a lakás zár alá vétele iránt. Az egyik ajtót lepecsételték és a hálószoba ajtaja elé rendőrt állítottak.

Erről és az elöljáróság további intézkedéséről a helyszínen a következők jegyzőkönyvet vették föl.

Jegyzőkönyv. Alulírott elöljáróság értesülvén Szilágyi Dezső országgyűlési képviselő hirtelen haláláról, ma reggel fél kilenc órakor megjelent a halottasháznál, hogy a *hagyaték biztosítása* iránt esetleg szükséges intézkedéseket megtegye. Egy-idejűleg érkezett *Hegedűs* Sándor kereskedelemügyi miniszter és pár perccel később *Csávossy* Béla, a képviselőház háznapja. Miután a halott még megvizsgálatlanul feküdt a földön, a biztosítás iránt ideiglenesen a következőleg intézkedtünk:

Csávossy Béla háznapy ur elvállalta a hagyaték ideiglenes őrszéért való felelősséget s magához vette a lakosztály egyik bejárása kulcsát s az előszobában levő könyvszekrénynek öt darab kulcsát. A másik bejárás gyengén záródván, az elöljáróság peocséjtével lepecsételték. A halottkémlés ideje délelőtt 11 órára megállapították, amikor is az elöljáróság újbeli meg fog jelenni. Budapest, 1901. július 31-én délelőtt fél 10 órakor. Dr. *Raisz* Rezső helyettes elöljáró, *Kerényi* Béla kezeltiszt.

Folytatólag félvétellett déli 12 órakor.

Az elöljáróság 11 órakor újbeli megjelent. A kerületi orvos a halottkémlést megéjtven, *Csávossy* Béla háznapy ur a további intézkedést elhalasztani kérte, mert még nem történt megállapodás a kormány részéről, hogy mi történjék a halottal. Ez a megállapodás délutánra várható. Addig érvényben marad az előző jegyzőkönyvben foglalt megállapodás. *Csávossy* háznapy ur értesíteni fogja az elöljáróságot, illetőleg át fogja adni a kulcsokat, ha a halott elszállítatik. Addig a hagyatékért felelősséget vállal továbbra is. Dr. *Raisz* h. elöljáró, *Kerényi* kezeltiszt.

(A halottkém vizsgálata.)

Délelőtt 11 óráig zárva volt a szoba, ahol a nagy halott feküdt még mindig abban a helyzetben, ahogy utolérte a halál. Eddig az időkig azonban nagyon sok részvételőt látogatók érkeztek, akik ott várakoztak a folyosón, amíg a bizottság megérkezik.

Ott voltak a gyászba borult lakásban: *Ploész*

legilletékesebb forrásból — egy nap azt jelentette, hogy Szilágyi másnap okvetetlenül beszélni fog, másnap pedig, hogy Szilágyi egyáltalán nem szándékozik már felszólalni. Egy kicsit nehéz sora volt olyankor a félhivatalosnak.

Pedig Szilágyi mindig komolyan készült beszédre. Sőt éppen, mert olyan nagyon készült, azért nem tudta magát elszánni, hogy már beszéljen. Egyszer az volt az érzése, hogy ilyen körülmények közt nem érdemes felszólalni, egyszer meg, hogy „már csak közbüki kell csordítenem, mert nagyon sok vadat locsognak össze-vissza!” De fogyott és nőtt a kedve, mint a hold s közben is folytonosan szaporodtak a jegyzetei, közben is folytonosan rendezgette, csoportosította az argumentumait.

S ha már egy kissé mosolyogtak is tépelődésén, egyszer csak valami egészen piciny okocska, egy szelbali közbeszólás kiszakította tépelődéséből. Felugrott, mintha csak személyes kérdésben akarna néhány szóval visszavágni, de a villamos csengő már bolondul szólítottatta az embereket, a völgybe már ömlött a hallgatóság, a karzat már kivirágzott a legszebb asszonyokkal: — és Szilágyi Dezső belefogott abba a beszédbe, melyet tiszser fojtott magába, tiszser akart elmondani. Valahogy kitepte magát nyugtalanságából, valahogy lecsillapította az osztatlan, nagy figyelem és már hajlandó volt beszélni.

S hogyan beszélt?

Az ő nem nagyon ércos, de rendkívül behizelő hangján, egy kicsit hadarva szót: „t. Ház!” Most pauzát tartott, míg a hallgatóság

Sándor igazságügyminiszter, *Gromon* Dezső, *Zsitinszky* Mihály államtitkár, dr. *Farkas* László egyetemi tanár, *Csávossy* Béla, a képviselőház háznapja, *Vermes* Béla, *Blaskovics* Sándor, *Pichler* Győző országgyűlési képviselő stb.

Tizenegy óra előtt pár perccel érkezett oda dr. *Ladányi* Mátyas kerületi orvos, halottkém, dr. *Gönczy* Mór másodorvos és dr. *Raisz* helyettes elöljáró. A már előbb lepecsételt lakást felnyitották. A bizottsággal a kormány részéről *Gromon* Dezső és *Zsitinszky* államtitkár mentek be, a képviselőház részéről pedig *Csávossy* Béla háznapy és *Farkas* János képviselőházi terembiztos.

A bizottság először a sarokszobába ment s ott kihallgatta *Darvasi* Sándor szolgát a haláleset körülményeire vonatkozólag. A szegény ember szinte siró hangon ismételte azokat a részleteket, amelyek már föntebb elmondottunk. Amikor részletesen elbeszélte a esomoru esetet, mély sóhaj tört elő a kebléből:

— Szegény kegyelmes uram, mért is kellett neki meghalni.

A jelenlétőknek könnyű szökött a szemébe, látva a derék szolga ragaszkodását.

A bizottság ezután a hálószobába ment be.

A nagy halott ott feküdt még akkor is, úgy, amint utolérte a halál, fehér lepedő volt ruhátlan testén; ezt borította rá az első vizsgálat után a Sándor feztöge.

Homloka az ágy lába mellett volt. Ebbe tütötte bele halántékát, amikor elesett. Az ágy lába mellett egy kis aludt vér mutatta, hogy a kegyelmes ur esése közben beütötte a halántékát.

A halottkém vizsgálata konstatálta, hogy Szilágyi Dezső mosakodáshoz készült, amikor hirtelenében rosszul lett. Ezt érezve, ágyához akart menni, hogy ledőljön, de erre már nem volt ideje, mert az ágy előtt összeesett. *A halál gyorsan végzett vele: alig pár pillanat alatt megölte; ezért nem hallott semmit a szolgája. A halál oka agyszélhűtés.*

A halottkém a hivatalos vizsgálatról a következő jelentést küldte az elöljáróságnak:

Tekintetes elöljáróság! Jelentem hogy dr. *Szilágyi* Dezső országgyűlési képviselő, 61 éves, helybeli lakos hulláját V. ker. *Harmincad-utca* 6. sz. a. házban mai napon megvizsgáltam, *rajta a rögömi halálesetet találtam.* A hulla helyzetére és állapotára vonatkozólag a következőket adom elő: A hulla *hasonfeke* találtatik, a hasi oidaion előrehaladott hullafoltokkal, a jobb pofacsont tájékán egy két centiméter hosszú, zuzódott szélű folytonosságban, a jobb felkar külső oldalán, valamint a jobb alkar belső felületén és a jobb térdkalács tájékán egy-egy mandulányi feületű hámfosztott heg látható. Miután az elhalt orvos által nem gyógykezeltetett, a halál-ok megállapítása végett kérem, hogy a hullának orvosrendőri boncolása iránt intézkedni sziveskedjék. Dr. *Ladányi*.

A jelentést az orvos rögton megszerkesztette s az elöljáróság még ma déiben átküldötte a főkapitánysághoz.

A bizottság intézkedésére a holttestet jéggel vették körül.

Igy lesték, kommentálták minden mozdulát, szemlődkének rándulását, ajkának legtermészetesebb rezdülését. Mindennek, amit tett vagy nem tett, jelentőséget tudott be az a mérhetetlen tisztelet és meghódolás, amelylyel a t. Ház Szilágyi felé fordult. Valami nem ment, mint a karikacsapás? A pillantások fűgőn futották be a félkör, Szilágyit keresvén. Valami kontroverzia pattant ki hirtelen a tanácskozásból, kicsi vagy nagy? Megint csak Szilágyit kutatta mindenki. S hogy ki ül melléje vagy ki mellé ül ő: annak mindnek jelentősége volt. Ha meg éppen a miniszterelnöknek jutott egyszer eszébe, hogy az ülés alatt odaüljön Szilágyi Dezső mellé: az már elsőrangú politikai esemény volt. Annak magyarázta a t. Ház. Mert az ő talnag tekintélyének napjától sugárzott, fénylett minden és mindenki. Még az árnyéka is sugaras volt.

Ellenzéki korában is hosszan gondolkozott, míg elszánta magát a felszólalásra. Később néha egy hétig is eltartott, míg a beszéd szándékától a beszéd elmondásáig eljutott. Valósággal szenvedett a tépelődés kínos napjaiban. Ilyenkor nem volt nála figyelmesebb hallgatója a vitának. Hol elővette a jegyzeteit, hogy pótolja valamivel, hol szenvedélyes megvetéssel csukta el megint az egész csomó irást, mintha a vitát is, az embereket is, önmagát is meguntta volna. Ha magasabbra csapott a vita lángja, elkapta őt is a tűz mómora; ha lehanyatlott a nivó, elvesztette ő is a kedvét, hogy még beszéljen. S így tépelődött, hanykolódott a vita emelkedő és hanyatló hullámain, miközben a *Budapesti Tudósító* — mindig a

elhelyezkedett. A pauzát különös gesztusokkal töltötte ki. Előbb jobbról-balra, aztán balról-jobbra ringatta hatalmas testét, majd ceruzájával megvakarta azt a hegyes hajszögletet, mely úgy mélyedt be széles homlokának közepébe, mint a mérleg nyelve, mikor teljes egyensúlyt mutat, aztán büszkén kiegyenesedett és mosolyogni kezdett Szilágyi: — az ember sohsem tudta, megelégedésből mosolyog-e most vagy azt mosolyogja meg gunyosan, hogy miként is tudnak olyan feszülten figyelni valámire, ami csak beszéd!

De ez csak egy percig tartott. Aztán szélesen hömpölygő mondatokban kezdte leereszteni gondolatait, érveit, kérdéseit, feleleteit. Néha megismételte magát, mintha arra gondolna, hogy a hallgatók figyelméből talán kiesett egy szó, egy gondolat, egy láncszem. Megismételte. Amit fontosnak tartott, többször is. De az ismétlésekkel, mintha vödörk volnának, mindig felhozott tudásának mély kutjából néhány korty friss igazságot és argumentumot. S már nem is látszott fölöslegesnek, ha ismétli is magát.

Mindig mélységes csöndben hallgatták. Banne pedig megvolt az angol szónokok temperamentuma, mely a csöndből és figyelemből meríti erejét, nem pedig az éljenzésből és tetszémorajból. A csöndben fényleni kezdett az arca, szövögette-bontogatta témáját, közben — egy mellékmondat legyezőjével — elhessegette azokat a légytermészeti közbeszólásokat és okoskodásokat, melyek csak röpködtek a téma édessége körül, de nem tartoztak hozzá, aztán ráncba gyűrődött a homloka, mert komoly fejtegetések finom szá-

(A sajtóiroda jelentése.)

A rendőrségi sajtóiroda Szilágyi Dezső haláláról a következő hivatalos jelentést adta ki:

Szilágyi Dezső volt m. kir. igazságügyi miniszter, v. b. t. t., országgyűlési képviselő stb. mára hajló éjjel hirtelen megbalt Harmad-utca 6. szám alatti lakásán. Tegnap érkezett meg Bécsből s az utazás és a hőség től megtörve, bezárkózott szobájába. Darvasi Sándor inszpek felütni, hogy sem vasorára nem ment el, sem többszörös kopogtatásra választ nem kapott, rosszat sejtve, urának barátjához, dr. Neuhoffer János ügyvédhez sietett, ki feltörte a lakást. A kihívott mentők a beállott halált konstataháltak csak. A holttest a lakáson hagyott. Szilágyi Dezső 1841-ben született Nagyváradon.

(A végrendelet.)

Mikor a bizottság kint járt az elhunytak lakásán, a család tagjai felkérték Csathó miniszteri tanácsost, hogy keresné ki az elhunyt Szilágyi Dezső iratai közül a végrendeletét. A miniszteri tanácsos eleget tett a kérésnek, azonban a legszorgosabb kutatás ellenére sem talált olyan irást, amelyben Szilágyi végső akaratáról intézkedett volna.

(Intézkedések a temetésre.)

A nagy gyászestéről Hegedűs Sándor kereskedelmi miniszter és Csávossy Béla, a képviselőház házelnöke táviratilag értesítették a Rátóton időző Széll Kálmán miniszterelnököt. A táviratban felhatalmazást kértek arra nézve, hogy a szükséges intézkedéseket megtehessek.

Déliben két órákor Hegedűs Sándor kereskedelmi miniszternél értekezlet volt, amelyben résztvettek: Ploz Sándor igazságügyi miniszter, Gromon Dezső és Zsilinszky Mihály államtitkárak és Csávossy Béla, a képviselőház házelnöke is.

Hegedűs Sándor értekezett telefon után Széll Kálmán miniszterelnökkel, aki felhatalmazta, hogy a temetést iránt intézkedjék.

Az értekezlet megállapodása szerint a temetés pénteken délután három órákor lesz a kuria-palota oszlopcsarnokából.

A kerületi tisztviselő jelentette, hogy ő a halott felboncoltatását kérte, amit az értekezlet tudomásul vett és helybenhagyott.

A miniszterelnök és a kereskedelmi miniszter telefonbeszélgetése után elhatározott dolog, hogy Szilágyi Dezső, az ország nagy halottja temetéséről a kormányelnök kezdeményezése következtében az állam gondoskodik.

Az estlapok közül több azt jelentette, hogy a parlament is előreláthatólag össze fog ülni, hogy a temetést iránt intézkedjék.

Az országgyűlés nyári szünidejének illetlen megszakítása nem fog történni, mivel a házszabályok értelmében már holnapig a Ház össze sem volna hívható s így a temetés tekintetében a képviselőház előlegesen nem is intézkedhetné. Széll Kálmán minisz-

ter elmondta, majd ismét gnyos mosoly szökött szája szögletébe, mint valami csörgősapkás herold, aki előre jelenti, hogy: no most valami nagyon bájos malicia következik! És következett. A legsúlyosabb argumentumok körül voltak fonyva a legfinomabb maliciák virágaival s valaki egyszer nagyon elmesén mondta:

— Ez a Szilágyi egészen más, mint a többi jó szónok. Azok úgy csinálják a beszédüket, hogy csupa kemény kritika s a végén egy bizalmi bók: akárcsak a násznapok botja, mely bot ugyan, de nem ver, mert bokréta van a hegyibe, — a Szilágyi beszéde ellenben végéig nehéz illatú virág, de azért megérzik alattuk a — bot. Az ver és jól ver.

Ha minden ellenkező álláspontot legyűr, minden téves felfogást megisztított s a hallgatóság arculatán megjelent a csalhatatlan elismerés, hogy meg van győzve vagy le van verve: — akkor Szilágyi szeliden meghajolt publikuma előtt. Volt ilyenkor benne egy kis szűgyenkezés, egy kis büszkeség, egy kis gög: de bájos, szelid keverékben, mint a fiatal leányoknál. Méla hangon, lágy ringatásával a szavaknak mondott még néhány hangulatos befejező akkordot s mikor már igazán kitört körülötte az elragadtatás, mikor a szemek hozzátapadtak s a szívek feléje röpültek: akkor még állva várta meg az elismerés zajának lecsillapulását. S ha a hallgatóság, megtévesztve az ő állva maradásától, hirtelen elnémult, hogy meghallgathassa, amit ez a mester még mondani akar, Szilágyi Dezső megint az ő rendes, hideg hangján, majdnem ridegen jelentette ki:

terelnők a temetés, költségeit a maga alkotmányos felelősségére fogja kintalványozni s utólagosan fogja kérni az országgyűlés jóváhagyását. A Ház elnöke ugyancsak utólagos jóváhagyás mellett koszorút helyeztet az ország halottjának ravatalára s előre látható, hogy Perczel Dezső elnök, Tallian Béla és Daniel Gábor alelnökök vezetésével előleges megállapodás nélkül is ugyszólván az egész képviselőház ott lesz a ravatal mellett, hogy halhatatlan tagját utolsó útjára elkísérje.

Szilágyi Dezső holttestét délután négy óráig hagyatták Harmad-utcai lakásán. A délután folyamán Hammersberg Jenő koronaügyész jelent meg a gyászszobában, hogy Szilágyi Dezsőtől, aki legrégebb barátjai közé tartozott, elbucszúzzék. A koronaügyész a halottat megpillantván, hangos zokogásra fakadt. Négy órákor érkezett meg a halottaskocsi, hogy az elhunytat a Rókus-kórház boncolóházába szállítsa, mert időközben a rendőrorvosi boncolást mellőzték. A halott átadásánál ott voltak: Csávossy Béla, a képviselőház házelnöke, Farkas János terembiztos és Boda Dezső ötödik kerületi rendőrkapitány. A halottat egyszerű fakoporsóba helyezték és őt szolgálta le a halottszállító kocsihoz. Ekközben a gyászszobát előtt nagy közönség verődött össze, hogy hogy a rendőrségnek erős munkája akadt, hogy a rendet fűntartsa. A merre a kocsi elhaladt, a Deák-terem, a Károly-köruton, a Dohány-utcán, a Kerepesi-uton a közönség mindenütt kalapját levetve adta meg a tiszteletet a halottnak. Szilágyi Dezsőt a Rókus-kórház Stáhlly-utcai boncolóházába vitték ahol hivatalosan Farkas János terembiztos adta át Simoncsics kórházi főügyelőnek. Az átadásnál jelen volt a kórház igazgatója, Müller Kálmán miniszteri tanácsos is.

A holttestet nyomban a boncolóterembe vitték. A magánjellegű boncolást este 8 órára tűzték ki.

A boncolást Pertik Ottó orvosnár végzi. Ezt megelőzően a holttestet bebalzsamozzák. Boncolás után az udvar kápolnájában helyezik el a holttestet, ahonnan holnap délelőtt 10 órákor szállják át a Kuria épületébe, ahol a nagy előcsarnokban örösvatallózzák. A kormány az Entreprise des pompes funébres intézetet bizta meg a nagy halotthoz méltó temetés rendezésével. A diszes ravatalt a Kurian még az éjszaka folyamán elkészítik.

A budapesti ár- és értéktörzsde tagjai ma délután kérelmet intéztek a főzsdetanácshoz, hogy Szilágyi Dezső temetése napján a zösdé helyiségei zárva maradjanak és az üzlet szüneteljen.

A kereskedelmi miniszternek, mint a református egyház főgondnokának megbízásából titkárja, dr. Domonyi ma a gyászszobában járt s bejelentette, hogy a temetői szertartást Szilágyi Aron püspök és Bakcsy Sándor esperes fogja végezni, mert alig remélhető, hogy Szász Károly püspök gyöngékedése miatt ebben a nagy hőségben a fővárosba jöhessen.

— Ezt tartottam szükségesnek elmondani! És leült. Mindig erősen barna arca, a ki-merülés verejtékében ragyogva, ilyenkor tiszta bronz volt. Féloldalt lehanyatlott a padban, vagy fejt lelhorgaszva alulról nézett fel a megzavart parlamenti kas méhecskéire, akik mind feléje röpültek, mind dicséretét zümmögtek. Fáradt óriás volt ilyenkor s már eltűnt arcáról minden mosoly, a gnyos is, a meglegedett is. Csak fáradt óriás volt. S ha egy kicsit megritkult előtte a térség, ringó járással imbolygott kifelé a folyosóra. Ott már várták. Senki se merte megszólítani, de még az idegenek és vendégek is meg merték élnézni. Szilágyi alig látott, alig hallott. Csak azokat a csudálatos szemeket, a bronzareből kiragogyó nagy szemeket nyitotta tágabba, vagy ez is csak egy tetszett, mert a szemöldökét felhuzta, mintha nagyon fájna a feje. Köröskörül élnéztek és csudáltak: — ő pedig fáradtan tűnt el a buffet ajtaja mögött.

... S az ilyen ülés is elmúlt. Egyszer csak kiürült a folyosó. Már csak a hivatalnokok ödöngtek benne. A portás is polgári ruhájába öltözködött már. A Sándor-utcaából elhuzódtak a kiváncsiak.

Ekkor távozott a t. Házból Szilágyi. Mint egy nagy, fáradt madár, aki nagyon magasban szárnyalt, nagyon kifáradt s most itt topog a földön, csüggedt szárnyakkal. Híre, dicsősége kiáradt a városba és az országba: — ő maga olyan arccal indult haza, magányos hajlékba, mintha nem volna magára megelégedve...

A Lipótvárosi Kaszinó választmánya tiszteletbeli tagjának, Szilágyi Dezsőnek elhalálozása alkalmából rendkívüli ülést tartott, amelyen az elnök meghatározott szavakkal esztelte azon tájédmal és pótolhatatlan veszteséget, mely Szilágyi Dezső halálával az országot és a kaszinót érte. A választmány elhatározta, hogy Szilágyi Dezső ravatalára koszorút helyez és a temetésen magát küldöttségileg képviselteti.

Karlsbadi orvosok a betegségről.

A Budapesti Napló szerkesztője táviratilag fordult dr. Komáromy karlsbadi fűrdőorvoshoz, aki az elhunytat Karlsbadban való tartózkodása alatt évek óta kezelte. Dr. Komáromy a következő táviratban volt szives válaszolni tudakozódásunkra:

Karlsbad, július 31.

Szilágyi négy év óta járt ide. Baja idült terimbeles veselő volt s ezenkívül köszvény. Az idén enyhe kurát és betegségének megfelelő mérsékelt diétát tartott. A vesebajoknál gyakran előforduló szívbajt a többszöri figyelmes megvizsgálások nem mutattak. Rendeleteim ellenére azonban fogyasztás céljából évenként gőzfűrdőket használt, amelyek révén mindig hét kilogrammot fogott. Az idén különös kérésemre ebben is mérsékelté magát és csak három kilogrammot fogott. Mindvégig frissnek mutatkozott s társaságban derűs volt. Rosszullétről nem panaszkodott s kitűnő közérzetével dicsekedett. Tulsokot mozgott, de csak délelőtt. Délután a Schaeffer-villában tartott lakásán olvasott. Sokat érintkezett az itt lévő magyar politikusokkal s innen hét-főn a Tátrába távozott.

Dr. Komáromy.

Ugyancsak táviratilag intézett kérdést a Budapesti Napló szerkesztősege dr. Arányi Gusztáv karlsbadi fűrdőorvoshoz, akitől késő éjjel a következő táviratot kaptuk:

Karlsbad, július 31.

Szilágyit Komáromy kezelte. Vese- és szívbaja dacára igen korán kelt. Már ötödfél órákor keltette fel a kapust. Kevés embert fogadott, sokat sétált s este tízedfél órákor tért haza. Mindig jókedvű volt, de lesavanyodott és sápadt lett. Az itteni polgármesternél a Villa Westend második emeletén lakott. Ugyanott lakott Chlumeczy is, akivel többször volt együtt. Nyolc nappal ezelőtt a Schildden Darányival, Harkányival és másokkal jókedvűen banketkezett. Távozásakor 29-ikén reggel háziurától jókedvűen bucsuzott, s kérte, hogy lakását a jövő évre is jegyezzék elő. Lakásába, amely szép kertben volt, sohasem ment a lifttel, hanem mindig gyalog.

Dr. Arányi Gusztáv.

A nagy miniszter.

(6.) A nagy kabinetnek legnagyobb minisztere volt Szilágyi Dezső. Az erősek közt ő volt a legerősebb. Abban a titáni küzdelemben, amelynek tüzeiben az egyházpolitikai alkotások megszülettek, ő volt a generalissimus. Nem reszortminiszter volt, hanem Wekerle Sándornak társa a vezetésben, osztályosa a népszerűségben, a korszakos harcokban pedig, amelyek a magyar szabadelvűségnek legszebb diadalát, a szabad- elvűpártnak pedig újjászületését hozták meg, ő volt a vezér és egyuttal a legelső katona is.

A Wekerle-kormány a Szapáry-kabinetől vette át, ez pedig Tisza Kálmán miniszteriumától örökölte Szilágyi Dezsőt, aki tizenkét évvel ezelőtt lett a gazdája az igazságügyi tárcának, amelynek már régóta volt a várományosa. Amit úgy kell érteni, hogy régóta vártak egymásra, ő és a miniszteri tárcá, de a magyar közvélemény is régóta leste azt az időt, mikor Szilágyi birtokba veszi azt az örökséget, amelyre az ő törvényes joga már évek óta minden vitán felül állott. Őt tekintették a legitim örökösnek már Pauler idejében, holott akkor még az ellenzék padjain ült.

Ellenzéki vezérhez soha olyan közel nem állott nálunk a miniszteri tárcá, mint Szilágyi Dezsőhöz. Mikor az ugynevezett egyesült ellenzék, majd mérsékelt ellenzék vezetésében osztóztott gróf Apponyi Alberttel, már akkor is szinte nógatta a közhangulat, hogy a meddő

ellenzéki séget hagyja már abba és azt a hatalmas erőt, amelyet olyan fényesen csillogtat a kritikában, értékesítse végre az alkotásban is. A pártvezérségben amugy sem telhetett nagyon sok öröme. Két akkora tehetség és két akkora ambíció, mint a Szilágyi és az Apponyi bajosan férhetett el egy ellenzéki párton, amely vezéreinek egyebet nem adhatott, mint a vezetés dicsőségét. Kettejükéről mondták akkor, hogy olyanok, mint két kard egy hüvelyben. És ha még csak ketten lettek volna! De mikor az irigy élcelődés nem hiába csufolta az akkori hatvanhetes ellenzéket, a vezérek pártjának! Mondom, hogy irigység volt ebben a csufolódásban, mert az akkori mérsékelt ellenzék tele volt talentumokkal és ambíciókkal, még pedig igazi talentumokkal és jogos ambíciókkal.

Nem ok nélkül gyanúsították hát Szilágyi Dezsőt azzal, hogy nem jól érzi magát a saját pártjában és nem ok nélkül vették biztosra, hogy egyszer végre is ott hagyja vezértársait és vagy odamegy, ahol egyedül lesz, vagy oda, ahol egyéb lesz, mint a vezéri dicsőségen kényszerűen osztozkodó ellenzéki vezér.

Ideig-óráig még elodázódott a válság. Egy-egy ropant szónoki siker el tudta felejtetni a feltámadó visszavonást, de az úr Szilágyi és pártja közt annál nagyobb lett, mennél kisebbre fogyott le az a távolság, amely a hatvanhetes alapon álló kormánypárttól elválasztotta a szintén hatvanhetes alapon álló ellenzéket. A mérsékelt ellenzék kebelében működő taszító erővel egyre sikeresebben versenyzett a többségből kiáradó vonzóerő. Szilágyi végre is kilépett a pártból.

De nem tett úgy, mint előtte gróf Széchenyi Pál, aki az ellenzéki padról egyszerre lépett át a miniszteri székbe. Szilágyi nem lépett át, csak kilépett. Az ő egyéniségének szüksége volt egy átmeneti időre. Egy darabig egyedül volt. Nem tartozott egy párthoz sem. Maga volt a vezére önmagának, de ebben a büszke magányosságában is egyik vezető elméje az egész parlamentnek. Ekkor már mindenki úgy nézett rá, mint a legközelebbi jövő igazságügyminiszterére.

Azaz, hogy még sem mindenki. Voltak szkeptikusok is, akik úgy látták, hogy Szilágyi Dezső egyéniségében tulteng a szónok és a kritikus. Hogy aki ilyen kolosszális módon mestere szónak, az a cselekedetben nem lehet éppen akkora. Hogy Szilágyi, akinek az egyénisége csupa páthosz és csupa metsző guny, csupa kegyetlen kritika, aki a kötekedésig megy a szüntelen opponálásban, nem is való egyének, mint annak, ami. Gondolom, ekkortájt írta meg róla Mikszáth Kálmán azt a maliciózus jóslatot, hogy Szilágyi Dezső alkalmasint sohasem lesz más, mint a parlament legnagyobb beszélője.

Ámbár — tette hozzá — ez is csak valami.

Egészen bizonyos, hogy a nagy palóc utóbb nagyon szívesen beismerte a tévedését. Am viszont az is bizonyos, hogy egy darabig úgy volt, mintha igaza lett volna. És pedig nemcsak azért, mert nagyon nehezen ment a kiegyengetése annak a rövid utnak, amely Szilágyit akkor a miniszteri széktől még elválasztotta. Igaz, első sorban ezért. Az egykor éles politikai ellentéték, amelyek Tisza Kálmánnal szembeállították, elsimultak. Páratlanul álló kapacitása minden kétséget kizáróan predestinálta arra, hogy átvegye a gyeplőt az igazságügyi kormányzatnak, amely a tudós, de gyenge Pauler és szürke utódja alatt ijeszítő módon el volt hanyagolva. Az ország jogászközvéleménye egyre türelmetlenebbül sürgette a reformokat és Szilágyiban látta azt az embert, aki a nagy munkát megkezdni és elvégezni hivatva van. Ezenkívül a kabinet is rászorult a felfrissítésre nem egy ponton. És erre a processzusra alkalmasabb egyéniség nem volt Szilágyi Dezsőnél, akinek a miniszterségét egyaránt várta a közvélemény, a miniszteri tárca, az egész kabinet, az egész szabadelvű párt és — Szilágyi Dezső. Végre eltűnt az utolsó akadály is, Fabiny Teofil rövid minisztersége és rövid interregnum után 1889. április 4-én Szilágyi Dezső lett az igazságügyminiszter.

Az egész közvélemény felujjongott. Az ügyvédi és a bírói kar pedig valóságos ünnepet ült. Az igazságügy renesszánszát, a régóta sürgetett reformok megszületését, a jogszolgáltatás javulá-

sát, egész jogéletünk felfrissülését várták attól, hogy egy olyan előkelő szellem vonult be abba a miniszteriumba, amely sokáig a sápadt doktrinérsg, majd a fakó bürokratizmus uralma alatt szomorú hanyatlásnak volt a színhelye. Az ujjongás nagyon is heves, az ünneplés nagyon is mohó volt. És a nagy lelkesedésre hamar jött a reakció. Talán mert nagyon is sokat vártak, talán mert nagyon is ki volt éhezve a közvélemény, s ezért egyszerre akart volna mindent, hirtelen csalódás váltotta fel a mohó várakozást, amely rögtönösen nem talált kielégítésre. A nagy reformok csak nem akartak jönni. Az évtizedek óta tespedt állapotok csak nem akartak egy csapásra megváltozni. Szilágyi Dezső már alaposan megmelegedett a miniszteri székben s a várakozás és lelkesedés már alaposan kihűlt, mikor megjelent az első törvényjavaslata: a *konzuli bíráskodás*. Egy nagyon is jelentéktelen részlet ahhoz képest, amit a nagy, a hatalmas, a kegyetlenül radikális Szilágyi Dezsőtől vártak. És a közvélemény kelletlen mosolylyal nézett a szegény javaslatra, mint valami apró egérkére, amely a kolosszus vajadásából született.

És eszükbe jutott az embereknek a nagy palóc gunyos jóslata, amely, ime, beteljesedni készül. És valóságos legendák keltek szárnyra Szilágyi lustaságáról, aki csak szónokol tovább a parlamentben és székrozza a referenseit a miniszteriumban és sétál és — mint az akkori gyenge szójátékosok megírták róla — egyre csak *deziderál*. Soha akkora lelkesedést akkora depresszió fel nem váltott. Szilágyi Dezső miniszterségének első időszakában körülbelül elvesztette a népszerűségnek azt az egész tőkét, amelyet ellenzéki vezérsége alatt gyűjtött. Sikerült magából kiábrándítania legnagyobb tisztelőit is. Az ő életpályájának különös fordulatai között ez a stáció a legkülönösebbek egyike. Így utólag szinte úgy tűnik fel, hogy a szónoki hatásoknak ez az utólrhetetlenül nagy mestere úgy építette fel az ő miniszteri pályáját is, mint egy elejétől végig átgondolt nagy orációt, amely igénytelen bevezetéssel kezdődik, hogy aztán meglepő effektusokkal bontakozzék ki és egy mindeneget legyőző, nagyszabású befejezés koronázza meg.

Mert a Szilágyi Dezső lustasága csak látszólagos volt. Míg ellenfelei, irigyei és viccelő barátai az ő dezideráción mulattak, az alatt az ő irányító nagy szelleme megtervezte a monumentális épületét egy hatalmas átalakulásnak. Az ő minisztersége alatt ennek az épületnek az alapjai egészen elkészültek, oldalfalai is föl-emelkedtek, megtörtént azután a bokrétaünnep is és ma már tető alatt is van az egész kolosszális alkotás, csak a berendezés munkálataiból hiányzik még egy és más. Ezek is folynak még serényen, mind a nagy mester alapvető tervei szerint, rátermett munkatársak folytonos dologtevéseinek eredményeiként. És ha egészen kész lesz a nagy mű, minden köve hirdetni fogja a nagy alapvető dicsőségét, mellesleg pedig azt az érdemét is, hogy arravaló munkásokat tudott kiválasztani, akik megállják a helyüket akkor is, mikor a mester már nincsen közöttük.

Hogy mennyire nem volt igazuk azoknak, akik Szilágyinak tétlenséget vetettek a szemére, azt ékezzsólóan hirdette az a kis statisztika, amelyet távozása után publikáltak. Nem kevesebbet, mint huszonnégy törvényeiket sorolt fel ez a kimutatás. Huszonnégy törvényalkotás negyedfélvi miniszterség alatt még akkor sem volna valami csekély numerus, ha nem volnának közötté korszakos reformok. Pedig hát tudjuk, hogy vannak. Ime, egy kis izelítő abból a statisztikából:

A bírói és ügyészi szervezet átalakítása, a királyi tábla decentralizációja, a törvényszéki orvosok kvalifikációjának javítása, a bírói kar felfrissítése ügyvédek kinevezésével, a törvényszékek és járásbíróóságok területének jobb beosztása, a bírói és ügyészi kar nivójának emelése az által, hogy az első fokozat alkalmaznak magasabb rangú bírákat és ügyészeket, a telekkönyvi bejegyzések helyesbítése, a börtönügy reformja, a kuriai és itélőtáblai bírák szaporítása, az örökösödési eljárás reformja s végre az *egyházpolitikai törvények*.

Ha ezeket a korszakos jelentőségű refor-

matokat, amelyek koronáját alkotják Szilágyi Dezső miniszteri működésének, nem vesszük is számitásba, még akkor is marad annyi érdeme, amennyi negyedfél esztendői kormányzati működésére éppen elegendő. Kétségbenvonhatatlan igazság, hogy alatta regenerálódott a magyar bírói kar, mert a kinevezésekben és előléptetésekben aggodalmas körültekintéssel járt el s mindent elkövetett, hogy rátermett elemeket megserjen az igazságszolgáltatás részére. Kiterjesztette a figyelmét már a serdülő jogászfutásra is, rendszeresítette azt, hogy a kitüntetéssel vizsgázó jogvégzett ifjak nevet a miniszternek bemutatassák és az ilyen ifjaknak előnyöket biztosított a bírósági szolgálatban. Ezekon kívül pedig ő kezdte meg az előkészítést az azóta megvalósult két nagy reformnak: a bűnvádi eljárás és a polgári perrendtartás reformjának, amelyeket csaknem készen hagyott utódaira, némkülönbön alatta indultak meg a magánjog kodifikációjának előkészítő munkálatai is.

És mindezeknek a tetejében ott van az egyházpolitikai reform, amelynek a maga egészében ő az apja. Nem tartozik valamennyi szorosan az ő tárcájának a körébe, osztozott vele a megteremtés dicsőségében a kultuszminiszter és a belügyminiszter is. De valamennyit ő adoptálta, valamennyit úgy védelmezte, mint a saját szülőtte gyermekét, ő volt a szellemi vezére az egész nagy harcnak, ő volt a legkeményebb, a legkitartóbb, a legkurucabb valamennyi társa között.

Szilágyi Dezső nevéhez fűződik az egyházpolitikai harc legtöbb dicsősége. Szilágyi Dezső miniszterségének is ez a harc a legdicsőbb emléke. Ez leit a bukása is. A szabadelvűségnek a reakció ellen vívott hőroszi küzdelmében a szabadelvűség lett a diadal. Am a legnagyobb a hőroszok között elbukott a diadalmas küzdelemben. Elbukott diadalmasan, hogy feltámadjon diadalmasan . . .

Szilágyi mint házelnök.

. . . Feltámadott diadalmasan.

De micsoda diadal volt ez! Mikor 1894. decemberében megbukott a második Wekerle-kabinet s vele Szilágyi Dezső is, micsoda bukás volt az! Lent, igaz, örökösnek látszó dicsőség babérokoszoruját nyújtották a hősk felé. Hanem főt, a hatalom és fényesség forrásánál, az örökösnek látszó kegyvesztettség fagyos szele zugott fejük fölött. Lefelé olyan népszerű nem volt még bukott kabinet, mint a Wekerléé, de fölfelé olyan alaposan el nem buktak emberek, mint Wekerle Sándor és társai. Legnagyobbat bukott köztük az, aki lent a legnagyobb dicsőítés és bámulat tárgya volt: Szilágyi Dezső. Valóságos rémmešek adtak szájról-szájra arról, hogy micsoda mélységes, izzó és kiolthatatlan gyűlöletet sikerült ennek a nyakas embernek kiérdemelnie odafönn az udvarnál. Az emberek szinte kedvtelással mondogatták, hogy milyen nagyon nem szeretik Szilágyit odafönn. Igaz, hogy idelell meg annál jobban megszerették érte. Egyéniségének rátartó ridegségéből csak azt látták, hogy rátartó és rideg tudott lenni odafönn is. És szerették érte. Ellenben szomorúsággal emlegették, hogy milyen teljesen ismerősiből lett, hogy milyen nagyon, milyen tökéletesen megbukott.

És mikor ilyen nagyon, ilyen tökéletesen bukott volt, akkor történt, hogy az új miniszterelnök, báró Bánffy Dezső felajánlotta neki a képviselőház elnökségét. Az emberek ámultak-bámultak. Szilágyi, a szónoki bajvivás mestere, belöcöljön a házelnökség néma méltóságába? Szilágyi, a harcnak, a háborúságnak vezérlő daliája, a harc és háborúság izzó pöröndjáról felszálljon az elnöki trónus hűvös magasába? A loléncolt Prometheusok tragikus sorsának látszatával hatott ez a meglepő, majdnem furcsa változás.

A magyarazatát akkor abban keresték, hogy a ravasz Bánffy félre akarja tolni, semlegesíteni akarja Szilágyit, akitől, úgy hitték, van oka félnie. Ezt a magyarazatot széltében elfogadták és úgy vélte mindenki, hogy Bánffy tudja, mit csinál. A következmények pedig megmutatták, hogy Szilágyi még jobban tudta . . .

Óriási lelkesedéssel választotta meg a Ház

a pártatlanság, az igazságos szigor és éber lelkiismeret polcára. A lelkesedésbe azonban sok melankólia vegyült. A kövéleményakkor csekély jutalmát látta az elnöki méltóságban a kiváló szolgálatoknak, amiket az egyházpolitikai reformok diadalra juttatása által ez a hatalmas elme és hajlíthatatlan akaraterő szerzett. A kegyvesztés s a depresszáltatás seibe ragasztott fiastromnak nézték a Ház bizalmát, s a büntetés egy nemének, hogy aki elől az aktív államférfiúi tevékenység minden tere el van zárva, férfikora legszebb éveit az elnöki pánolyban, semleges figyelő szerepben, alakí és adminisztratív teendők középett politikai s erkölcsi sulyt.

Erőtlen, súlyos egyéniségeknek azonban mindig megmarad az a tulajdonságuk, hogy minden hatáskörbe magukkal viszik kiváló voltukat, s velük mindenba együtt növekszik a polc, melyen helyet foglalnak. Így adott Szilágyi Dezső az elnöki méltóságnak minden oldalról respektált, minden pártállásban bizalmat és megnyugvást követelő politikai s erkölcsi sulyt.

Sohasem volt ez nehezebb, mint akkor és sohasem volt rá nagyobb szükség, mint akkor. Az ország legelső választott méltósága állásánál fogva kell, hogy a nemzet mandatáriusa legyen. De sohasem volt nehezebb ezt a természetes sulyt az elnöki méltóságnak visszaadni, mint abban az időben, mikor az állásnak egész tekintélye leromlott volt és sohasem volt ez a tekintély kívánatosabb, mint abban az időben, mikor a nagy tekintélyek kormánya után egyszeriben minden tekintély elköltözött a kabinetből.

Mindenki emlékezik még a Bánffy-kormány kinosan komikus bemutatkozására. Az a gyilkos kacagás, amely az új kormány bevonulását kísérelte, halálos veszedelemmel fenyegette az egész törvényhozás komolyságát. Nagyon jó volt ekkor, hogy legalább az elnöki polcon ott trónolt a tekintély, a komoly, az igazi tekintély, a bölcsesség, az igazság és a tapintat. Es az idők folyamán még inkább kiderült, hogy milyen végtelen nagy szerencse volt ez.

Felajthetetlen marad az a jelenet, mikor a Ház választása után, 1895. január 31-én Szilágyi Dezső először lépett az elnöki dobogóra. Fekete selyemattilában, karddal az oldalán, sápadt arcú állott meg az asztal mellett. A nagy szónoknak egy kicsit remegett a hangja, mikor megköszönte a Ház bizalmát, de aztán egyszerre szilárd, szinte parancsoló lett a hangja. Néhány rövid, pszitikusán szép mondat volt az egész székfoglaló.

Amit mondott, tartalomra is becses volt.

A nagy alkotmányos tényezők jogainak tisztelben tartása; a Ház jogainak és méltóságának megóvása; a Ház hatalmának pártatlan kezelése; a kisebbség jogainak s ezzel együtt minden képviselő jogainak megoltalmazása; azon felelősségnek előtérbe állítása, melylyel minden képviselő tartozik a Ház élő rendjének megtartására, végre azon várakozás fölemlítése, melyet a nemzet a Ház munkásságához köt: mindez a Szilágyi nagy tehetségének egész erejével volt egy klasszikusan rövid beszédbé össetömörítve.

Es hogy ennek a rövid elnöki programnak milyen súlyos volt a foglalatja, az csak azután vált meg igazán. Az ő háromszendős elnöksége valóságos restaurációja volt a házelnök tekintélyének, a képviselőház tekintélyének, de egyuttal a Szilágyi Dezső tekintélye is ebben az állásban érte el a zenithjét. Es azután nagyon nehéz napokban nagyon jó szolgálatot tett ez a pártatlan nagy tekintély az országnak, a magyar alkotmány épségének.

Alatta lett a magyar képviselőház elnökének az állása azzá, aminek lennie kell. Az ő irdatlan nagy egyénisége ezt a méltóságot egyenlő magasságra fejlesztette az angol speakerével. Az ő erős szelleme és akaraterője tartalmat és cselekvő hatást biztosított annak a méltóságnak, amely eladdig mindig csak passzív szerepet vitt parlamentárizmusunk életműködésében.

Tekintélyét elismerte minden párt. Imponáló egyénisége rendet tudott teremteni a legveszedelmesebb káoszban is, ereje és okossága egy-egy szerencsés inspirációval le bírta csendesíteni az indulatok legvadabb háborgását is. Törvénytisztelőnek és pártatlanságának gyakran jött segít-

ségére finom ötletessége is és csodálatos nyugalma, amely óriási fölényt biztosított neki mindenek fölött.

Ahogy ő vezette a Ház tanácskozásait, abban nem volt semmiféle sablon. Egynemely enunuciációja egész kis miniatűr-szónoklat volt. Valóságos parlamenti műfajja fejlesztette a Szilágyi-féle enunuciációkat.

Ime, egy pár szemelvény: Az 1896-iki felirati vita alatt, amelynek a Bánffy-féle választások adták meg a témáját, egy Ugron-párti képviselő nagyon is erősen elgaloppozta magát a választások kritikájában, s annyira ment, hogy egyenesen a Ház alkotmányos hatalmát vonta kétségbe. Szilágyi végighallgatta, azután csendesen, komolyan, szokása szerint, minden szót megnyomva, ezeket mondta:

— A képviselő ur egyes kifejezéseket használt, amelyekben nem akasztottam meg, mert hozzátétellel enyhítette, de amelyek mégis sértik ennek a Háznak a tekintélyét. A törvényességét ennek a Háznak és ennek alkotmányos hatalmát nem szabad ebben a Házban kétségbevonni, úgy, hogy arról mint törvényellenes, tényleges állapotról beszélnek.

Polónyi Géza: Hát hol beszéljünk a vesztegetések ellen?

Elnök: Itt nem egyes esetekről van szó, ezek és minden törvénytelenség és visszaélés tekintetében minden képviselő ur úgy nyilatkozhatik, a Ház szabályainak korlátai között, amint azt meggyőződése kívánja. De az egész Ház jogosságát és törvényességét kétségbevonni, azt pusztán ténylegesnek tüntetni fel, a Ház tekintélyének sértése nélkül, (Zaj.) — csendet kérek — a Ház törvényességét értem, ezt meg kell jegyezmem — nem lehet, mert egyenesen tiltják a Ház szabályai, hogy a Ház tekintélyét sértő kifejezések használtsanak.

Hányszor fakasztott derűtséget egy elmés megjegyzése, mikor az ellenzék zugott, tombolt. Ki ne emlékezne például arra, mikor a miniszter sehogyszem akarta meghallgatni az ellenzék, mikor az elnök legerélyesebb csöngetésére is az volt a válasz:

— Nem lehet meghallgatni!

Es Szilágyi egy pillanattal csendet felhasználva, vidám szemhunyorítással odavetette:

— Dehogynem! Tessék csak megpróbálni!

Es kacagott az előbb még dühös ellenzék, kacagott a kormánypárt, kacagott Bánffy — és a viharak vége volt.

Az meg egyenesen korszakos volt, mikor néhány órával az 1898. november 21-iki emlékezetes éjjeli ülés után, mikor éjjelkor a Kossuth-nótát énekelte a karzat és mindenki rémulten jósolgatta a parlamentárizmus végóráját, hogyan tudott csendet, rendet teremteni a nagy, az erős, a bölcs elnök egy rövidke beszéddel. Azt a beszédet oda kellene vésni a nagy ember sirkövére. Es volna legméltóbb építáfuma Szilágyi Dezsőnek, a házelnöknek.

Es hogy miképpen védte meg Szilágyi Dezső a Ház méltóságát kifelé, azt mindennél jobban tanusítja a híres pozsonyi eset, mikor nem vezette a Ház küldöttségét a király elé, mert a sorrendben hátrább tették a magyar parlamentet — egy főherceg miatt.

Azután meg, hogy miként reprezentált? Olvassa el mindenki az ő milleniumi beszédét, amelyen akkor együtt lelkesedett a magyar nemzet a magyar királylyal. Olvassuk el és könyvezzünk, hogy örökre elnémult az ő beszédes ajka, amely mikor beszélt, akkor is cselekedett...

Szilágyi, a dissidens.

A hirbeht Tisza-lex még csak a levegőben volt, amikor már nyílt konfliktusban törtek ki azok az ellentétek, amelyek Szilágyi Dezső házelnök és Bánffy miniszterelnök közt már rég kiélestedtek. Az ellenzék obstrukciója, amelyben különösen a nemzeti párt, a néppárt és Ugronék vettek részt, javában tartott és Bánffy ismételtlen rá akarta birni Szilágyit, hogy a házszabályok megkerülésével rendszabályozza meg az ellenzékét. De Szilágyi, aki kezdetül fogva megőrizte az elnöki szék pártatlanságát, szigorúan ragaszkodott a házszabályokhoz és nem riadt vissza a miniszterelnök megleckéztetésétől sem, amikor ugy-

látta, hogy az ellenzékkel szemben jogtalanságot akar elkövetni. A két államférfiú közt felmerült ellentétek még jobban elmergesedtek, amikor Bánffy sugalmazására egy izetlen támadás jelent meg a *Berliner Tagblatt*-ban Szilágyi ellen, de ez még akkor is rendületlenül megállt elnöki méltóságában és hogy nagy tekintélyére, általános tisztelt személyére, mily nagy szükség volt azokban a válságos napokban, megmutatta az az emlékezetes, viharos éjjeli ülés, amikor november 22-ikén lecsillapította a báró Fejérváry és a nemzeti párt össztetűzése folytán fel-szított szenvedélyeket.

Előtte való nap, amikor Kardos Kálmán elnökölt, báró Fejérváry választott Hentallernek a Hentzi-szobor áthelyezése miatt és *becsületrablónak* mondta a nemzeti pártot. Óriási kavardás és izgatottság támadt, amelynek nyomán olyan viharos jelenetek követték egymást, amelyek a reichsrath leghíresebb éjjeleire emlékeztettek. Fejérváry hasztalan iparkodott befejezni beszédét, a felindult ellenzék és különösen a megsértett nemzeti párt nem engedte szóhoz. Négy-szer, ötször függeszti föl a jószág Kardos az ülést és ugyanannyiszor ismét megnyitja, de a zaj és lármá fokozódik és az ellenzék sem enged, de Fejérváry sem hajlandó visszavonni sértő kifejezését. Végre is éjjel felé Kardos Kálmán beresztette az ülést.

Es e vihar vézes következményeitől felt még másnap is mindenki, amikor csoda történt a Házban. Másnap déli tizenkét órakor az ülés kezdete előtt megjelent Szilágyi Dezső és tárgyal a honvédelmi miniszterrel, azután a nemzeti párt vezető férfiival. Az elnök közbelépését jó jelnek vette mindenki és megkönnyebbült mindenki, mert riasztó hírek jöttek arról, hogy Bánffynak zsebében van a Ház elnapolásáról szóló királyi kézirat. Szilágyi Dezső pedig ezalatt elkérte a tegnapi ülés naplóját és megállapította az incidens eredetének hivatalos előadását; azután megkérdezte Fejérváryt, hogy amennyiben a becsületért közbeszólás nem történt meg, hajlandó e sajnálkozását kifejezni ama sértés miatt, amelylyel a nemzeti pártot illette, majd meg ellenzék részén tudakozódott, hogy meglegszenek-e azzal, ha a miniszter sajnálkozását fejezi ki és a sértő kifejezést visszavonja. Mind a két felől teljesen megnyugtató választ kapott.

Ily előzmények után nyitotta meg Szilágyi az ülést félegy tájban. Elmondja a botrány keletkezését és lefolyását és konstataálja, hogy a miniszter megsértett egy parlamenti pártot és hogy ezt a sértést azért követte el, mert azt a közbeszólást vélte hallani, hogy „A becsületről ön ne beszéljen!” Előveszi a naplót és megállapítja belőle, hogy a közbeszólást a gyorsírók nem hallották. Meg van róla, ugymond, győződve, hogy a közbeszóló maga fog jelentkezni és megmondja, mit kiáltott közbe.

Erre jelentkezett Ivánka Oszkár és kijelentette, hogy ő volt az egyik közbeszóló, de csak annyit mondott:

— Becsületszó határidőre.

Es erre felállt báró Fejérváry és önértetes hangon tette meg nyilatkozatát, kijelentvén, hogy tegnapi szavait félreértés okozta és kéri a Házat, vegye tudomásul sajnálkozását és tekintse a sértő szavakat ki nem mondottaknak.

Ez a korrek, férfias beszéd megtette jótékony hatását. Most már aztán nem volt akadály annak, hogy a miniszter folytassa beszédét ott, ahol tegnap az iszonyu botrány félbeszakította.

Es mindenki hálásan tekintett Szilágyi Dezsőre, aki ennek az igazán szép jelenetnek igazi szerzője volt.

Néhány nappal később már egész határozott formában kísértett a Tisza lex és Szilágyi december 7-ikén bejelentettelemondását, melyet a képviselőház nagy sajnálattal vett tudomásul és néhány nappal később kilépett a szabadelvű pártból. Még emlékezetes az a nagyszerű tüntetés, amit a Ház rendezett mellette, amikor őt az elnökség megtartására fölkérték. Az ellenzék méltán tekintette akkor ezt a tüntetést Bánffy első parlamenti vereségének. Eljárásának okairól egy 1899. december 20-ikán kelt, pozsonyi választóihoz intézett nyílt levélben számol be, mely politikai irodalmunknak egyik remeke. Kifejti, hogy a szabadelvű párt

december 6-iki határozata ellenekzik az alkotmányosság szemlével és bár az obstrukciót rosszszalja, a jelen veszedelmes helyzetért mégis első sorban a kormányt és a többséget teszi felelőssé. A többséget azért, mert megfeledezett arról, hogy a parlamenti élet nem lehet el a kisebbség jogainak védelme és így bizonyos megegyezés nélkül. A kormánynak szemere veti a választások vezetését, az ellenzék közigazgatási üldözését s különösen, hogy az aránylag nyugodt időket nem használta fel a tiszta választások törvényes biztosítására. Tán még nyomósabb volt az a vádja, hogy nem vonta le az Ausztriában támadt bonyodalmak következtéseit és nem vette fogantatba az ország annyira szükséges megszilárdítását. Bevallja, hogy így a két nagy tábor közt némileg kellemetlen helyzetbe jut, de hozzátéve:

En nem a középutat keresem, hanem azt mondom meg, amit igaznak tartok.

A szabadelvű pártból történt kilépését sokan kutatták és kezdeményezésére megalakították a disszidensek klubját. Gróf Csiky Albinnal együtt élénk részt vett a pártközi béke megteremtésében és Bánffy lemondása után visszatért a szabadelvű pártba, ahol azóta a Széll-kormány politikájának leghívebb, legőszintébb támogatója volt.

Szilágyi a református egyházban.

A hazai református egyházat is nagy gyász és vesztesség érte Szilágyi Dezső váratlan elhunytával. Az egyházközpontok törvényalkotás óta népszerűsége folytást emelkedőben volt és a református egyházban mind előkelőbb tisztségeket ért el, mígnem 1898-ban a *damaléki református egyházkerület főgondnoka* lett. Azóta ez egyházkerület anyagi helyzetének javítása, a szegény lelkesek segítése foglalta el egész munkásságát, de sajnos, messzeható terveinek keresztülvitelében megakadályozta halála. Egyházközpontját legjobban jellemzi különben az a beszéd, amelyet főgondnokként történt megválasztásakor mondott.

Mi, ugymond e beszédben, nem lehetünk hűtlenek azon nagy elvekhez, melyek megmőveztették és megizmosították az egyházat, melyekből erőt merítették a protestáns egyházak, melyekre súlyos és diadalmas küzdelmeikben annyiszor hivatkoztak. Apolunk kell azokat az erőforrásokat; megőrizni azokat a hagyományokat, melyek igazi fenntartó erőek. Az egyház a hívők odaadó ragaszkodásán nyugszik. Ezt fenntartani ebben gyöngülést nem engedni az első feladat. Csak az az egyház hanyatlík igazán, melyben meggyengülni engedik a nép ragaszkodását; lehanynatlík még akkor is, ha különben anyagi eszközökkel bőven el van látva, vagy éppen az állam kényyszerítő hatalma támogatja is.

Kettős feladat kopogtat ajtónkon. A szegényekben dotált lelkesek helyzetének javítása és a szegényebb nép terhének könnyítése, hogy lehessen ezeket megoldani: a teherviselés reformja nélkül? E célra szolgál a gyengébb, kisebb egyházak csoportosítása is. Ugy kell ezt megvalósítani, hogy tetemes terhelésszállással legyen összekötve. Határát ennek mindenesetre azon egyenrangú gszonozat képezi, hogy a csoportosítás által a lelki gondozás csorbat ne szenvedjen. Fokozott munkát és áldozatkészséget igényel ez; de e nélkül nincs igazi mód nincs állandó eredmény. Az egyháznak elsősorban saját erőjére és saját forrásaira kell támaszkodnia. Ettől való nagymérvű eltávolodás határozottan az egyház gyöngülésére vezetne. Azt, hogy az állam feladatai teljesítésében egyháznak is segítése, méltán igényeljük; jogunk is van hozzá, törvényeink s az egyenletes elbánás elvénél fogva. Elfogadjuk a segítyt s a törvényhozásnak meg is köszönjük. De senki sincs kételyben az iránt, hogy sok lényeges, amit vártunk s amit jogosan igényelhetünk, még nincs megvalósítva. Távol legyen tőlünk minden önhittség vagy dicsekvés, hogy mi jobbak, vagy különöbke vagyunk, mint mások. Azt az egyet azonban kiemelhetem, hogy hazánk és az egyház iránti kötelességeink soha összeütkezésbe nem jöttek. Sőt nem egy, de számos tagja van történetünknek, mely mutatja, hogy a két kötelesség már a feladat természeténél fogva is összeforrva vezetett bennünket. A vallás és politikai szabadság sorsa összefügg történetünkben. Együtt hanyatlottak alá és együtt emelkedtek. A hazafiai érzés támogatja és áthatja egyháznak iránti kötelességeinket.

Életrajz.

Szilágyi Dezső Nagyváradon 1840-ben született. Atyja tekintélyes ügyvéd volt ebben a városban. Két fia volt: Dezső és Ete. Mind a két ifjú korán megmutatta talentumát és csakugyan Szilágyi Dezsőből nagy államférfi, Etéből pedig kiváló szemorvos, rendes egyetemi orvosprofesszor lett, ami az orvosi pályán a legnagyobb grádus. Dezső a jogi pályára lépett és tanulmányait a bécsi és budapesti egyetemen végezte. Egyénisége már itt föltűnt. Megválasztották a jogászegyesület elnökévé. A mily gyorsan szerzett pozíciót és híveket az ifjúság körében, oly rohamosan hódította meg mint fiatal ügyvéd a főváros jogász-társaságát, mint publicista a nagy közönséget és mint rendkívül elmés

társalgó az uri köröket. Horváth Boldizsár, az első 67-es igazságügyminiszter *miniszteri titkárul* maga mellé vette; csakhamar osztálytanácsos lett, majd kiküldték Angliába a jogi, kivált a büntetőjogi intézmények és parlamenti állapotok tanulmányozására.

1871-ben a miniszterelnök mellett szervezett *kodifikáló bizottságnak* lett tagja *miniszteri tanácsosi* ranggal. E bizottságnak volt feladata a törvényeket előkészíteni, azoknak sorrendjét megállapítani s az egész törvényalkotába szerves egybehangzást önteni. De az akkori pártviszonyok sem a kormányt támogatók, sem az ellenzéki oldalon nem kedveztek a bizottság sikeres működésének. S noha számos és fontos javaslatokat dolgozott ki, ezeknek csak egy része került a parlament elé, míg ellenben sok oly javaslat jutott a törvényhozás asztalára, melyeket nem e bizottság dolgozott ki s így azokért felelős nem lehetett s a többi törvényekkel való szerves összefüggésükért jót nem állhatott.

Szilágyi Dezső e bizottságnak 1874-ig egyik legtevékenyebb tagja volt s 1871 óta egyuttal *országgyűlési képviselő*, hova Gyula-Fehérvár városa választotta meg. Első nagy beszéde (1872) a legszebb parlamenti diadaloknak egyike volt.

A törvényelőkészítő bizottság 1874-ben főszozván, Szilágyi Dezső az *egyetemen lett a politikai tudományok s a büntetőjog tanára* s mint ilyen is megfelelt hírnevének. Fejtegetéseiben nem indult ki valamely előzetesen megállapított bölcsészeti elméletből, hanem a különböző államokban fennálló tételek intézmények ismertetésére fordította a fő figyelmét, összehasonlító kritikának vetvén azokat alá s boncolgatván a tényezőket, melyekből azok sajátosságuk jellegüket vették. Széles áttekintés, a részletek szorgalmas pontos egybegyűjtése jellemző előadásait, míg alakjuk kerekdedségét és szabatosságát a kiváló szónok előkelő izlése adta meg.

Egyébiránt a vezérszémét, melyet előadásaiban tartott szeme előtt, leghívebben maga tolmácsolta buszuszávaiban, melyeket hallgatóihoz megváltása alkalmával intézett.

Igyekszem, — mondá, — önökkel nemcsak az ismeretek bizonyos összegét, hanem — a mire jóval nagyobb súlyt helyezek s az életben megfogják látni, hogy fontosabb is, — igyekeztem a módszert, logikai gondolkodást, kritikai szellemet s a mire a politikában, államéletben leginkább szükség van, az intézmények működésének tapasztalatszerű, pártatlan megítélését közölni. Csak később, ha az életbe mennek át, fogják belátni, hogy nem az ismeretek összegében lepszik a súlypont, hanem abban a hatásban, melyet az önk gondolkodásmódjára, szellemére, módszerére az oktatás gyakorol. Önök pályájuknak csak külsőben állanak, ne felejtsek el soha, hogy az életben s azon irodatokban, melyeket önöknek át kell venni, sokkal nagyobb súlyt kell helyezni a jellemre, mint az ismeretek összegére. S ez az egyetem szolgáljon mind a két irányban való kiképzésükre. Magyarország most meggyöződés szerint átalakuláson megy keresztül. Amit mi ma előkészítettünk, önök fogják folytatni. Ha jól vetünk, önök jól fognak aratni. Egyetlen egy tanácsot adhatok önöknek, mikor elválnak, azt, hogy soha az ifjúság vidor éveit alatt ne téveszték szem elől azt, hogy az elröppendő évek előkészületek, lelki ismeretesen felhasználandó előkészületek a nagy munkára, mely önökre vár. Mert önök lesznek az államélet minden terén a nemzet szellemi munkásai.

Mint jogásznak főtevékése volt európai színvonalra emelni igazságszolgáltatásunkat, de nem a formák egyszerű átvételével, hanem a jogélet vívmányainak az életbe való átültetésével, hogy azok itt gyökeret verhesenek s a nemzet szellemében, gondolkodásában, jogérzetében, szóval a nemzeti géniuszban megtalálhassák gondos ápolásukat.

Mint politikus, mindig a tiszta liberális irány híve volt s a politikusok ama köréhez tartozott akik Deák Ferenc körül csoportosultak. A fuzói idejében szintén megmaradt a Deák-pártból s a balközépből alakult *szabadelvű-párt* tagjának, de már rövid időn ő is azok közé tartozott, akiket akkor „disszidens” elemeknek neveztek s a boszniai okkupáció előtti időben formaszorúen is kiváltak a párt kebeléből s 1878 tavaszán megalakították az ugynevezett *egyesült ellenzék*et, mely az egykori báró Sennyey Pál vezérlete alatt álló jobboldali ellenzék, a báró Simonyi Lajos volt kereskedelmi miniszter köré csoportosult független szabadelvűpárt tagjaiból s a disszidensekből alakult. Szilágyi e pártban, mely utóbb a mérsékelt ellenzék nevet vette föl s a kiegyezés alappon állt, de a kormány belpolitikájának több irányzatával elégedetlen volt, a szabadelvű irányzatot képviselte s ebbeli hathatatlansága tette helyzetét a különböző gondolkozású elemekből alakult pártban nehezé, úgy, hogy utóbb, noha egyik vezére volt, kilépett a pártból s majdnem egész miniszteri kinvezetéseig pártokon kívüli állást foglalt el a parlamentben.

Belépését a kormányba akként magyarázták, mint az általa képviselt irányzatoknak legalább részleges diadalát, melyek nem szorítkoznak egyedül a gond-

jaira bízott tárca ügykörére, hanem a kormány általános politikájában is éreztetni fogják hatásukat.

Minisztersége alatt sokat dolgozott. Bürokratikus munkához ugyan kedve nem volt, de egyik törvényhozási akcióit a másik után vetette föl. Első dolga volt a *birói és ügyvézi szervezet* reformja, aztán *decentralizálta a táblákat* és főügyészségeket, rendezte a felügyeletet, a bírák kiképzését, az előkészítő szolgálatot, ehhez járult az új ügyvitel, a telegkönyvi betétek rendezése, az ügyvédi szervezet reformja. Javította a jogállapotot és előkészítette azt a nagy reformot, amely magában foglalja a *büvárdi és polgári eljárás rendszeres reformját* és a *polgári törvénykönyv* kodifikációját. Reformjai azonban részben utódjaira maradtak örökségül.

Tisza bukása után Szilágyi Dezső tagja volt a Szapáry- és Wekerle-kabinetnek. Szapáryval szemben ő volt a radikális liberális irányzat vezére. Szapáry megbukott és a Wekerle-kabinettel Szilágyi Dezső tekintélye és befolyása csusponjtára lépett. Ez a kabinet létesítette a polgári házasságot és az egyházközpontok reformok javát és a későbbig menő izgalmas harcokban a szabadelvűség vezérő szerepe Szilágyi kezében volt. Óriási akaraterőjét, energiáját, tudását és félelmetes szószóki fegyverét e harcokban ragyogtatta a legnagyobb fényben.

Szilágyi Dezső egy származására, mint tehetségeire nézve igazi tipikus magyar. Neveltetés és egész műveltsége hamisítatlanul nemzeti, de szellemi előkelőségével teljes mértékben európai színvonalon áll. Mint szónok és politikus, modorban és gondolkodásban hírneves hazai elődeinek szem előtt tartásán kívül főleg a nagy angol szónokok és államférfiakra emlékeztet. Roppant olvasottságával erős emlékezőtehetség párosulván benne, rendkívül otthonos volt a művelt nemzetek politikai és jogtudományi irodalmában s alapos ismerője a civilizált világ igazságszolgáltatási és közigazgatási intézményeinek.

Szilágyi mint vivő.

Köztudomásu, hogy Szilágyi Dezső kitűnő vivő volt. Legjobban szeretett Szabó István országgyűlési képviselővel vinni, aki Szilágyiról, mint vivőről felkérésünkre a következőket beszéli el:

— Szilágyi értesült arról, hogy én annak idején mint aktív katonatiszt a bécsujhelyi katonai vivőtanár-intézetnek tanára voltam s hogy külön methodusom van, amelyet magyarnak neveznek, noha franciás vonás is van benne, de főképpen jellemző benne az *ütem-rendszer*.

Fel is kéréselt nemsokára Rakovszky István által, nem akarnék-e vele vinni. Nagyon megörültem neki s meg is kezdtük azonnal a vivást. Eleinte nehezen ment a dolog, mert a legelőjén kellett Szilágyival kezdenem az *ütem-methodust*.

Nem igaz, hogy kedvelte az olasz vivást.

Tizenöt évig *Keresztessyvel*, azután *Halászyval*, majd *Santellivel*, később *Way-val* vivott, de mindezeket a methodusokat elvetette s elülről kezdte a vivást az én rendszerem szerint.

Négy év óta vivtunk együtt s akárhánszor mondotta, hogy sohasem fog más rendszerben vinni, mert meggyöződött, hogy az *ütem-rendszer* a vivás-művészetnek az alapja.

Nem ismertem kezdetben Szilágyinak a természetét s azért mód felett bántott a *lehangoltsága* vivás közben. Nem tudtam, mire magyarázzam a dolgot, de magam is elvesztettem miatta a kedvem, hogy velo vivjak egyszer egyenesen megmondottam neki:

— Kegyelmes uram, ha nincs kedved vinni, jobb szeretném, ha megmondanád, mert igaz, hogy nagy megtisztelésnek veszem, ha velem vivsz, de én is elkedvetlenedem, ha látom lehangoltságot. Talán nagynók abba? — Kérlek, hagyj rám — felelt Szilágyi. Ha nincs kedvem, majd megmondom. Nem lehet jó kedvem máséért. Van olyan, amilyen!

Azontul nem bántott a dolog. Sokat vivtunk együtt. Roppant nehézségem volt vele, mert eleinte nem tudott letenni a régi iskolájáról, aztán meg *irtózatot nagyokat vágott*. Mindenféle gondoltam, hogy tudnám leszoktatni róla.

Azt hittem, ha épp olyan erősen vágok vissza, majd csak abba hagyja a hatalmas ütéseket. Egyszer — mindig csak egy szál ingben vivtunk — olyant vágtam rajta végig, hogy *hosszu sebből vérzett*. Abszoluto nem imponált ez Szilágyinak.

Több képviselőtársam az ellenzéken meghallotta a dolgot és nevetve mondták nekem, hogy *vágjak jó nagyokat rajta — az ő kontójukra is*.

Másnap így szólt Szilágyihoz:

— Megengeded, kegyelmes uram, egy kis megrendelése van: arra kérték ellenzéki képviselők, hogy az ő kontójukra is vágjak rád jó nagyokat!

— De csak úgy, ha lehet, — mondotta Szilágyi mosolyogva.

Láttam, hogy nem használ, ha még oly erősen vágok is vissza, más tervhez folyamodtam hát, hogy leszoktassam az erős utésekről: akár-hogyan vágott is rám, én csak úgy pötyögtem.

Ez őt nagyon bántotta, mert mindjárt észrevette. Meg is kérdezett:

— Kérlek, miért nem ütts erősen felém?

— Láttam, kegyelmes uram, hogy az neked nem imponál — feleltem — hát csak ne zsenirozd magadat, üss, amilyen nagyot csak tudsz; te sem üthetsz olyan erőset, ami nekem imponál.

Szilágyi nem szólt semmit. Ettől a pillanattól fogva teljesen leszokott a hatalmas vágásokról. Kezdeti igazán vinni s ennek nagyon megörült. No de én is, főként azért, mert nem esoffirozta magát; sohasem fordult elő, hogy szíveszorongást kapott volna, mert csak öt percig vágunk, aztán kifújtuk magunkat.

Nemsokára így szólt hozzám:

— Igazad van, a finom vivást nem mindenki tudja. De ha éppen szükségem lesz rá, majd megint csak előveszem az erős utéseket.

Igy vívtunk egymással négy esztendőig. Voltak napok, a Bánffy-kormány viharos idején, amikor senkivel mással nem járt, csak velem.

— Csak veled beszélhetek — mondotta — mert tudom, hogy nem mondok el semmit.

Sohasem politizáltunk, sohasem kérdeztem és nem kértem tőle semmit. Kivéve egyszer, az arcképet. Megigérte, hogy olajfestésű képét nekem adja másolatban. Már nem fogom megkapni. Mielőtt elutazott Karlsbadba, egy gyönyörű arabs csata-kardot adott nekem ajándékba, amelyet diszkardnak is fel lehet esatolni. Aznap még másfél óra hosszat vívtunk, persze nem egyfolytában. Bucsuzól azt mondotta nekem:

— Jere fel e hónap utóján, beszélni akarok veled.

Nem kaptam öcsémről értesítést, Budapesten van-e már, vagy se, hát feljöttem. Utközben tudtam meg, hogy már holtan találok...

A király.

Széll Kálmán miniszterelnök, mielőtt Szilágyi Dezső elhunytáról értesült, a halálesetről azonnal körülményes jelentést küldött ő felségének Ischbe. Ő felségétől erre Rátótra a következő sürgöny érkezett:

Legfelsőbb meghagyásból van szerencsém Excellenciádnak Szilágyi Dezső elhunyt alkalmából ő felsége legbensőbb részvétét kifejezni ezen jelentékeny férfi elveszte felett. Ő császári és apostoli királyi felsége kegyesen emlékezik vissza arra a ragaszkodásra, melyet ez elhunyt legmagasabb személye iránt tanúsított, valamint azokra a sokszoros, kiváló szolgálatokra, melyeket ő felségének és a hazának tett. Amennyiben családtagjai lennének, kérem Nagyméltóságodat, azoknak a legfelsőbb részvétet tudomására hozni. Schiessl.

Erre Széll Kálmán miniszterelnök a következő táviratot intézte Lukács Sándor pénzügyi tanácsoshoz, az elhunyt legközelebbi rokonához:

Ő cs. és apostoli királyi felsége legkegyelmesebben meghagyni méltóztatott, hogy legbensőbb részvétének adjak kifejezést Szilágyi Dezső, ezen jelentékeny férfinak elveszte felett, akinek sokszoros és kiváló szolgálataira, amelyeket ő felségének és a hazának tett, ő felsége kegyesen emlékezik vissza. Széll Kálmán.

A kormány gyászja.

Széll Kálmán miniszterelnök a maga részéről a következő táviratot intézte ugyancsak Lukács Sándorhoz:

Mély megilletődéssel és fájdalommal értesültem arról a súlyos csapásról, amely hazánkat és közeletünket Szilágyi Dezső elhunytával érte. Mélyen érzem a veszteséget, amely az országot érte, én is, aki vele évtizedeken át együtt működtem és küzdöttem és a kit velem nemcsak a politikai élet küzdelmeiben, hanem a magánéletben is közel 40 éven át benső, meleg baráti viszony fűzött össze. Fogadja kérem legőszintébb, legmelegebb részvétel kifejezését, Széll Kálmán.

Hegedüs Sándor kereskedelemügyi miniszter a ravatalra külön koszorút helyeztet ezzel a felirással: *Az igaz hazafinak és igaz barátának — Hegedüs Sándor és neje.* Külön koszorút tesz le az igazságügyminisztérium is.

A mai nap folyamán az elhunyt rokonai közül többen megjelentek Hegedüs Sándor kereskedelemügyi miniszternél; így Csathó Ferenc kiriai tanácsos, Lukács Sándor pénzügyi tanácsos, Lukács György főispán és Lukács Ernő főhadnagy, akik megnyugvással és köszönettel vették a temetésre vonatkozó intézkedéseket. Lukács László pénzügyminiszter szintén rokonságban állott Szilágyi Dezsővel, amennyiben Lukács György volt államtitkár leányát, az elhunytak unokanővérét vette el feleségül.

Wallasics Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter Szilágyi Dezső elhunytáról értesülve, nyári tartózkodását félbeszakítván Budapestre utazott, hogy a temetésen résztvegyen. A miniszter az elhunyt államférfi ravatalára koszorút tesz e felirással: *Wallasics Gyula — szeretett barátjának.*

Az igazságügyminisztérium részvétét jelenti a következő írhivatalos közlés:

Szilágyi Dezső halálának híre az igazságügyminisztériumban a legnagyobb megdöbbenést és szomorúságot keltette. Ploz Sándor igazságügyminiszter gellérthegyi nyaralójában reggel 9 órakor kapta meg a gyászúrt, amely őt, akit benső barátság fűzött az elhunytához, a legnagyobb mértékben megrendítette.

A miniszter azonnal megette az intézkedéseket az igazságügyminisztériumnak lángeszű volt vezetője temetésén való méltó részvételét illetően; egyuttal elrendelte, hogy az összes igazságügyi épületekre a gyászlobogó kitzessék.

Az igazságügyminisztérium tisztikara osztatlanul a legnagyobb fájdalommal fogadta a nagy igazságügyminiszter halálának híreit. Az a közel hat esztendő, amely időszakon át Szilágyi Dezső a magyar igazságügy élén állott, az igazságügyminisztérium tevékenysége szempontjából is a megújulásnak, az emelkedettségnek, a nagy és dicsőséges eszmék megvalósításáért való küzdelemnek, az igazságügy új irányba való terelésének ideje volt; a minisztérium minden egyes tagja boldognak érezte magát, hogy részesevé lehetett nagynevű vezetője szakadatlan és diadalmas munkásságának, amelyet utódai nemcsak kegyeleltől, hanem teljes meggyőződéssel és az igaz nagyság iránt őszintén érzett hódolattal és tisztelettel folytattak és folytatnak azoknak a nagy előknek elérését végett, amelyeket a megboldogult, mint a magyar igazságügy igéretőldjét mutatóit volt be legelső programjában.

Szilágyi Dezső azóta is, hogy megvált az igazságügyi tarcától, akkor is, amikor a képviselőház elnöke volt és az utolsó két évben, mint az igazságügyi bizottság elnöke, a legtevékenyebb részt vette ki magának az utolsó öt év igazságügyi alkotásai, amelyeknek egyetlen részlete sem került ki lángeszének mindenre kiterjedő figyelmét.

De nemcsak mint miniszter, mint ember is kitűrheterlen nyomot hagyott hátra az igazságügyminisztérium tisztikarában. Azok a rosszakarati híresztelések, amelyeknek annak idején terjesztettek Szilágyi Dezső telenségéről és ridegségéről, csak megveto mosolyt keltek az igazságügyminisztérium körében, ahol a legnagyobb bámulattal tekintettek a kora reggeltől késő estig a hivatalban működő miniszterre, aki ugyanilyen munkát várt dolgozóitársaitól is, akiket nem egyszer korai reggeli órára lakására rendelt, hogy ott beszélje meg velük a hivatalból hazavit és éjszakakoron keresztül tanulmányozott hivatalos ügyeket. A mi pedig egyéniségének állítólagos ridegségét és érdességét illeti, azt mindenki megcáfolhatja, akinek alkalmá volt elője jogos és méltányos kérréssel járulni, amelyet csak akkor nem teljesített, ha abban törvényes akadály gátolta. A komoly és kötelességtudó munkát azonban Szilágyi Dezső mindenkor a legnagyobb elismeréssel honorálta. A minisztérium tisztviselőinek valóban jóságos vezetője volt, aki a tisztikar anyagi érdekeit is atyailag szívén hordozta.

Az igazságügyminisztérium külön gyászjelentést ad ki, koszorút helyeztet a ravatalra s a vég-tisztességen testületileg jelenik meg.

Az országos szabadalvűpárt díszes koszorút helyez Szilágyi Dezső ravatalára e felirással: *„Elvei dicsőséges harcosának — a szabadalvű párt.”*

A főváros.

Szilágyi Dezső hirtelen halálának híre a főváros intéző köreiből is mély megilletődést keltett. A polgármester a város házára azonnal kitűzette a gyászlobogót s délután egy órára rendkívüli tanácsulást hívott egybe. A tanácsülésen Halmos János polgármester a következő beszédet mondta:

Tekintetes Tanács!

Egy, az ország minden fiát mélyen megrendítő, fájdalmas és szomorú esemény tette kötelességemre a mai rendkívüli tanácsülés egybehívását, egy esemény, mely drága hazánkat megfosztotta egyik nemcsak legdecebb, de legtehetségesebb fiától, a szabadalvű eszmék egyik kipróbált bajnokától és éppen azért szíveszorogva jelentem a tekintetes tanácsnak, hogy Szilágyi Dezső nagy hazánk fia, volt igazságügyminiszter, a képviselőház volt elnöke, országgyűlési képviselő székelyvárosi bizottsági tag ma korán reggel hirtelen elhalálozott. Csak a tegnapi nap folyamán érkezett haza Karlsbadból látszólag jó egészségben és ma kiragadta őt a könyörtelen halál közülnök, fájdalomra a haza minden igaz és hű fiának.

Mérő és hű ábránd volna, ha próbálkoznánk Szilágyi Dezsőnek a haza körül szerzett érdemeit eszetelni, életében folytatott munkásságát és ennek eredményét leírni, érdemei sokkal nagyobbak, sem-hogy azokat gyenge szavaimmal kellően tudnám méltatni, de kötelességemmel vállalom magam, ha legalább ki nem emelném azt, hogy Szilágyi Dezső mindig ott látunk azon táborban, melyben a szabadalvű eszmékért és ezek érdekében folyt a harc és hogy ő volt alapvetője modern igazságszolgáltatásunknak, egyik lelkes híve és megteremtője egyházközpontjai törvényeinknek.

Nagy és súlyos azon veszteség, mely hazánkat és a székes fővárost is e nagy fia halála által érte és éppen azért azt hiszem, hogy nemcsak szomorú kötelességet teljesít, de a tekintetes tanácsnak is fájdalomérzetét tolmácsolom, ha indítványozni bátorodom:

1. hogy méltóztassék Szilágyi Dezső volt magyar királyi igazságügyminiszter, a képviselőház volt elnöke, országgyűlési képviselő, székelyvárosi bizottsági tag elhunytá által ért nagy veszteség feletti fájdalomának a mai tanácsülés jegyzőkönyvében kifejezést adni és az elhunyt jeles hazafi emlékét megörökíteni;
  2. méltóztassék az elhunyt gyászba borult családjához a székes főváros fájdalomát tolmácsoló részvétéről intézni;
  3. méltóztassék a ravatalra a székes főváros nevében koszorút tenni;
  4. méltóztassék a Kerepesi-ut meletti temetőben a Deák-mauzóum közvetlen szomszédságában egy diszkrhelyet följajlanani.
- A tanács mindezeket a javaslatokat egyhangulag elfogadta.

A vidék részvéte.

Nagyvárad, július 31.

Szilágyi Dezső halála szülővárosában óriási részvétet keltett. A középületekre kitűzték a gyászlobogókat és a városi tanács mai ülésén részvétét jegyzőkönyvbe iktatta. Szilágyi sógorának; Poinár Dénes táblabírónak fia, Oszb, Budapestre utazott, hogy tolmácsolja a családnak az a kívánságát, hogy Szilágyi Nagyváradon temessék el, mert az elhunyt annak a kívánságának adott kifejezést akkor, mikor édesanyja temetése alkalmával legutóbb Nagyváradon járt.

Pozsonyhól jelentik, hogy Szilágyi Dezső halálhíre reggel 9 órakor jutott ide és jutóütként terjedt el a városban, ahol általános megdöbbenést keltett. A város házában kitűzték a gyászlobogót. Holnapra rendkívüli közgyűlésre hívták össze a törvényhatósági bizottságot. A szabadalvűpárt, amelynek a megboldogult megígérte, hogy a város első kerületi választói előtt legközelebb beszámolót mond, gyászünnepre készül.

Győről táviratozzák: Szilágyi Dezső halálhíre megdöbbenést hatást tett. A lakosság részvétének gyászlobogók kitűzésével adott kifejezést. Az éppen közgyűlést tartó ágostai evangélikus egyházkerület Purgly Sándor indítványára Szilágyi Dezsőnek, a szabadalvűség hős bajnokának elhunytá felett mély fájdalomának jegyzőkönyvileg adott kifejezést.

Kolozsvárról báró Podmaniczky Frigyeshez, az országos szabadalvű párt elnökéhez a következő távirat érkezett:

A kolozsvári szabadalvű párt legmélyebb

Az új kornak megfelelő.

É kályhák minden stílusban és különböző új mintákban és színekben készíttetnek.
TELEFON: 168.

PUCHER-féle SZAB. GYORSMELEGÍTŐ

mely a több éven kipróbált és tökéletesített szabadalom folytán, minden javításokat fölöslegessé tesz, úgy minőségben, mint tüzelőképességben a legjobb eredményt érte el, minek folytán ezek tartósságukat tekintve a legolcsóbbak.
Közp. árjegyzékben és bérmentve.

CISERÉPKÁLYHA,
PUCHER ANDRAS TEMESVAR

Józsefváros, Preyer-utca 4. saját ház.

résztét, fájdalomt jezezi ki nagyszódnak, mint az országos szabadalvú párt elnökeinek a mérhetlenül súlyos veszteség telett, mely pártunkat Szilágyi Dezső elhunyta érte. A haza, a magyar liberalizmus és a szabadalvú párt egyik legkiválóbb oszlopok térképének halálát igaz érzéssel gyászoljuk.

A kolozsvári szabadalvú párt nevében:

Dörgö Albert, elnök.

Erre az országos szabadalvú párt elnöke a következő táviratban válaszolt:

Az egész hazát gyászba borító fájdalomnak őszinte visszhangja, mely ottani hiveink köréből érkezett, igaz bizonyítéka a magyarországi részvételnek, melyben pártunk oszlopának, elveink nagy harcosának, Szilágyi Dezsőnek ravatala telett, megtörtén, de mindnyájan találkozunk.

Báró Podmaniczky, pártelnök.

A külföldi sajtó Szilágyiról.

A bécsi estilapok valamennyien nevezetes eseményként foglalkoznak Szilágyi Dezső elhunytaival.

A *Neue Freie Presse* a lap élén terjedelmes távirati cikkben méltatja a magyarság és a szabadalvúság ledőlő oszlopát. Az a belolyás, — ugymond — melyet Szilágyi az utolsó évtizedben hazája sorsára gyakorolt, döntő volt, akár a korona tanácsában ült, akár pedig csupán az egyszerű képviselői mandátumból merített az ahhoz való jogosultságot, hogy a magyar állam politikájára irányadóan hasson. Negyedszázaddal kell hátramenünk, hogy Magyarország politikai életében hasonló jelenséggel találkozunk. Csak azzal a belolyással, amelyet egykor Deák Ferenc gyakorolt a kormányon kívül, hasonlítható össze a Szilágyi Dezső befolyása. Nem a hivatalban és rangban volt e befolyásnak a forrása, hanem a személyiségben...

Kevesek előtt ismeretes, hogy azokat a tárgyalásokat, amelyeket a véderővita viharai után 1859-ben a pártéletben izolált Szilágyinak a fölrissítésre már nagyon rászorult Tisza-kabinetbe való belépéséhez vezettek, *Wekerle* Sándor folytatta. Órákon át ültek ketten Szilágyi lakásán, hogy kormányprogramot dolgozzanak ki, mely a politika és a közigazgatás összes kérdéseire kiterjedt. Harmadik kabinet ideigelt egymás után ebből a programból. A nap szükségletei nem engedték meg mindig az ezen az egyenes kijelölt vonalon való mozgást, de mindig visszatértek hozzá, még azon az áron is, ha az illető kormányfőnek félre kellett állnia. Tisza, Szapáry, *Wekerle* és javarészből *Banffy* is a mérföld-kövek ezen az uton. Bukásukban Szilágyinak volt az oroszlan-része...

Utolsó lehelletéig hűve maradt Szilágyi azoknak az alapelveknek, amelyeket Deák Ferenc a magyar politikai néze megállapított. Közjogi dualista, politikailag szabadalvú ember volt. Annaira az, hogy ő volt azoknak a bizodalma és reménye, akik a közelet különböző jelenségeitől és áramlatától ecsigvedve attól kezdtek tartani, hogy Magyarországon is alkonyodik már. Ez jelzi azt a nagy hézagot, amelyet maga után hagy. Ebben pótolhatatlan ő. Emléke kétszeresen áldott lesz, ha utóhatásaiban bejezi azt, amit ez a nagy, magányos ember egy hatványes, áradhatatlan élet folyamán nemzetéért dolgozott.

A *N. Wiener Abendblatt* így ír Szilágyiról: Rendkívüli tudása, tág horizontok, fölélt hatalmas szeleme, semmi akadálytól vissza nem riadó akaraterője, s hozzá az oly szónoki képesség győzedelmes ereje, amely egyuttal mindig szakkészletű meggyőződéssé való ragaszkodásnak a kifejezője volt: mindez volt az, ami Szilágyi Dezsőt nem a nap, hanem a kor hőisévé tette. Az első pillanatban, midőn a Szilágyi haláláról szóló hír megrendíti a lelkeket, nehéz dolog e nagy magyar államférfiú egész jelleméről hű és teljes képet adni. A magyar parlament benső köréi bizonyára tudatában vannak most mindannak, amit Szilágyi Dezső, a miniszter, Szilágyi Dezső, a képviselőház elnöke, Szilágyi Dezső, a kávinista egyház egyik vezére tett és alkotott; a távollevők előtt e pillanatban Szilágyi Dezső úgy tűnik föl, mint Magyarország egyházi-politikai harcának providenciális alakja. O mint e reform igazi kezdeményezője és végrehajtója, oly bensőleg össze volt ezzel növe, hogy e reform említésével egyszerre tűnik elénk az ő történelmi személyiségének a képe is.

A *Fremdenblatt* ezt írja: Szilágyi Dezsővel a magyar nemzet egyik legkiválóbb férfját veszti el. Kiváló elme és hatalmas akaratérő egyesült benne. Erősen kidomborodó egyéniség volt ő, amely tisztelést és bizalmat gerjesztett; nevét minden pártban csak tisztelettel említették. Mikor a: egyházi-politikai harcok után, amelyekben ő olyan nagy szerepet játszott, a képviselőház elnöke lett, mindenféle ügy üdvözölték őt, mint a népképviselők méltó főképviselőjét, s ebben az állásban olyan tekintélyt, mint előtte alig valakinek. A magyarok büszkének voltak rá, hogy olyan emberük van, mint Szilágyi s hogy azon a helyen ül, és méltán voltak rá büszkének, mert jellemre és politikai érteleme oly jelenség volt ő, amely messze kimagaslott a középértéken, és amelyben a magyar népnél épp ama tulajdonságai testesültek meg, melyek a magyar nép történelmi jelentőségét alkotják.

A *berlini* lapok esti kiadásai szintén megemlékeznek Szilágyiról.

A *Vossische Zeitung* így ír róla: Vele Magyarország legtehetségesebb, legbefolyásosabb és legjellemesebb politikusainak egyikét veszti el. Halála a szabadalvú pártot oly fértől fosztja meg, akire teljes joggal bízunk volt.

A *Berliner Tagblatt* ezt írja: Magyarország legnagyobb fainak egyikét, mondhatni legerősebb államférfiát veszítette el.

Más lapok is hasonló értelemben nyilatkoznak.

Apróságok Szilágyi Dezsőről.

Szilágyi és Bismarck.

Furcsa és rendkívül érdekes játéka a véletlennek az a viszony, amelybe Szilágyi Bismarckkal épp a halála révén került. A lexikon tanúsága szerint Bismarck 1815. április elsején született és 1898. július 30-ikán halt meg. Szilágyi Dezső 1840-ben, ugyancsak április elsején született s 1901-ben ugyancsak július 30-ikán halt meg. A születési és elhalalozási napnak ez a pontos megegyezése még dátumok dolgában is közel hozza egymáshoz a két vasembert.

Szilágyi, a professor.

Mint budapesti egyetemi tanár, Szilágyi Dezső híres volt szigorúságáról és arról, hogy semmiféle protekoival nem lehetett közelébe térközni. Tudni meg sohasem lehetett neki eleget. — Egyszer előbe került egy olyan jelölt, aki minden szavával elárulta, hogy sokat tud; de a szigorú cenzortól való félelemben szinte beszélni se mert. Szilágyi, aki éppen jó kedvében volt, észrevette ezt s így szót vetve a jelölthöz:

— Mondja meg, kérem — vigyázzon jól! — melyik büntetés nehezebb: az öt évi fegyház vagy az életfogytiglani fegyház?

— Az életfogytiglani! — felelte gyorsan a jelölt.
— Nem igaz — szolt mosolyogva Szilágyi. — Az életfogytiglani még mindenki elbirta, de az öt évit nem!

Szilágyi és az öcsce.

Már igazságügyminiszter volt Szilágyi, amikor az itt következő jellemző eset történt meg vele. Sürögnyözt Kolozsvárra öcsésének, Szilágyi Etének, a híres szemorvosnak, aki zsenialitás és morogvaság dolgában is méltó testvére volt Szilágyi Dezsőnek. Azt sürögnyözte neki, hogy este érkezik a vonattal, várja meg a pályaudvaron. Szilágyi Ete ki is ment a pályaudvarra, de az érkező vonattal nem jött meg a bátyja. Hazament tehát s lefeküdt aludni. A következő vonattal megérkezett Szilágyi Dezső s egyenesen öcscséhez sietett. Kopogtatott az ajtaján, de Szilágyi Ete morogván szolt ki:

— Tessék hotelben aludni!

Mire Szilágyi Dezső kénytelen-kelletlen fogadóba ment aludni...

Szilágyi az agglégényekről.

Szilágyi, az agglégény egyszer Mikszáthtal, a boldog családapával a házasságról meg az agglégényi életéről vitakozott. Ekkor mondta ezt az utóbbi népszerűvé vált mondatát:

— Az agglégény úgy él, mint egy angyal és úgy hal meg, mint egy kutya!

„Igenis, képviselő ur!”

Kónyi Manóval, a képviselőház volt gyorsírófőnökével Szilágyi nagyon szeretett évdődni. Egyszer azonban nagyon megharagudott Kónyira, amiért ez — szerinte — nem jól revidálta a beszédét a gyorsírói följegyzés után.

— Kérem, ön teljesen meghamisította a beszédemet! — mordult rá Kónyira.

A szelid Kónyi nyugodtan felelte jellegzetes selypítésével:

— Kérem, képviselő ur, én nem hamisítottam meg semmit.

— Tudja, hogy én miniszteri tanácsos vagyok? (Akkor még nem volt nagyobb rangja Szilágyinak.)

— Igenisz, képviselő ur!

— S tudja, hogy engem a méltóságos cím illet meg?

— Igenisz, képviselő ur!

— Hát tessék vele élni! — pattogott Szilágyi Dezső.

— Igenisz, képviselő ur! — felelt végtelen szelidséggel Kónyi.

Szilágyi elnevelte magát Kónyi bácsi finom mackacságán s elmúlt a haragja.

Szilágyi és egy újságíró.

Egy ízben valami vezéreiknek akadt meg Szilágyi, amely szoltot bizonyos néppárti meséről, mil-lió pártkasszáról stb.

Megfogja a folyosón a felelőst:

— Ki írta ezt a cikket?

— Akárki, én vagyok a felelős.

— No hát akárki írta, számárl írta.

— Engedjen meg a kegyelmes ur, én csak egy cikkíró ismerek, akinek az írásában a kegyelmes ur feltétlenül meggyöndök. De az az egy nekünk drága.

— Ki az?

— A kegyelmes ur. De azt meg aztán mi kriti-

zálánk meg s az talán még kevésbé tetszenék a kegyelmes urnak!

Egy barátságos hátbaütéssel el lón a „kínos ügy” intézve.

Szilágyi és Jósika Samu.

Az Angol királyné étermeiben történt, melyeknek egyik részében évek óta a legelőkelőbb politikusok s társadalmi oszlopok sztokak összegyülekezni barátságos vacsorára. Ahol Szilágyi ült, ott csakhamar megindult az évdődés. Mondanunk sem kell, hogy a célpont sohasem Szilágyi volt, hanem mindig ő volt az évdődő, kinek szellemes, élcés megjegyzései alant néha keserű értelem lappangott. Egyszer báró Jósika Samu, akkor ő felsége személye körüli miniszter, aki mind egyeni sajtóságainál, mind családi hagyományainál fogva (jobbban mondva: következtében) nagy kegyben állt az uralkodónál és a főhercegeknél is, meg akarta fordítani a bot végét s ő kezdett előbb Szilágyival.

Szilágyi egy ideig csak hallgatott, aztán nyugodtan megszólalt:

— Te Samu, ha én velem akarsz kikezdeni, két fejed legyen ám, mint a sasodnak.

Jósika Samu természetesen nem igyekezett többé Szilágyi fölött élcéldödni.

A szerény kérelmező.

Mikor Szilágyi igazságügyminiszter volt, jelentkezett nála kihallgatásra egy igen elégs megjelénésű, hatalmas szervezetű alak s két megüresedett közjegyzőség közül nem a 12.000 forintot kérté, hanem azt, amely csak 6000 forintot hajt.

Szilágyi merőn a szemébe nézett, megragadta s megrázta a kérelmező hatalmas vállait, mintha azt akarta volna kipróbálni, hogy erősen áll-e lábán s aztán ráfordult:

— Elmehet.

Vagy a szép alak által fölkellett esztétikai érzék döntött, vagy a kérvényezőnek szerény igénye, elég az hozzá, emberünk kinevezése harmadnap mulva bent volt a hivatalos lapban. A két közjegyzőség közül a jobbikat kapta meg.

Szilágyi és a kis borfiu.

A Svábhegyen történt, az obstrukció idején, amikor Szilágyi Dezső a képviselőház elnöke volt. A vendégelőben ebédelt s a szomszéd asztalnál egy élte-sebb hölgy az egész idő alatt bámulta, amit a nagy államférfiú nem szeretett. Utóbb annyira dühbe hozta ez a toladók kíváncsiság, hogy még a kis borfiu is gorombáskodott, még pedig igen alaposan. Valami pofonfőlet is eslegetett. Másnap aztán — ez volt svábhegyi nyaralásának utolsó napja — ebéd után magához hívatta a kis borfiut, egy ropogós tizforintot nyomott a markába és aztán — kezet szoritott vele. Így expialta a föllundulásában elkövetett igazságtalanságot.

Szilágyi és barátai.

Az elhunyt államférfiú hosszu, harmincéves barátság iúzte össze dr. *Neuhoffer* Jánossal, amely barátság még Szilágyi jogászkorában vette kezdetét és nem is szűnt meg az utolsó pillanatig. Karisbadi utazása előtt meg együtt volt dr. *Neuhoffer*. A Városligetben levő *Vampetico-vendéglőben* vacsoráztak. Szilágyi Dezső töltött káposztát rendelt, *Neuhoffer*, aki nem szivesen látta, hogy barátja, akinek a karisbadi kurára nagy szüksége volt, ilyen nehéz étellel táplálkozik, ugyancsak töltött káposztát rendelt és végig minden fogást, amelyet Szilágyi rendelt, meghozatta magának is. A végén gyümölcsöt is evett Szilágyi és dr. *Neuhoffer* ebben sem maradt mögötte.

— Ejjnye — jegyezte meg Szilágyi Dezső — miért eszed ugyanazt, amit én?

— Azért — felelte *Neuhoffer* — hogy én is megtudjam, milyen az a gyomor, amely karisbadi kurára készül!

Szilágyi elnevelte magát.

Hatalmas étvágya különben közismert volt. Meg-történt, hogy a Nemzeti Kaszinóban három rostélyost rendelt egymásután és mind a hármat jóízűen elfogyasztotta. Távozása után még keveset sétálgattak a Dunaparton, amikor Szilágyi hirtelen odafordult *Neuhoffer* barátjához:

— Hallod, öregem, éhes vagyok. Ennék még valamit.

Ez éjjel tizenkét órákor volt.

— De hová mennék ilyen későn? Hiszen minden kocsmá már be van zárva — felelte *Neuhoffer*.

— Ej, jójj, menjünk a Keoskeméti-utóba El-kezhöz.

Odamentek. Már akkor a szakácsné aludt és a pincérek éppen be akarták zárni a vendéglőt.

— Nincs semmi meleg ételünk. Kegyelmes uram!

— fogadta a főpincér Szilágyi Dezsőt.

— Adjon hát hideget. Sonkát, szálsámit.

Ez volt, S Szilágyi józsefné hozzálatott a falatozásokhoz. Amikor elvégezte, felöltötte a szakácsnét és még egy rostélyost készített magának.

Szilágyinak rendes szokása volt, hogy nyáron reggelenként kirándult Budapest környékének valamely pontjára. Ilyenkor kíséretében voltak dr. Neuhoffer és Gervay, a posta volt igazgatója. Reggel 6—7 óra közt a vámháznál találkozott a három jóbarát és rendszeren Téténybe utaztak hajón.

Szilágyi régebbi időben gyakran panaszkodott fálmatlanság miatt. Tavaly nyáron séta közben találkozott Hammersberg Jenő koronaügyészsel s ennek is elpanaszolta a baját. A koronaügyész azt ajánlotta neki, hogy mondjon le a vacsorázásról egyáltalában s éljen nyáriidőben esteinként csupán egy jegeskávával. Szilágyi nevetve mondta:

— No mindjárt megpróbálom!

Bementek a Hangliba s mindketten elköltöttek egy-egy jegeskávát. Azóta nyári estén gyakran látták Szilágyi Dezsőt egy jegeskávával a Hangli-kioszkban. Mondta is néhány héttel később a koronaügyésznek:

— Köszönöm a tanácsodat. Megfogadtam és azóta tényleg sokkal jobban érzem magam.

Hogy meddig követte e tanácsot Szilágyi, arról nem szól a krónika, de tény, hogy azóta megint visszatért a régi megszokott vacsorákhoz.

BELFÖLD.

A német vámterifa. A német autonóm vámterifa-tervezetnek rendkívül magas tételei éppen azokat a terményeket és cikkeket sújtják legerősebben, amelyekben eddig Magyarországnak számottevő kivitele volt s amelyeknek Németországba való kivitele az exorbitáns vámok által a jövőben jóformán lehetlenné tételnék. Tekintettel tehát azokra a hátrányokra, amelyeket a német terifa-tervezet érvényre emelkedése esetében a magyar mezőgazdaság, ipar és kereskedelem szenvedne, a budapesti kereskedelmi és iparkamara elnöksége nyomban a tervezet hivatalos közzététele után azt beható tanulmány tárgyává tette, annak megállapítása végett, vajjon minő intézkedések segélyelne volnának a tervezett vámemeléseknek reánk nézve káros hatásai ellensúlyozhatók és szükség esetére a megtorlással minő eszközök lesznek azokkal szemben alkalmazandók. Ezek alapján a kamara elnöksége a legközelebbi teljes ülésnek megfelelő előterjesztéseket fog tenni.

KÜLFÖLD.

Olasz miniszterválság. Az olasz kormány kebelében válság utott ki. Wallenberg pénzügyminiszter nem tudta adóterve számára megnyerni minisztertársait. A pénzügyminiszter adóreformjavaslatait a minisztertanács nem hagyta jóvá s egy római táviratunk már előre jelezte, hogy Wallenberg e miatt még a mai minisztertanácsban is lemondását. A pénzügyi tárcát Guicciardini, a földmivélségi minisztérium vezetését pedig Canno fogja átvenni. Mind a ketten a Zanardelli-csoport tagjai.

A kínai államügyek rendezése. Pekingi jelentés szerint a kínai császárnak egy ediktuma érkezett Pekingbe a kínai külügyi hivatal újjászervezése tárgyában. Az ediktum szövegére és tartalmára nézve kielégíti az idegen követeket, mert az általuk békefeltételként föllállított követeléseket teljesen kielégíti. Az ediktum a bevezetésében bejelenti, hogy a külügyeket ezental a legfontosabb államügyeknek fogják tekinteni. A külügyi hivatal rangban meg fog előzni hat más hivatalt, amely eddig magasabb rangot foglalt el. Az ediktum továbbá elrendeli, hogy a követeket abban a csarnokban fogják fogadni, amelye eddig csak a császár közel rokonainak volt szabad belépniük. Intézkedések történnek az esetleges ünnepeket illetőleg is, amelyeket a császár a követek tiszteletére fog rendezni. A német követet megbízta, hogy a különböző ügyeket tárgyaló bizottságokkal együttesen szövegezen meg egy jegyzőkönyvet. A zavarok okozóinak megbüntetését illetőleg tett intézkedéseket általában elégtelenségnek tartják. A véteksek listájában, mely eredetileg 160 nevet tartalmazott, ötvennégy név van, mert a legtöbb esetben lehetetlen volt a bűnösséget bizonyítani.

Algir, július 31.

Gróf Waldersee tábornagy Kínából hazatérőben tegnap délután partra szállt. Tongerészkatonákból és zuávokból összeállított diszörtség fogadta. A parancsnokság előtt a parancsnokló tábornok helyettese be-

mutatta a tisztikart. Gróf Waldersee beszédében megköszönte a szíves fogadást és utalt a francia expedíciós hadtesttel fenntartott jó viszonyára. A Gera ma indult tovább és augusztus 7-én érkezik Cuxhavenbe.

A délafrikai szabadságharc.

Budapest, július 31.

Ma olyan okmányt tettek közzé a londoni lapok, amely az angol hadsereg rothadását és a kormány szorultságát szomorúan jellemzi. A okmány egy levél, amelyet yeomanry-altisztek írtak legfőbb haduruknak, Edvárd királynak. A lovólben kereken visszautasítják a király-felajánlotta hadiermet és pezsgős vacsorát, mert, ugymond, családjuk éheznek, mivelhogy a kormány még mindig nem fizette ki a szoldjukat. Így szól a levél:

Edvárd király ő felségének, Marlborough-House, Pall mall.

Fel séged hadseregének alulírott altisztei és katonái Fel séged tudomására akarjuk hozni, hogy milyen rendetlen módon kapjuk meg szoldunkat. Rendeletet kaptunk, hogy jelenjünk meg Fel séged előtt hadiermek kiosztására. Biztosítjuk ugyan Fel ségedet tántoríthatatlan hűségünkről Fel séged és a haza iránt és büszkén kijelentjük, hogy szívesen indulunk újra a háborúba, ha szükség van ránk; de határozottan vonakodunk Fel séged előtt tisztelegni, hogy egy öt shilling értékű ezüstérmét átvegyünk.

Nem akarunk részt venni a pezsgős ünnepi lakomán, míg gyermekeink és feleségeink nyomorognak, mert nem kapjuk meg azt a pénzt, amelyet a harc térer a korona becsületéért vívott küzdelemben kiterdemeltünk.

Kérjük Fel ségedet, vegye tekintetebe, hogy közöttünk Fel ségednek és anyjának régi szolgál vannak s mindnyájan régóta szolgálnak. Nehezen határoztuk el magunkat erre a lépésre, de az önfentartás ösztöne kényszerített rá. Tudjuk, hogy a hadbírótság ítéletet fog mondani fölöttünk, de a hadügyi minisztérium botrányos viselkedésével hajtott minket erre.

Ez történt otthon, kínés Angliában. A haretérről a következő híreket kaptuk:

London, július 31.

Kitchener lord táviratozza Pretóriából: Kitchener Walter tábornok (Kitchener lord öccse) Middleburgtól északra Ben Viljoen ellen operált. A 19. huszárezred erős lovaglás után zsákmányul ejtett egy pompongyt. A 18. huszárezred éppen kellő időben érkezett, hogy segítsen a boeroiktól 20 kocsit elvinni és 32 boert ellogni. Öt boer és a 19. huszárezred egy embere megsebesült.

(Vegyes hírek.)

London, július 31.

Szent-Ilona szigetéről azt jelentik, hogy az ottani deadwood és broadbottomi telepen, ahol a boer hadifoglyokat fogva tartják, e napokban nagy izgatottság uralkodott. A foglyok között ugyanis összetűzésre került a dolog, mert egyik részük letette a hűség-esküt. Erre a boerok a renegátoknak minősített honfitársait a pócegödörbe dobták és szidalmakkal illették. Az angol hatóságok e miatt az incidenst előidéző foglyokat a High Knoll-féle erdőbe internálták és szigorú őrizet alá vették. Azokat a boeroikat, akik letették a hűség-esküt, a többiekől különválasztották és telepüket szöges-sodronnyal zárták körül. Hogy a további esetleges összetűzéseknek elejét vegyék, most már azt sem engedik meg a foglyoknak, hogy becsületes szó ellenében szabadon járhasanak-kelhessenek. Hogy mennyi ideig maradnak még a foglyok Szent-Ilona szigetén, nem tudni, de minden valószínűség szerint még egy esztendeig megmarad az elkülönített két fogolytelep.

Hága, július 31.

Mikor az angolok Reitz délafrikai kormány-elnökök meglepték, Reitz és Botha közt váltott leveleket foglaltak le, amelyekből azt olvasták ki, hogy a boerok harcra kedve nagyon lelohadt. Most kitűnik, hogy az egész levelezés elejétől fogva hamisítás. Reitzné, ki ez idő szerint Scheveningenben időzik, egy hírlapíró előtt kijelentette, hogy az angol kormány a hibás, mert tudta, hogy a levelek hamisítványok és mégis közzétette azokat az angol nép megtévesztésére.

Brüsszel, július 31.

Dr. Leyds kijelenti, hogy Krüger nem tér vissza Transvaalba, mert az angolok minden kikötőt megszálltak, tehát őt elfogták és Szent-Ilona szigetére deportálták. Ez pedig céltalan volna. Krüger Amerikába szándékozik utazni.

(A megvádolt Brodrick.)

London, július 31.

Az alsóházban Mac Neil indítványt nyújt be, mely kijelenti, hogy a Daily Mail mai kiadásában közzölt cikk súlyos vádat tartalmaz Brodrick ellen és arra mutat, hogy Brodrick tegnapi fejtegetéseiben valótlanságot mondott.

Brodrick hadügyi államtitkár azt válaszolja, hogy a Daily Mailal szemben hivatalos közlemények elvonásával rosszalást kívánta kifejezni a miatt, hogy a lap hivatalos titkos iratokat közölt. Brodrick utal arra, hogy a lap által közzétett titkos iratoknak egyrésze majdnem szörszerint azonos a hadügyi hivatalnál lévő eredeti okmányokkal és hozzát teszi, hogy szívesen teszi le becsületét a ház kezébe.

Balfour, a kincstár első lordja megengedi, hogy a cikk a privilégium megszegését jelenti, de abban a nézetben van, hogy nem érdemes ezért e lap kiadóját és tulajdonosát a ház elé idézni és a napirendre térést indítványozza.

Campbell-Bannermann azt tartja, hogy a háznak rosszalását kell kifejezni a lap eljárásáért. Balfour ezután visszavonja indítványát, mire Mac Neil indítványát elfogadták. Mac Neil továbbá indítványozza, hogy a lap kiadója és tulajdonosa csütörtökön jelenjenek meg a ház előtt, de ezt az indítványt 222 szavazattal 128 ellenében elvetették.

(A kártalanítási bizottság.)

London, július 31.

A kártalanítási bizottság tegnapi ülésén az elnök megváltoztatta a németalföld—délafrikai vasutársaság alkalmazottaira vonatkozó határozatot, amennyiben kijelentette, hogy bizonyítva van, hogy a társaság tagjai nem maradtak semlegesek. Ha tehát kártérítést akarnak, minden egyes alkalmazottnak ki kell mutatnia, hogy pozitív lépést tett semlegességének megővésére. Az elnök továbbá az osztrák és magyar alattvalók kártérítési követeléseire vonatkozólag közölte, hogy Ausztria-Magyarországnak, valamint minden más állam alattvalóinak ama követeléseit, amelyek nem tekinthetők eléggé igazoltaknak, az angol kormánynak liberális módon figyelembevételre fogják ajánlani.

(Lord Roberts megjutalmazása.)

London, július 31.

(Alsóház.) Balfour, a kincstár első lordja azt javasolja, hogy Lord Roberts tábornagnak 100.000 font ajándékot szavazzanak meg. Dicséri a tábornagy érdemeit, amelyekért számat tarthat a nemzet hállájára. Szembe állítja a délafrikai helyzetet, amilyen akkor volt, mikor Roberts a parancsnokságot átvette és akkor, mikor csak néhány hétig is működött, és kiemeli, hogy a tábornagy csodálatra méltó stratégiája nélkül Kimberley, Mafeking és Ladysmith elestek volna. Campbell támogatja ezt az indítványt. Dillon azonban rosszalja a tábornagy magatartását, különösen a farmok felgyújtását. Hosszabb vita után, melynek folyamán az ir nacionalisták és radikálisok az ajándék megszavazása ellen nyilatkoztak, elfogadták azt a határozati javaslatot, melylyel Lord Robertsnek 100.000 font sterling ajándékot szavazzanak meg.

London, július 31.

Roberts ma veszi át a 100.000 fontnyi nemzeti ajándékot. A király a Wellington és Nelson precedenseire hivatkozva, leiratban szólította fel az alsóházat, hogy szavazza meg ezt az összeget, amely arra való, hogy Roberts tábornagnak grófi rangra leendő emelése után meglegyen az állásának megfelelő jövedelme.

Az irek elleneztek a nemzeti ajándék megszavazását, noha Roberts is ir származású, de ez az állásfoglalásuk nem Roberts személye ellen irányult.

HIREK.

Budapest, július 31.

— BUDAPESTI NAPLÓ. Július 31-én új előfizetés nyílt a Budapesti Naplóra. Kérjük azokat a tisztelt olvasóinkat, akiknek az előfizetés ezen a napon lejárt, méltóztatassanak a megújításról idejekorán gondoskodni, hogy a lapot akadálytalanul küldhessük tovább.

— Személyi kir. Dr. Pertik Ottó egyetemi tanár ma Karlsbadból Budapestre visszaérkezett.

— A király köszönete. Bécsből jelentik, hogy a ma kiadott ellentengernagy parancs báró Spaun tengerészeti parancsnoknak a következő jelentését közli: Örömteljes büszkeséggel hozom köztudomására a legkegyelmesebb elismerés szavait, amelyeket ő felsége a kelet-ázsiai hajóraj parancsnokához táviratilag intézni méltóztatott.

A császár és király gróf Montecuccoli ellen-
gornaghoz, a kelet-ázsiai hajóraj parancsnokához:

A *Kaiserin Elisabeth* és *Zenta* hadihajóinak a hazai vizekre való visszatérése alkalmából örömmel indítva érzem magamat, hogy önnek, a hajóparancsnokoknak és törzseknek, valamint kelet-ázsiai hajórajom legénységének a nehéz, szokatlan viszonyok között önfeláldozással és sikerrel teljesített szolgálataikért legmelegebb köszönetemet fejezem ki, egyúttal szívből kívánva szerencsés hazatérésüket.

Zalka püspök hagyatéka. Sopronból írják: Néhai dr. Zalka János volt győri megyés püspök hagyatékához tartozó és három megyében elszórtan fekvő ingatlanok felülvizsgálatával a szakértők már elkészültek és most az összeegyvezetési munkálatok folynak, amelyek a jövő héten szintén befejezést nyernek. Az összeegyvezetés Győrben folyik *Depold* Béla, a győri állami építészeti hivatal főnöke, *Ulein* József műépítő, soproni iparkamara elnök és *Rauscher* szombathelyi műépítő, az érdekeltek felek szakértői részvételével. A szakértőknek 400 épületet kellett megvizsgálniuk. Az épületek helyreállításához szükséges összeg, melyet a hagyatékból az újonnan kinevezendő püspök javára levonnak, meghaladja a 300.000 koronát.

Crispi haladása. Ma azt jelentik Nápolyból, hogy *Crispi* nyugtalanul töltötte az éjszakát. A szív működése gyöngye, ereje fogy. Az ideges körtünetek azonban csökkentek vannak. A nagy betegség különben sejtelve se igen van arról, hogy milyen közel van a sírhoz. A kerületbeli lelkes meg akarta gyóntatni s ezzel nyilvánvalóvá lett volna előtte, hogy közel van a halálához. Hogy ezt elkerüljék, a leánya nem engedte hozzá a papot. — *Aether*- és *kámforinjekciókkal* tartják benne a lelket az orvosok, akiknek a *Crispi* betegsége érdek, új eset. A beteg fizikuma tudniillik máris olyan, mintha halott lenne s csak az agya funkcionál, de az aztán teljesen normálisan, egészségesen. Tegnap éppen akkor ébredt föl, mikor környezete nagyon izgatott volt hosszú önkívülete miatt. Meglepte a zavar és a futkosás és azt mondta:

— Mire való ez a futkosás? Ti valami nagy dolgot titkoltok előttem.

Dehogyan nagyot. Éppen csak annyit, ami mindnyájunkra nézve egyforma eshetőség s éppen most szomorított meg például bennünket, magyarokat is. A halált.

A ma este érkezett tudósítások nagyon is megerősítik ezt a balsejtelmet. Egy római táviratuk azt mondja, hogy *Crispi* *haladoklik*; az orvosok már lemondtak arról, hogy kezeljék; éppen csak órákig nyújthatják már tovább az életét s a katasztrófa minden pillanatban bekövetkezhetik. Az este 6 órakor kiadott orvosi jelentés szerint az ideges körtünetek és a szívgyöngyesség erőteljesen fokozódott. Az erőbányulás tovább tart.

Lajos bácsi. Így hívták a gödöllői királyi kastély öreg portását, *Tóth* Lajost, akit mintegy fél-századig tartó szolgálat után két év előtt nyugdíjaztak s tegnap eltemették Gödöllőn. Az öreg *Tóth* háromszor cserélt gazdát a gödöllői kastélyban. A gróf *Viczay* családtól báró *Sina*, *Sinától* a Belga-Bank, ettől pedig 1867-ben a magyar kincstár vette át a kastélyt s annak hírséges portását. A *Sina*-uradalom személyzetéből többen kerültek a kincstár szolgálatába, de ezek már mind régen kimultak, csak az öreg *Lajos* bácsi dacolt még a halállal, de vasárnap ő is megroskadt a 82 év sulya alatt. Igen népszerű alak volt az öreg *Tóth* nemcsak az udvari személyzet s a gödöllőiek közt, hanem a Gödöllőn évente megfordult budapestiek előtt is, akik annyira kedvelték a mindig jókedvű s előzékeny modoru öreg portást, hogy szívesen letelepedtek mellé a kastély hűs tornácára és áhitattal hallgatták *Lajos* bácsi adomáit. Koronás gazdája, a király is többször elbeszélgetett vele, a *toscánai nagyherceg* pedig reggelenkint megállt *Tóth* kedvéért a kapuban. Az öregről számos jó adoma forog közsájon, mely arról tesz tanúságot, hogy a magyar udvar mindig megbecsülte a gödöllői kastélynak ezt a típusos magyar alakját, akinek számos érdemrendből is kijutott a része. *Tóth* Alajost tegnap délután temették el nagy részvét mellett Gödöllőn. Temetésén megjelent *Galle* Antal várkapitány, dr. *Maszk* Aladár udvari titkár s *Pettera* Hubert vadászmeisterrel az egész udvari személyzet, továbbá *Kapcsy* Vilmos főszolgabíró s a gödöllőiek színe-java.

Magyar pap Amerikában. *Juhász* Sándor hajdusoboszlói polgári iskolai vallásnővér a toledói (Amerika, Ohio-állam) ev. ref. egyház közelebbi lelkészül választotta meg. A fiatal lelkész a jövő hónapban két útra és szeptemberben foglalja el új állását.

Harminc esztendő óta püspök. Az egeri érsek, *Samassa* József tegnap ünnepelte meg a harmincadik fordulóját annak a napnak, amelyen püspökké szentelték föl. Az ünnep egyszerű és csendes volt. Dél előtt kilenckor ünnepi mise volt a székesegyházban, amelyet maga az érsek celebrált — és aztán se bankett, se küldöttségek fogadtatása, semmi külsőség. — Mindazonáltal szívvél, lélekkel részt vett az ünnepben Eger városa, amely nagy szeretettel és tisztelettel veszi körül érseit.

Hegedüs Sándor Szegeden. *Hegedüs* Sándor kereskedelemügyi miniszter ma este 6 órakor Szegedre érkezett, hogy innen a makióli kálitást megnyitására menjen. A miniszter *Tallán* Béla, *Lázár* György és *Blaskovich* Ferenc képviselők, *Stelczel* vasúti főfelügyelő és az arad-cesanádi vasutak igazgatósága fogadja. A miniszter megtekintette az épülő új pályaházat és azt mondta, hogy lehetőleg szegedi munkásokat foglalkoztassanak. *Hegedüs* fél hét órakor Makóra távozott.

Báró Fejérváry Géza jubileuma. Augusztus tizenötödikén telik be az ötvenedik esztendeje annak, hogy báró Fejérváry Géza honvédelmi miniszter, katoná. Ezt a napot ahhoz a nagy tisztelethez méltóan fogják megünnepegni, amely ezt a még mindig daliás agg harcost körülveszi. Es pedig a legnagyobb általánosságban. Olyan általánosan, hogy hiábavalóan bizonyult minden olyan kísérlet, amely ebbe az érzésbe disszonanciát akart vegyíteni. Emeli az ünnepség fényét az is, hogy a tábornokok üdvözölő deputációját maga József főherceg vezeti a jubiléus elé. A küldöttségeket a honvédelmi minisztérium gyönyörűen dekorált nagytermében fogadja a miniszter.

A jubiléusnak a honvédség tényleges tisztikara szokatlan és valóban páriát ritkító művészettel ékesített emlékkönyvvel kedveskedik. Az album hatvan centiméter széles s hetven centiméter magas s mintegy háromezer fényképet tartalmaz: a honvédség mostani tényleges állományának egész tisztikarát. A börtáblát mintegy három ujjnyi szélességű négyzetgölgötű kettős futódisz szegélyezi, arannyal fúttatott vert ezüstből.

Középen koszoruba foglalva báró Fejérváry Géza család címere, vízszintesekkel három mezőre osztott pajzs, az alsó mezőben három szál liliom, a középsőben egy oroszlán, a felső mezőben két egymás mellett álló sas. A címer-től jobbra-balra két szám: 1851—1901. A címer egy centiméter vastag öntött ezüst, amelyet most aranyoznak és raknak ki drágakövekkel. A négy sarkat művészi ornamentikájú bronzpal fűdi, mind a négyre egy-egy hadiékítményeket ábrázoló embléma jön. Az iparművészeti iskolában készül s valószínűleg csak a jövő hét végén fejezik be az iparművészeti is rendkívül becsesnek ígérkező művet teljesen.

Az albumon kívül diszkardot is adnak a jubiléusnak, olyat, amely valódi remeke a magyar ötvösségnek. Ezt is, az albumot is *Horvay* és *Háry* iparművészeti iskolai tanárok tervezték, rajzolták és a kivitel *Hibián* iparművészeti iskolai tanár ötvösmunkája. A penge régi, talán még a török időkbeli való finom damaszkusz, amelyet most alakítottak át honvéd gyalogiázi kardpengévé s gyönyörűen cizelirozták.

A markolatfédő és a tok ezüst. A fedő alsó széles lapján, ahol a penge keresztülfut, katonai jelvényekből finom, tetszetős kis embléma van, e fölött pedig báró Fejérváry Géza címere látható, drágakövekből kirakva. Az egész markolatfédőt két oldalt négy-négy milliméteres babérfűzér szegélyezi emailből.

A tokot süri művészi ezüst-sodronyháló fűdi. Az alsó és felső szijkarikábtizenkét-tizenkét drágakő van illesztve. A felső szijkarika fölött a régi honvédszázló van rubintból, gyémántból, smaragdból kirakva, középen *Szűz* Mária képe a kis *Jézussal* s a szélek piros és zöld kövekből összeállított szegélylejjel. Ez alatt virágokrocska, néhány centiméterrel lojabb, a második szijkarika fölött, Magyarország kis címere a koronával. Alább Erdély, Horvát-, Szlavonország, Dalmácia és végül közvetlenül a csuszató felett Fiume címere, közben mindenütt egy-egy virágkelyhecske, mind-mind változatos színben pompázó drágakövekből. A diszkardon most éjjel-nappal dolgoznak s a munkát egyidőben fejezik be az emlékkönyvvel.

A kardot aranybrokát vánkora helyezőre nyújtják át majd a miniszternek.

Tohát egy igazán szép napja lesz Fejérváry bárónak a hosszú szolgálat után — pihenőnek. Nagyon megszolgált.

Uri szélhámosok. *Párisban* botrányos esetet tárgyalnak mindenfelé. A legelőkelőbb sportkörökben egy befurakodott szövetkezet egy-másután fosztogatta a párisi arisztokrácia tagjait. A szövetkezet élén gróf *Leontier* állott, a Menelik szolgálatában álló hasonnevű Afrika-kutató fivére, egy báró, továbbá egy *Heroulode* nevű egyén, aki a szövetkezet feje s bankárja volt. *Leontier* és két előkelő bűntárs ma Abszissziában vannak. *Ixelesben*, *Brüsszel* mellett tegnap letartóztattak egy bűnrészt. A banda tagjai játékbankot rendeztek be, ahol a horgukra akadályoztatokat teljesen kifosztották.

Karagyorgyevics herceg nyolcvanezer frankot vesztett itt. Az összes veszteségek százezer frankot tesznek. A szindikátus a fősulyt a lóversenyekre fordította. Az idén május havában lóverseny volt *Colombesben*, amelyen hároméves lovak futottak. *Colimacon* volt a győztes ló. A győzelem nagy meglepetést keltett s a totalizátor öt frankra nyolcvanhatot fizetett. Az általános elképődés folytán vizsgálatot indítottak, melynek során nagy gaszágnak jöttek nyomára. Kiderült, hogy a győztes ló nem is három-, hanem négyéves. De kiderült más is. Az, hogy a győztes *Colimacon* nem is a valódi *Colimacon*, amely nagyon rossz klasszisu ló, hanem egy más, kitéző versenyparipa, amelyet ugy csempészett *Colimacon* helyébe az említett szélhámos-szövetkezet.

A székelyek szervezkedése. A marosvásárhelyi *Székely-társaság* által Marosvásárhelyre július 3-ikán tartott közgyűlés értekezlet utasított adott, hogy a Székelyföld minden városában és nagyobb községében alakítsanak hasonló társaságokat, hogy így egy hatalmas szervezet létesüljön, mely egyre ébren tartja a székelyek ügyét és vidékenként úgy, mint általánosságban feltárva a bajokat, azok javítására reá vezesse az illetékes köröket. Az első ilyen szervező körút holnap, augusztus elsején kezdődik, amelyre *Szentgyörgyi* Dénes titkár és *Orbán* Balázs tagot küldték ki. Augusztus elsején *Toplicán*, 2-ikán és 3-ikán *Borszéken*, 4-én *Tölgyesen*, 5-én *Ditróban*, 6-án *Szent-Miklóson*, 7-én *Alfaluban*, 8-án *Parajdon*, és 10-én *Nyárad-Szeredában* lesz az alakuló gyűlés.

Esküvő a debreceni fogházban. A debreceni törvényszék fogházában újra esküvő volt vasárnap délelőtt. Ezuttal azonban nem foglyok házassodtak össze, hanem egy szabad férfi ember ment be a fogházba, hogy megesküdjék azzal az asszonnyal, akivel eddig vadházasságban élt. Hogy az asszony miért van bezárva, arról nem is az a debreceni újság, amelyből ezt a hírt átvesztük. A polgári házasságkötésnek két börtönőr volt a tanúja. Azután *Csikó* Lajos, a fogház lelkésze is megáldotta a kőtést. Ennek az aktusnak már díszesebb volt a gyülekezete. Az esküvő után a férj visszament *Szoboszlóra* s ott várja be a feleségét, aki októberben szabadul ki a fogházból.

Régi lelet. *Hajdu-Böszörményben* *Nagy* Mihály böszörményi téglamunkás *Erdős* Gábor gazda földjén ásás közben 3 kis agyagedényt talált, amelyekben réz és arany karkereksek, továbbá 90 szem agyaggyöngy volt. A leletet felküldik a Nemzeti Múzeumba.

Aranymise. Junius 28-án szép ünnepség volt a sárosmegyei *Kurimában*. *Adamovich* József, az ottani plébános, tapolvi esperes, szentszéki ülnök, ötven éves áldozatsága alkalmából tartotta az ottani római katolikus templomban aranymisét, mely alkalommal tisztelői, barátai és paptársai elhalmozták szereneseikavánataikkal. A mise és a szentbeszéd után, mely utóbbit *Szepessy* János hazsilni plébános tartotta, a köztisztelőket és szeretetben álló jubiléus lakásán lakoma volt, amelyen jelen voltak többek között: dr. *Bárdossy* Jenő sáros vármegye főispánja, *Tahy* József alispán, *Közeghy* Sándor és *Fest* Lajos képviselők, *Zsembery* Kálmán kuriai bíró, *Irinay* Csaba járásbíró, *Görgy* Ernő főbíró, dr. *Janicsok* József gimnáziumi tanár, a kerületi papság *Sikorsky* Endre másodesperes vezetése alatt, *Sztankay* László, *Szolmogovich* Szilárd, *Semsey* Gyula, *Berzeviczy* Rezső és *Tóth* István főszolgabírók. *Stukker* István adóárnok, *Szekeress* Dezső aljárásbíró, *Rhady* és *Stancel* szolgabírók és a szekesi járás főszolgabírája. Az ebédén a jubiléus felköszöntőt mondott a pápára, királyra, megyés püspökre, sáros vármegye főispánjára; latin nyelven a kerületi papságra és sok felköszöntőben ünnepelték a jubiléusát.

Orosz vasúti rablók. *Moszkvából* jelentik egy távirat, hogy a csendőrség kézrekerítette azt a huszonkét rablót, aki a moszkva—járászlovi vasútvonalon több tehervonatot kirabolt és a vasúti személyzetet revolverlövészekkel megbeszítette. A rablókat orosz fedeztetelt *Moszkvába* vitték.

Felismert holttest. *Egerből* jelentik, hogy ma ott kifogtak az Egerből egy teljesen feloszlott holttestet, amelyben felismerték *Traubert* Ignácot, a bucsstehradí vasút hivatalnokát, aki a télen nyomtalanul eltűnt.

Római-fürdő Ó-BUDÁN.

Természetes kén-ásványvíz uszodák.

Éjszaka 10 óra és 12 óra között.
A víz állandó hőfoka 21 R.
Működés a Szt.-Endrei h. é. vasutal Buda, Pálffy-térről
mely indul: 8:05, 10:40, 12:35, 1:40, 2:35, 3:40, 5:00, 6:15, 7:15, 8:25.

— **A jezsuiták alkonya.** Három híres katolikus országban kifelé áll a jezsuiták szekere: Franciaországban, Spanyolországban és Portugáliában. Mindenütt annyi bajt, fondorkodást, erőszakosságot követtek el, hogy végre útnio kellett a megtorlás órájának. A jezsuitákat a legnagyobb csapás Franciaországban érte, ahol az új egyezsületi törvény életbeléptetése folytán számádatást kénytelenek az állam elé terjeszteni vagyonuk mirefordításáról. Már pedig bizonyos, hogy ha ezt megteszik, úgy az egész rendet a hazaárulás vádjával oitálják a bírák elé. Ezért most a franciaországi jezsuiták elhatározták, hogy nem kérnek törvényes engedelmet arra, hogy Franciaországban megmaradhassanak, mert meg vannak győződve, hogy ezt az engedelmet amugy sem kapják meg, de másrészt nem fogják ismételní 1830-ban tanúsított veselkedésüket, amikor erőszakos kiutasításnak tették ki magukat; *önkéntelenül fogják az országot elhagyni*, miután előbb arról gondoskodnak, hogy az általuk vezetett iskolák tovább is megmaradjanak. A jezsuita iskolák főnállását azzal biztosították, hogy ezeket az egyesületeket *magánegyesületekre bízták*, amelyeknek tulajdonjogát nem érinti a kongregációkról szóló törvény. Az iskolákat tehát anyagilag és szellemileg kivonták az új törvény hatása alul. A montpellier-i püspök körlevélben tudatja a szülőkkel, hogy Párisban, Bordeauxban, Montpellierben és még sok más városban öszkar meg fogják nyitni azokat az iskolákat, amelyeket eddig a jezsuiták vezettek. Ez tehát egyszerű kijátszása volna a törvénynek. De *Waldeck-Rousseauék* gondoskodtak arról, hogy ez a csalafinta-ság ne sikerüljön. Mindazokat perbe fogja az állam, akik a jezsuitáktól átvállalják ezeket az intézeteket vagy bármely oly vagyont, amely eddig a jezsuitáké volt.

Spanyolországban a jezsuita-ellenes hadjárat a színpadról indul ki. Emlékszünk még don Pérez Galdós Elektrájának hatalmas sikerére. Hetekig forrongásban tartotta ez a színdarab a spanyol közvéleményt, tüntetéseket rendeztek mindenütt a jezsuiták ellen, több helyen ki kellett hirdetni az ostromállapotot. Most ennek az esetnek párja van, csak a szerző más: *pap és Pey-Ordeiznek* hívják. Barcelonában tegnap adták először a drámáját, a címe *Paternidat* (Apaság). *Teljes van a jezsuiták elleni üldözési támadással.* A darabnak óriási sikere volt s a papi ruhába öltözött szerzőnek többször meg kellett jelennie a színpadon. A színláz zenekara a *Marszállást* és a *Hinnusz a szabadsághoz* című dalt játszotta. Az előadás után a közönség még sokáig tüntetve ünnepelt a szerzőt. *Pey-Ordeiz*, aki most is pap, már jó idő óta a katalóniai reformmozgalom élén áll. Hozzája csatlakozott egy *sereg más pap, akik szintén a jezsuiták ellen foglaltak állást.* Eppen ezért nagy jelentősége van az előadásnak s valószínű, hogy éppen úgy mint Pérez Galdós-nak Elektrája, újabb tüntetésekre ad alkalmat a jezsuiták ellen.

— **Halálozás.** A földmivélsügyi minisztériumnak halottja van. A minisztérium egyik legképzettebb s legmunkásabb tagját, Bertalan Lajos osztálytanácsost veszttete el, aki a technikus világnak is kiváló tagja volt. A budapesti társaságban is nagyon kedvelték rokonszenves modorát. Halála váratlanul történt. Tegnap délután megszokott társaságában volt, ahonnan nyolc óraker hazatért, s családja körében józúden megvacsorázott s korán lefeküdt. Alig aludt azonban el, éjjelét birtelen fölébredt, mert lélekzét elfogyini érezte, majd szélhűdés érte, amely hamarosan kioltotta életét. Halálát nejm kívül hat gyermeke siratja. Haláláról a földmivélsügyi minisztérium a következő gyászjelentést adta ki:

A m. kir. földmivélsügyi minisztérium országos vízepítési igazgatóságának tisztikara fájdalommal jelenti, hogy szorelett és kiváló kartársuk, Bertalan Lajos, a III. osztályú vaskorona-rend lovagja, miniszteri osztálytanácsos, az országos vízepítési igazgatóság tszai osztályának vezetője, az országos vízügyi műszaki tanács tagja, rövid szenvedés után éteének 64-ik évében, folyó évi július hó 30-án elhunyt. A megboldogult hűt temete folyó évi augusztus hó 1-én délután 5 óraker fog a gyszaházból (VI. ker., Délibáb-utca 33. sz.) örök nyugalomra helyeztetni. Budapest, 1901. július 30-án. A m. kir. országos vízepítési igazgatóság. Nyugodjék békével!

A halálesetről a minisztérium azonnal értesítette a folyamómérnöki hivatalokat s a magántársulatokat is s így holnap a folyamómérnöki hivatal vezetői is részt vesznek a temetésen. A megboldogult temetését családja rendezi, a minisztérium testületileg vesz részt a temetésen, a miniszter is képviseltetni fogja magát.

Sabatiel József, a magy. kir. Opera volt hangversenymestere tegnap reggel hét óraker ötvenhét éves korában a Schwarzler-léle gyógyintézetben meghalt. A boldogult ismert alakja volt zenei életünknek, még abban az időben, amikor minden ily művészt mozgalomnál a közönség indolenciájával kellett megküdenie. Egyik alapítója volt a filharmoniai társaságnak és hírséges társa *Kransevicsnek*, a róla elnevezett quartett hangversenyeiben.

Seemann György, Szabó Miklós kuriai elnök hírséges atónálója, tegnap hosszás szenvedés után meghalt a Rókus-kórházban. Az elhunyt több mint negyven évig állott a Kuria szolgálatában.

Bosse volt porosz közoktatástügyi miniszter ma délben meghalt Berlinben.

— **Santos Dumont léghajója.** Párisból táviratozza tudósítónk, hogy Santos Dumont elhalasztotta felszálását, mert az aero klub igazgatóságában miatta háborúság támadt. A sajtóban keletkezett a küzdelem Santos Dumont ellen. A lapok ma kikelték az ellen, hogy neki ítéljék oda a 100.000 irankos díjat, mert a katonai léghajós-osztály vezetője szerint Santos Dumont találmánya a Renard léghajójához képest semmi baladást se jelent. Erre az aero-klubban sokan azt indítványozták, hogy a díjkiosztó bizottságba küldjék ki Renard-ot is, azonban a Santos Dumont hívei ezt hevesen ellenézték. Így aztán az aero-klub igazgatósága határozathoz nem jutott el s az elnök kijelentette, hogy a társaság a nyáron több ülést nem fog tartani.

— **Egy tengereszem ostroma.** Furoca kis hadiállapot támadt a lengyel-magyar határon a Zakopane közelében levő tengereszem miatt, amely sokáig határigazítási per alatt állott, mert úgy Ausztria, mint Magyarország igényt formált rá. A választott bíróság a tó egyik partját *Hohenlohe* hercegnek ítélte oda, míg a Potok Ryli terület-részt a végleges döntésig *semlegesnek* nyilvánították. De a választott bíróság döntését ugyancsak ignorálja gróf *Zamoyski*, akinek alkalmazottai Zakopane felől ismételten határsértéseket követtek el, amelyekkel szemben a hatósági közegek tehetetlenek voltak. Végre már türetetlen lett az állapot s a határsértések megállítására ezen az ugynevezett semleges területen a magyar csendőrség egy kirendeltsége táborozik, amely egyelőre egy viskóban húzódik meg, mivel a lak-tanya építés alatt van. A semleges területen és Javorznában állomásozó csendőrök száma harmincegy.

— **Érdeklázasság.** A lipcsei bankbukás áldozatairól még mindig érkeznek hírek. A bukás különös helyzete juttatott egy hölgyet, Asszonyt volt a törvény értelmében, de a férje közvetlenül az anyakönyve előt történt esküvő után megszökött, miután megtudta hogy a hozomány, amely lipcsei bankrésztvényekben volt elhelyezve, teljesen értéktelen. A férj külföldi kereskedő volt, aki a leányt csak hozományára kedvéért vette el, sőt a hozományt négy héttel az esküvő előtt től is vette. Az esküvőre kitűzött napon reggel tizedfél óraker pontosan megtörtént a polgári esketés. Onnan a templomba kellett volna menni a pap elé, de ugyanakkor érkezett meg a lipcsei bank bukásának a híre s a fiatal férj megtudta, hogy a birtokában levő részvények értéküket veszttették. Azonnal fölszólította anyósát, hogy térítse meg a hozományt. De az aszszonyynak nem volt több vagyona, mire a kereskedő kijelentette, hogy a leányt csak hozományára kedvéért vette el, de mert hozományt nincsen, ő sem tarthatja meg szavát. Arra azután levetette irakkját, egyszerűen otthagya a lakodalmat vendégeket és elutazott. Az özvegyasszony és leánya utána utaztak, de nem is fogadia őket, úgy hogy eredmény nélkül tértek vissza Münchenbe. Münchenben csakhamar jelentkezett a leányasszonynak egy fiatalkori ideája, akit a leány anyja azelőtt elutasított, mert mint fiatal mérnöknek sem állása, sem keresete nem volt. Most már az anyja is szivesebben fogadia az udvarlót s a fiatalok többször találkoztak. Alig tudta ezt meg a férj, valókeresetet indított a felesége ellen, a feleség viszont hűtlen elhagyás címen indított púrt a férj ellen. A feleség ügyvédje ezenkívül panaszt tett, hogy a hűtlen férj, et itéljék el arra, hogy a hozományt adja vissza. De nem a lipcsei részvényeket, hanem a hozományt átvette, a részvények teljes harmincefter márkát értek.

— **Házasság.** Mann Adolf, a magyar államvasut ujdombóvári állomásának tisztviselője augusztus 11-én, délután 4 óraker esküszik örök hűségét a kisvárdai zsidó templomban *Frigyes Sárka* kisasszonynak.

Kohn Géza eljegyezte *Fáhn Józsa* kisasszonyt Budapestben.

Grass Izidor posztókereskedő Budapestben eljegyezte *Schwarz Tera* kisasszonyt, Schwarz Sámuel ur leányát.

— **Öngyilkos gazdasz.** *Keszthelyről* táviratozzák, hogy *Jahn Ernő*, az ottani gazdasági tanintézet másodfőve halgatója szíven lötte magát és azonnal meghalt. Öngyilkosságának valószínűleg az az oka, hogy több tárgyból megbukott. A szerencsétlen ifju az iskolai év végeztével éppen most készült haza Budapestre szüleihez. *Atyját, Jahn* építész távirati uton értesítették tragikus haláláról.

— **A tüdőbetegék sanatóriuma javára.** Budakesz nyaraló ijsága tegnap a tüdőbetegék sanatóriuma javára sikerült színeladással egybekötött hangversenyt rendezett. Színrekerült a Huszárszelem, melyben Wilhelm Ella, Weisz Margit, Elsass Irma, Neumann Irén, Drégely, Gömöri és mások arattak tetszést. Felvonás közben hangverseny volt, melyen Schwarz Margit, Halter Imre, Rovere Gyula és Fischer Sándor működtek közre. A jótékony célra körülbelől 250 korona folyt be.

— **Jégvihar.** *Sátoralja-Ujhelyről* táviratozzák: *Lazony, Berettó, Falkus* és *Kácsánd* községekben óriási vihar volt, amely házfedeleket rongált, gyümölcsfákat és asztagokat pusztított. *Tíz percig tojásnagyságu jég esett.* A kár mindenben igen nagy.

— **A hőség áldozatai.** A napok óta tartó hatalmas hőség egyre szedi az áldozatait. A mentőket ma délelőtt három esethez hívták. *Mukáts Jánosné*, 51 éves napszámós az Erzsébet királynő-né és Hajosár-ut sarkán esett össze a nagy melegtől. Napszurást kapott. A mentők a Rókus-kórházba szállították. — Tizenegy óra tájban a Podmaniczky-utca és Váci-körut sarkán ájult el *Szirvota József* napszámós. A mentők bevitték a Markó-utóban levő házukba az eszméletlen embert, aki mintegy másfél órai ápolás után magához tért és annyira jobban lett, hogy elbocsátották a mentők. — A harmadik napszurás a Váci-körut 32. számú ház előtt történt, ahol *Kazol Károly* munkást veték ápolás alá a kivonult mentőorvosok. — Tegnap a Margithid közelében egy ismeretlen munkásember esett össze a nagy melegben. Az Irgalmasok kórházba szállították, ahol az éjszaka, a nélkül, hogy magához tért volna, kisznevették. — Ma délután ötödfél óraker *Bezeda Ferdinánd* 13 éves nápolyi kófaragó, a Bajza-utca 14. számú ház előtt, a nagy hőségtől birtelen rosszul lett és eszméletlenül terült el az utcán. A mentők a szerencsétlen embert a Rókus-kórházba szállították, azonban *Bezeda* még az udvaron meghalt.

— **Telefon Szeged és Makó között.** A kereskedelemügyi miniszter rendelete alapján Szeged és Makó között helyközi távbeszélő berendezés létesült, amelyet július 23-án a forgalomnak át is adtak. Az említett két város helyi távbeszélő hálózatán kívül az újonnan létesített helyközi távbeszélő berendezésbe a szőregyi posta- és táviróhivatal is bekapcsoltak. A beszélgetések lebonyolítása és díjazása a helyközi telefonforgalom szabályait és tariaja szerint történik.

— **Örült a Lipótköruton.** Ma délelőtt nagy fel-tűntet kellett a Lipótköruton egy ingujjra vetkőzött ösz szakállas férfi, aki nagy hangon hirdette.

— **Akinek szüksége van reám,** az bizalommal forduljon hozzám, Éia Európára kinevezett detektiv vagyok.

A kiabálásra nagy tömeg verődött össze a szerencsétlen ember köré, aki elmondotta, hogy 44 nyelvet beszél, s már rengeteg vagyont mentett meg. A közeli rendőrszem bevitte a szónokló öreget a közkapitányra ahol a rendőrorvos konstatalta hogy közveszélyes grült az öreg. Megállapították, hogy a szerencsétlen embernek *Biel Adol* a neve, Facskofi születésű 45 éves butorszállító, aki Nagymező-utca 45. szám alatt lakott. A lipótmeezi tébolydába vitték.

— **Az amerikai hőség.** *Newyorkból* jelentik, hogy a meteorologiai hivatal heti jelentése a következőket mondja: Az intenzív hőség a hét nagyobb részén át tartott a középső völgyekben. A legutóbbi három napon azonban a hőmérséklet mérsékel volt Nagy részben bő eső esett. A Mississipi vidékén és a felső Missouri-vidéken ellenben szárazság uralkodik. Még komolyabb a helyzet az Ohio-völgyben és Tenessében, ahol nem volt eső. Az Atlanti-Pacifitengerparton a helyzet általában kedvező. Az esőzés megávitotta a késői tengerit, részben Nebraszkában, Kanzaszban, Oklahomában és Missouriban. A korai vetést az eső megsemmisítette. Jova kevesebbet szenvedett. Bőséges esőzés a Mississipitől keletre fekvő nagy tengeri államokban, északi Illinois kivételével, csökkentette a hőség kedvezőtlen hatását.

— **Tűz Ujpesten.** *Friedmann Ármin Ujpesten*, az Árpád-utca 3. szám alatt levő házának tetője ma délután 3 óraker kigyulladt és teljesen elégett. A tűz keletkezésének oka ismeretlen. A kár 10.000 korona. Az oltásnál *Springer Bernát* szatcsos egy létráról leesett és fején súlyos sérüléseket szenvedett. Szent-Gellért-utca 7. szám alatt lakásán ápolák.

— **Törpék a Dalos Színházban.** *Horváth Zsigmond* igazgató a napokban érkezett meg nyári pihenője után az *ó Mignon* (törpék) csoportjával. Mielőtt a csoport *Oroszországba, Franciaországba* és *Oceánia tatra* megy, két heti itt időzése alatt a *Dalos Színházban* vendégszerepel.

— **Rendőri hírek.** *Jaitelész Jakab* budapesti születésű 40 éves úszerkereskedő tegnap délután az esküteri helyi bajállomásról a Dunába ugrott, a hajósok azonban kifogták. A szerencsétlen a mentők a Rókus-kórházba vitték. — *Mauzer István* kocsis a minap kibukott a kocsijából és agrázkódással szenvedett. A mentők a Rókusba vitték ahol az éjszaka meghalt. — *Ács Ferencnek* a Koháry-utcai kerületi betegsegítő pénztár szolgájának két éves fia ma a pénztár helyiségében víz helyett véletlenségből karbolavart ivott. Reménytelen állapotban vitték a Brdy-féle gyermekkórházba. — Ma délután öt óraker egy 14-15 évesnek látzó flu, ki kék kópönyvet és fekete szalagos szalmakapalt viselt, a Ferenc József-hídról a Dunába vetette magát. Többen utána ezvelek ladikon, de eredménytelenül. Hotttestét még nem találták meg.

— **Cigányzene a Telefon Hírmondóban.** Ma este cigányzene lesz hallható a Telefon Hírmondó összes állomásán esti 8 óratól 11 óráig. A cigányzene átvittet azonban, melyet az Emke- és az Elte-kévéházból lévettit a Telefon Hírmondó, megszajkítja a 8 óra 15 percker tartandó tözsedo-olvasás (frankfurti, párisi értéktözsedo-ziariatok és berlini tözsedo-

tudósítás) és a 1/10-10 óráig való esti olvasás, melynek keretében az est folyamán érkezett legújabb híreket olvastatja fel a beszélő újság.

(x) Ha öszül a haja, használja a Stella-vizet. Ára 2 korona. Zoltán B. gyógyszerárában, Budapest, V., Szabadság-tér.

SZÍNHÁZ, ZENE.

** Danisfelek. Holnap, csütörtökön felújítják a Budai Színkörben gróf *Newsky* és *Dumas-fils* nagy-sikerű drámáját, a *Danisfeleket*, melyet körülbelül hat évvel ezelőt játszottak utoljára a Nemzeti Színházban. A drámai hatásokban gazdag darab egyik leg-érdekesebb szerepét, *Orzys* kocsist, *Pethes* Imre játsz-sza, akinek ebben a szerepben már a vidék elsőrangú színpadjain fényes sikerei voltak. A többi szerepet *Hadrik*, *Tóth J.*, *Szentmiklósy*, *Klenovits*, *Pázmán*, *Czakó*, *Sebestény* és *Farkas* játsszák.

** Színészet a vidéken. Hesenven, mint onnan jelentik, 17-dike óta *Bárdi* Károly színtársulata tartja jó előadásait. A társulat kiválóbb tagjai: *B. Osányi* Juszti operett- és népszínműnekesnő, akit erősen kedvel a hevesi közönség, *Sipos* Gizella drámai színésznő, *Szabóné Róza*, *Bárdi* Ilonka, *Csanádi* Lenke, *Liptai* Irén, *Jeszzenszky* Dezső, *Prágai* Sándor, *Tomcsányi*, *Szilai*. Vendégszerepelt *Hidvégi* Ernő, a kassai színház tagja, aki az Ocskai brigádérosban zajos tetszést aratott. E héten *Hogyesi* Mari vendégszerepel.

** Válasz. A *Magyar Távirati Iroda* a következő közlésére kérte lapunkat:

A *Megtorlás* című közleményre *Diner-Dénes* József ur, a *Berliner* Tagblatt budapesti levelezője bennünket erősen támadó nyilatkozatot küldött be, melyre legyen szabad a következő rövid megjegyzéssel válaszolnunk:

A pozsonyi színház szubveniciójára vonatkozó pozsonyi táviratunkba csakugyan hiba eszszott be, amennyiben abban a passzusban, hogy *Relle* Ivánót a szubvenició azért vonták meg, mert az arénában német operettet tart, a csonka szövegű távirat leírásánál az operettet szó helyett az előadást leírásról beszélt ki. Ha ebből a kis tévedésből folyólag, mely érdemileg nyilván nem egyéb sajtóhibánál, *Diner* ur célzott félremagyarázással és szenzáció-hajhászattal vádol bennünket és teszi ezt akkor, midőn a közleménynek azt a bizonyos odiosus értelmét és színezetét éppen az általa *Berliner Tagblatt* nak küldött táviratban önkényesen betoldott szövecska adta meg, ez magában véve is eléggé jellemzi az ő kirohanásának jóniszemzetét. Nagy meglepetéssel értesültünk *Diner* ur nyilatkozatából, hogy ő a mi híreinket, amelyekhez más külföldi és vidéki levelezők előfizetés után jutnak, állandóan, ingyen, tudunk nélkül szeltek felhasználni. Ha ehhez önérzettel hozzáteszi *Diner* ur, hogy ő híreinket kritikával válogatja meg, sőt még gorbombáskodik is velünk, ha neki a jogosulatlanul felhasználás hírek nem tetszenek, ugy ki kell jelentenünk, hogy támadásait minden jó ízlésű ember csak akkor fogja majd komolyan vehetni, ha az idegen szellemi tulajdon felhasználása közben első sorban a saját eljárásának eszközeit is kritikával fogja megválogatni.

Kiváló tisztelettel
a Magyar Távirati Iroda szerkesztője.

SPORT.

** Miniszeri jóváhagyás. A belügyminiszter a Magyar Torna-Club alapszabályait jóváhagyta.

** Kottlingbrunni lövőversenyek. A holnapi napon csak az 5000 koronás Államdíj érdemel különösebb figyelmet, míg a kétvétes verseny *Kunibert* indulásával lehet érdekes. A Helenthal-díj negyedikje holnap alig verhető, mert a távolság most 200 méterrel rövidebb, ami nagy előnyre lesz. *Kissme* csak helyre jöhet mellette szóba. Az Államdíjban *Miss Duncan*, *Mary Diamond*, *Florestan* és *San Jago* a valószerű indulók. A díj kimenetelét *Florestan* és *San Jago* közé helyezzük. A napot háromvéteseknek gátversenye nyitja meg, amelyben *Paraluppe* győzhet *Peregrinus* és *Tokaj* ellen. A kétvétesek elődversenyében a *Herbert Reeves*-istálló négy sötét lóval van képviselve. Talán valamelyik elég jónak bizonyul, hogy a nagysúlyú *Lucie* leverje. A handicapben *Philosoph* megnyerheti idei első versenyét, *Victress* lehet reá veszélyes. Az akadályversenyben *Schneefink* pártjára állunk. Ez alkalommal talán nem fog kiütni. Ha accidens érné, ugy *St. Patrick* vagy a *Capt. Jõe*-istálló valamelyik lova nyerhet. A kétvétesek handicapje eléggé nyílt jellegű. *Chatterboznak* van némi kis előnye *Escamillo* ellen.

Tipjeink a következők:

- I. *Paraluppe*—*Tokaj*.
- II. *Kunibert*—*Kissme*.
- III. *Ross-lovaglás*—*Lucie*.
- IV. *San Jago*—*Springer*-istálló.
- V. *Philosoph*—*Victress*.
- VI. *Schneefink*—*St. Patrick*.
- VII. *Chatterboz*—*Escamillo*.

** A kottlingbrunni lövőversenyek eredményét minden más organumot megelőzve a *Telefon* Hírmondó újan tudhatja meg a nagyközönség, mert a Hírmondó kiküldött tudósítójának telefonjelentése alapján közvetlenül a versenyek lefűtása után részletes jelentést olvastat fel. Így a harmadik futamig levő eredményt negyed 6 és az összeredményt 7 óra tájában olvastatja fel. A versenyeredmények olvasására kétszeres riadójellel hívja fel előzetőinek figyelmét a beszélő újság.

Nyiltér.

Dr. Gál Jenő ügyvédi irodáját

f. év augusztus 1-én

Y., Lipót-körút 12. sz. a. helyezte át.

TELEFON: 11-41.

Graz. szab. Orthopädikus-gyógyintézet

orvosi vezetés mellett.

Itél és legújabb itéletek. Ismételt és legnagyobb díjjal kitüntetve. Prospektusok ingyen küld a tulajdosos *Griffith Gottlieb*, *Sparberbachgasse* 61.

Dr. Sgalitzer Gyula

ügyvédi irodájának jelenlegi címe:

V., Hold-utca 4/a, (Fűszer-udvar).

TELEFON: 36-23.

Míg eddig a régi bérbeszédések, a legkülönbözőbb súlyos idegajások, (neurasthenia, vitustano), a sápkór, a női arcot elégtelenül pattanások s a női nemi szervek folyókkal kombinált hurutos megbetegedéseinek kezelésénél csekély értékű idegen vizekre voltunk utalva, addig újabb

a PARÁDI ARSEN vízben

(vastartalommal)

olyan kincsünk van, mely minden eddigi arsenvasas viznél (Roncego Levico) hatásosabb, könnyebben emészthető s manapság már, mint hogy legelőbbiek orvosi tekintélyeink felkarolták s a fogyasztók egész serege dicséreti hatását. Hazánkban csaknem kizárólagos keresletnek örvend.

Gróf *Károly Mihály* uradalmi főfelügyelője *Parád*. Egy postaláda 7 palack paradí arsen vastartalmu gyógyvizet Magyarország összes postalomásaira 5 korona 80 filléért bértmentesen szállít a

Főraktár: **ÉDESUTY L. BUDAPESTEN** cs. és kir. udvari szállító.

Ásványvíz-nagykereskedő.

Kapható minden gyógytárban és megbízható fűszerkereskedésben.

Ziegler-fuvola,

ebben, elefant-csontelek elasztikusokkal, aladé. Bővebbet: **SCHWARZ JÓZSEF** hírdetési irodájában, *Marokkai-utca* 4. Telefon: 27-80.

(Az e rovat alatt közöltnek sem tartalmáért, sem alakjáért nem felelős a szerkesztőség.)

TÖRVÉNYSZÉK.

§§ **Megsértett bíróági személyek.** A nagy-mező-utcai *Somossy*-mulató elárverezése ellen a hitelezők tudvalevőleg fellölyamodással éltek, ezt azonban a tábla elutasította. Akkoriban szó volt arról, hogy a bíróági személyeket sértő kifejezések miatt a kérvényt ellenjegyző *Dr. Kepes Gyula* ügyvéd ellen a bíróság megindítja a megtorló lépéseket s az iratokat indítványozas végett átteszi az ügyészséghez. Újabb értesülésünk szerint, az iratokat nem az ügyészséghez, hanem az ügyvéd felettes hatóságához, az ügyvédi kamarához tették át.

§§ **Erés szerelem.** *Peschl* Samu fiatal cinkografus-ségét tavaly rálott az unokahúgára, a tizenhét esztendő *Strauss* Bertára, mert nem akart hozzá feleségül menni. A budapesti esküdtörbíróság ezért kétévi börtönrre ítélte, a Kuria pedig elutasította a vádolt semmisségi panaszát. A jogerős ítéletet ma hirdette ki *Lenk Gyula* elnök a rabruhába öltözött *Peschl* előtt.

§§ **Hazárd-játék.** *Blau Ignác* kávé, hogy jövendelmzőbbé tegye *Demokrata*-kávéházát, berendezte az egyik külön szobáját hazárdjátékosok számára. Ott vigan folyt a mako mindaddig, amíg egy detektiv be nem tévedt a játékoszobába. A meglepett hazárdjátékosok ijedten rebentek szét s a detektiv négy darab egész és egy kettééptett tizest foglalt le bűnjel gyantán. A büntető járásbírósg tiltott hazárdjáték miatt vont a felelősségre *Blau Ignác* ot s el is ítélte harminc korona pénzbüntetésre. *Blau* az ítélet ellen fellebbezett.

§§ **Szökötetés a tonlonházból.** Tavaly márciusban nagy razzát tartott a külteikeken a rendőrség s egész sereg dolgotalan csavargót kerített kézre, akiket hazatonloncoltatás végett elküldött a tonlonházba. A tonlonok között volt *Weinberger István* bádósgeség és *Varga* István kovácslegény is. *Vargát* nagyon bántotta, hogy ilyen uton fogja viszontlatni szülőföldjét. A bádósgeség megszánta s biztatta, hogy ő majd segít a baján. A reggeli séta alkalmával be is váltotta ígérését. A kis *Vargát* gyorsan a vállára emelte, hogy ugy az a kőfal tetőjére kapaszkodhatott és szerencsésen kigurhatott az utcára. De szabadságának nem sokáig örülhetett, mert a rendőrök észrevették s elfogták. Azután *Weinbergerre* vetették magukat, de az erős legényt csak hosszas dulakodás

után tudták megfűkeezni. A budapesti törvényszék *Weinberger jogolyszűkítés és hatóság ellen való erőszak miatt tíz hónapi börtönrre* ítélte. Ezt az ítéletet helyben hagyta az ítélőtábla is, a beadott semmisségi panasz pedig ma *Hammersberg Jenő* koronaügyész indítványára a Kuria elutasította.

TÁVIRATOK.

Pétervár, július 31. A tősszetanós elhatározta a dolez-jurevi metallurgiai társaság kezelésének zár alá vételét. A társaság aktívái 9,162,712 rubelt, a passzívák 10,246,698 rubelt tesznek.

Az új hollandi kormány.

Hága, július 31. A királynő rendeletet irt alá, amellyel kinevezi az új kormányt a már jelentett tagokkal. Az új miniszterek holnap délben Soestdijk-kastélyban teszik le az esküt a királynő kezébe.

Franciaország és Marokko.

Páris, július 31. A *Temps* azt írja, hogy *Delcassé* külügyminiszternek sikerült a marokkói követésggall oly egyezményre jutnia, amely mindkét felet kielégíti és alkalmas arra, hogy a legtavolabbi délen levő francia birtokokkal határos területeket mindkét ország javára hamarosan teljesen pacifikálja.

A német bankveszedelem.

Berlin, július 31. A *Sumpf* Hermann-féle esdőtömög hitelezőinek mai gyűlésén a esdőtömeggondnok közölte, hogy a kasseli törkölyszárító-társaság 15 millió, a *Leipzig* Bank pedig 4-5 márká követelést jelentett be.

Közgazdasági táviratok.

London, július 31. (Gabonapiac.) Az irányzat általában esdős. Az árak változatlanok. *Városi* liszt 23-29 sh., *repecolaj* 27 sh. *Tengeri* 22 sh. 3 p. *Behozatal:* buza 20,000, zab 110,000 q. — Az idő hűvös.

New York, július 31. (Terményiódssé.) (Zárlat.)
Gyapot: New Yorkban helyben 8 1/16. (8 1/16). júliusra — (7.15). Októberre 7.27 (7.27). *New-Orleans*ban helyben 8 1/16. (8 1/16). — *Petroleum:* Stand white New Yorkban 7.50 (7.50). Stand white Philadelphianban 7.45 (7.45). Refined in Cases 8.50 (8.50). *Credit* Balances at Oil City 1.15 (1.15). — *Zsir:* Western steam 9.— (9.—). *Rohe* és *Brothers* 9.10 (9.10). — *Tengeri* irányzata szilárd. — *Júliusra* — (—). — *Szeptemberre* 59.— (58.—). — *Okt.-re* 60 1/4. (59.—) *Buza* irányzata tartott. — *Piros* 62di helyben 75 1/2 (76 1/2). *Júliusra* — (76.—). — *Szeptemberre* 73 1/4 (74 1/4). *Októberre* 74 1/4 (74 1/4). *Dec.-re* 75 1/4 (76 1/4). *Gabona* szállítási díja *Liverpool*ba 1.— (1.—). — *Kávó:* *fair Rio* 7. sz. 5 1/2 (5 1/2). *Július* — (—). — *Októberre* 4.90 (4.85). — *Liszt:* *Spring* *Wheat* *oars* 2.75 (2.75). — *Cukor:* 3 1/16 (3 1/16). — *Őn:* 27.50 (27.57). — *Riz:* 16 1/2 (16 1/2). — (A zárójelben lévő számok a tegnapi árakat jelzik.)

Chicago, július 31. (Terményiódssé.) (Zárlat.)
Buza irányzata tartott. *Júliusra* 67 1/2 (67 1/2). *Szept.-re* 68 1/2 (68 1/2). *Tengeri* irányzata szilárd. — *Júliusra* 54 1/2 (53 1/2). — *Zsir:* *Júliusra* 2.67 (2.67). — *Szeptemberre* 2.70 (2.70). — *Sealonna* short clear 8.35 (8.30). — *Sertéshus:* *Júliusra* 13.90 (14.15). — (A zárójelben lévő számok a tegnapi árakat jelzik.)

Napirend.

Napló. Csütörtök, augusztus 1. — *Római* katolikus: *Vas. sz. Páter.* — *Protestáns:* *Vas. Pét.* — *Görög-orsz:* (július 19.) *Dinsz.* — *Zsidó:* *Ab. 18.* — *Nap kel:* 4 óra 22 perkor. — *Nyugszik* 7 óra 16 perkor. — *Hold kel:* este 7 óra 27 perkor. — *Nyugszik:* reggel 5 óra 32 perkor. — *A miniszterek nem fogadnak.*

Nemzeti Múzeum. Terméztarjai tár. Nyitva délelőt 9 órától 1 óráig. Többi tárai 1 korona belépődíjjal tekinthetők meg.

Nemzeti Szalon d. e. 9 órától este 7 óráig. Belépődíj 50 fillér.

Országos Képtár az Akadémiaiban zárva. *Iparművészeti múzeum* az Üllői-uton nyitva 9-11-g. *Teknológiai Iparmúzeum* Nyitva délelőt 9-11-g. *Mezőgazdasági Múzeum* (Kerepesi-út 72.) nyitva délelőt 9-11 óráig.

A földtani intézet múzeuma d. e. 10-11-g. *Közlekedési múzeum* zárva. *Az Akadémia Goethe-szobája* zárva. *Múzeumi könyvtár* zárva. *Akadémiai könyvtár* zárva. *Egyetemi könyvtár* zárva. *Szépművészeti hivatal könyvtára* zárva. *Állatkert* a *Városligetben* nyitva egész nap. Belépődíj 60 fillér.

Magyar Kereskedelmi Múzeum. Igazgatóság, kereskedelmi szakkönyvtár és keleti mintatár: *V. kerület* *Váci-körút* 32. szám alatt. Hivatalos órák: délelőt 9-től délután 2 óráig. *Hazai* termékek állandó kiállítása és kereskedelemtörténeti gyűjtemény, továbbá a házi-ipari kiállítás (melyben az üzletvezetés árszámokait is eszközöl) a városligeti iparcarnokban nyitva: délelőt 9 órától 12 óráig és délután 3 órától 8 óráig. A külügyi kirendeltségek központi üzletvezetősége (Magyar kereskedelmi részvénytársaság) *V. kerület* 32. szám alatt.

KÜLÖNFÉLÉK.

Betegen.

Hervadozó levelek kőrt
Mért keresel ibolyát?
Hervadozó betegeknek
Oh, ne kívánd mosolyát!

Sárguló, őszi levélre
Gyászosan hull a sugár:
Istenem! bús mosolyomban
Nem ragyog a derű már...

Szivemet sebzí beszéded,
Sziklaként hull le reám:
„Jó fiám, légy vig, a régi!”
— Nem tudok, édes anyám!...

Herceg János.

Udvari ebédek.

Az udvari ebédeket legjobban jellemezte talán Bismarck herceg, aki, mikor fia, Herbert először jött haza udvari ebédéről, ezt kérdezte tőle aggodalmasan: — Ebédeltél már?

Hát az udvari ebédek a legtöbb udvarban körülmenyesek és etikettesek is annyira, hogy a vendégek jól ne lathassanak. De remélhető, hogy a ceremóniákból idővel mégis engedni fognak azok, akik az udvari életet iránítják. Egy angol lap annak idején megírta, hogy Edvárd angol király rögtön trónra lépése után, amikor Vilmos császár meglátogatta, magához hívatta a ceremóniás mestert, hogy valami új, a kornak megfelelő udvari etiketről tanácskozzék vele, mivel, ugymond, az első udvari ebédén, amelyet ő adott, a vendégek épp úgy éhesek maradtak, mint a boldogult királyon ebédjein.

— Mindent meg akarok tartani — mondotta volna Edvárd király — ami szükséges, de nem akarok olyan illetlen lenni, hogy vendégeimet, akiket asztalomhoz meghívok, arra kényszerísem, hogy előbb köcsmába menjenek.

Amulva távozott a szertartásmester és ijedten mondotta környezetének:

— Ó felsége, Edvárd angol király már uralkodik!

Ó ugyanis az elhunyt angol királynő idejében éhezni látta az udvar vendégeit, akár ha koronások voltak is azok a vendégek. Mondják, hogy II. Vilmos császár és Henrik herceg, mielőtt az angol királynő ebédjére mentek volna, megebedtek. Ha ugyanis a királynő megjelent az ebédén, akkor a ceremóniát a legpontosabban megtartották. Negyedórával az ebéd előtt a vendégek körbe állottak. A királynő megjelent, a hölgyeknek kezét nyújtott, az urakat pedig könnyed meghajlással köszöntötte. Azután bement az ebédlőbe. A királyi család tag-

jai balfelől ültek le, a többi pedig jobbfelől. Közvetlenül senki sem szólhatott a királynőhöz. Ha valaki úgy gondolta, hogy valami olyas mondanivalója van, ami a királynőt érdekelheti, elmondta másnak s a ceremóniás mester belátása szerint tudtára adta a királynőnek, aki azonban természetesen tesszé szerint szólhatott vendégeihez. Mihelyt a királynő végzett egy fogással, a vendégek sem ehettek tovább belőle, de mert Viktória az udvari ebédeken rendszeren semmit sem evett, példáját kénytelen-kelletlen a vendégeknek is követni kellett.

A fiatal uralkodók bizony szívesen gázolnak át a hagyományokon, ha a régi, bemehosodott udvari szokások zavarják őket modern nézeteikben és érzéseikben. II. Vilmos császár szívesen mellőzi az etikett rendelkezéseit, ha kedvelt tudósokkal, művészekkel érintkezik, de ünnepies udvari aktusoknál még szigorubb volt, mint apja vagy nagyapja.

Udvari ebédnél vagy más ünnepies alkalomnál azelőtt a vendégeket a rokonságuk vagy rangjuk fokozata szerint helyezték el. II. Vilmos császár azonban gyakran változtat a ceremóniai könyvben és pedig gyakran csakis az érdem szerint. Volt idő, amikor Vilmos császár udvarában is ébeztek a vendégek, de ez ma már jórészt megváltozott. Azelőtt, ha a császár étvágytalan volt, ezt a vendégek is megéreztek, de II. Vilmos jó evő s szereti a tartalmas fogásokat, főként a német konyhát. Ha udvari ebéd van, a császárné az étlapot gondosan átnézi és a vendégekre szemlélés szerint gondja van a menü összeállításában. A császár gyorsan szeret enni, de vendégei, különösen öreg urak kedvéért mérsékli magát. Azelőtt nagy csöndesség volt a német udvari ebédeken, s a vendégeknek lesni kellett, amíg megszólítják őket, s ezért enni se nagyon mertek, hogy élni ne mulasszák a kérdést. Es lesni kellett, mikor nyul a császár egy fogáshoz. Ma sem kínálják éppen a vendéget II. Vilmos császárnénál, de azért jóllakhatik.

Királyunk, ha udvari ebédet ad, az étlap elintézésénél nagyon gyakran kérdezősködik külföldi vendégei kedveve ételle felől, hogy örömet szerezzen nekik. Az ilyen tudakozódások gyakran hosszas levelezésbe is kerülnek.

II. Miklós cár csak ritkán fogad vendégeket asztalánál. Akkor is csak inkább a rokonságát. Többnyire csak a feleségével étkezik. Szereti az orosz nemzeti eledelket, mint apja, III. Sándor, az olyan leveket, amelyekben hus is van. Nagy evő a cár s vendégei nem zavarják. A levesen kívül hihetetlenül gyorsan eszik mindent s elvárja, hogy vendégei is olyan tempóban egyenek, mint ő.

— Kicsoda Koch tanár? Eszterdők óta minden járvány keletkezésének idején országokról országokra vándorol Koch tanár neve és a tudós professzor ismeretessé lesz mindenki előtt, aki olvasni tud, sőt talán az analabéták előtt is. Most, hogy a tüdővész-

kongresszus alkalmából Koch tanár neve ismét bejárta a világot, New-Yorkban is szóba került egy előkelő társaságban dr. Koch neve.

— Koch? — Koch? — kérdezte a társaság egyik tagja és pedig Mr. Sexton — Ki legyen ez a Koch?

... És ki legyen Mr. Sexton, aki Koch-névét nem ismeri?

Mr. Sexton az északamerikai egészségügyi tanács elnöke!

Ugy látszik, az orvosi tudomány még sem egészen internacionális jellegű, vagy pedig e tekintetben is függetlenek az európai tudástól az amerikaiak.

— A Niagara hőse. Mister Charles D. Graham, aki már négy ízben kelt át a hatalmas Niagara-zuhaton, a legközelebb ismét megkísérel vakmerő vállalkozását. Ebből az alkalomból egy amerikai vállalkozó, aki jó egy tőlmillió koronát fizet Grahamnak, a zuhatag fölött levő függőhíd és a Niagara partján fekvő Lewiston városka közötti helyet kibérelte és oda csak magas díj mellett engedti meg a kívánsó közönségnek a belépést. Graham, akit a yankeek a Niagara hőségének hívnak, 1886-ban kelt át legelőször a Niagarán. Erre a célra egy különös szerkezetű hordót készített, amelynek belsejébe egy kötelékből és szinegekből készült függőhálózt alkalmazott. Ebben a hordóban helyezkedett el és harmincöt perc alatt a zuhatag tulsó partjára ért. 1886. augusztus 19-ikén másodszor kelt át a Niagarán, majd 1887-ben és 1889-ben megismételte vállalkozását. Graham sikere több vakmerő amerikait arra indított, hogy hasonló módon keljenek át a zuhatagon. Így J. Rendall, egy bostoni rendőrt 1886. augusztus 22-ikén sikeresen át is uszta a Niagarát. Egy Hazlett nevű yankee pedig feleségével, Miss Sadie Allenel a Niagarára indult mászatra. Ezenkívül még többen fogadást is vállalkoztak a veszélyes utra, de még senki sem érte el azt a rekordot, mint Graham, a Niagara hőse.

— Tolsztoj és az Élet. Heteken keresztül küzdött Tolsztojért a Halál és végül győztesse lett az Élet. És a nagy gondolkodó a szelidségnek azzal a névelével, amely csakis a kiváltságos szellemek sajátja, üdvözölte és rögtön föl is becsülte az Élet győzelmének időbeli értékét.

— Rövid határidőt nyertem, egy kis prongációt, — így szólott feleségéhez Tolsztoj, mikor elhagyta a betegágyát.

És az emberiség nagy érdekeinek hatalmas szövegét ismét szorgalmasan kibaszálja az időt, azt a rövid prongációt, melyet apostoli tevékenysége számára a Végzet engedélyezett. Folytatja ott, ahol elhagyta, ismét betűkkel, szavakkal és tettekkel harcol az ideálisabb vagyis emberiségesebb jövőért.

Azok, akik elvándoroltak gróf Tolsztoj betegágyához, most visszatérően különösen arról mesél-

kezével hadonázott, mintha az ürességben valamit meg akarna fogni...

— Mennyi mindent elrabolt ön az élettől — folytatta Benkovsky — a nélkül, hogy valami kárpótást adna! Megvetéssel válaszolt ön erre... Mert meggyőződéssel lehetetlen erre választ adni... A szellem kincsétől kérnek az emberek és önök a tagadás tövises vesszejét nyújtják feléjük...! Ön megrabolta a saját lelket is, és ha a szerelm vagy a részvét nagy fölbuzdulásai kivesszenek belőle, ebben ön a hibás. Mert ön és elvtársai az értelem rabszolgái és a lelketek eladták, ezért sorvadnak és meg is halnak koldus módra, nyomoruságosan... Az élet bajai, fájdalmai pedig e közben hőskört kiáltanak... Hol vannak ők?! Merre vannak?!

... Eppen olyan, mint egy epileptikus — mondta magában Szergejevics Hippolit. És borzadással nézte ezt az ideg-gombolyagot, amely keserves izgalomban rángatózott előtte. Beszédek zaporos folyamatát meg akarta akadályozni, de eredménytelen volt minden törekvése. Mert ha ellentmondott neki, egy szó elegendő volt és tovább beszélt gyorsan, izgatottan, nem látott és nem hallott maga körül semmit sem. Ugy látszik, soká rejtgette ezeket a panaszokat, amelyek most hatalmas erővel törtek elő lelkéből. Öröndött, hogy végre valahára megmondhatja a véleményét egy olyan embernek szemtől-szembe, aki — meggyőződése szerint — az életet megrontotta.

Eragadtatással nézte az ifjut Szergejevna Erzsébet. Búszkeség és vágyakozás világott a szemében.

Mikor Benkovsky kifáradt és egy kis szünetet támadt, Szergejevics Hippolit nyugodtan és barátságosan, hogy megnyugtassa az ellenfelét, ezt mondta:

— Mindebből — tagadhatatlan — kicsendül az őszinte érzés, a kutató elme ereje...

Megnyugtatóbb és békésebbet mit lehetett volna neki mondani? — gondolta Szergejevics Hippolit.

(Folytatása következik.)

REGÉNY.
EGY LEÁNY.

Írta: MAXIM GORKIJ.

(13.)

Csupa melankólia és fájdalmas keserűség volt az egyik hangja. A másik nyugodtabban beszélt, értelmi tulsúlyának biztos tudatában; csak éppen azokat az ellenvetéseket támadta erősebb érvekkel, amelyek meggyőződésének valamely sarkalatos pontját akarták kiforgatni szilárd helyéből. Mikor két művelt ember vitakozik, sok ilyen sarkalatos igazság forog veszedelemben, különösen ha arról beszélnek, hogy az abszolút igazságot melyikük közelíti meg inkább.

Szergejevna Erzsébet mosolyogva figyelt a vitakozásra és nyugodtan ette a peesenyőjét, gondosan szabdalta le a húst a csontól. Masa bekanidált gyakran az ajtón és nagyon szeretete volna tudni, hogy hát miről is beszélnek az urak.

Benkovsky tovább magyarázta az ő tudományos meggyőződését.

— Ön a valóságáról beszél. De mi az a valóság, ha minden körülöttünk, ha valamennyien csak részei vagyunk a vegyi folyamatnak, annak a nagy gépezetnek, amely szakadatlanul dolgozik? Mindenütt mozgás van, folyton-folyvást mozgás és egy század másodpercenyi nyugalom sincs... Hogy fogjam föl a valóságot, ha egy bizonyos pillanatban már nem vagyok az többé, ami a következő pillanatban leszek? Ön is, én is... anyag vagyunk? Egyszer azonban itt feksznünk mozdulatlanul és az enyészet szaga járja át a levegőt... Utánunk csak megfakult fotográfiák maradnak és ezek senkinek sem fognak a mi örömeinkről, fájdalmainkról beszélni. Nem borzalmas-e elhinni, hogy mi valamennyien, akik gondolkodunk és szenvedünk, csak azért élünk, hogy egykor elenyészünk?

Szergejevics Hippolit éberben figyelt Benkovsky szavaira és így gondolkodott:

— Ha te meg volnál győződve álláspontod igazságáról, akkor most nyugodt volnál, pedig milyen szörnyen izgatott vagy. És nem azért vagy izgatott, mert idealista vagy, hanem azért, mert gyöngéek az idegeid...

Lelkesen, tüzes pillantással folytatta Benkovsky.

— Ön mondja, meg a tudomány... Helyes, én meghajlok, de akkor oldják meg azokat a titkokat, amelyek bilincsebe verik gondolataimat... De az önök világosságánál éppen úgy állok ott én, mint az önök dedápmán, aki rendületlenül hitte, hogy Eliás próféta kedvéért van a mennydörgés... Én nem hiszek Eliásban, tudom, hogy a mennydörgés a villamoság hatása, de mennyiben tisztább tudás ez, mint az Eliásban való hit? Talán annyiban, hogy komplikáltabb? Eppen olyan megmagyarázhatatlan, mint a mozgás és minden más erő... Néha úgy látom, hogy az egész tudomány csak a fogalmak megkövesítéséhez vezet... Azt hiszem, hogy jó hinni, — de akkor kinevetnek és azt mondják: — „Ne higgy, hanem tudj!” Ha meg akarom tudni, hogy mi az anyag, mi a matéria, akkor egy olyan meghatározással válaszolnak, amely éppenséggel nem magyaráz... Ha meg akarom tudni, hogy hát tulajdonképpen mi az élet célja, ismét kinevetnek. És választ senki se ad, se a tudósok, se a vaskos költők, se a mult tapasztalati igazságai, se a jövőndök... Pedig — megtapogatom magam — én élek! Ami jogot ad arra, hogy a bölcsesség kizárólagos tulajdonosaitól követelhessem a magyarázatot, hogy miért élek?...

Szergejevics Hippolit hosszasán nézte Benkovsky izgatottságtól tüzelő arcát és belátta, hogy ennek az ifjunak olyan szavakkal kell a választ megadni, amelyek erejükben hasonlóak az övéinek. Közben pedig megkívánta, hogy ellentmondjon neki. A poéta nagy szeméi még nagyobbak lettek és a szenvedélyes vágyakozás emésztő tüze lobogott bennük. Alig lélegzett, szép, fehér

nek sokat, hogy a parasztság mily megható ragaszkodást tanusított a válság idején. Levett kalappal álldogáltak a beteg háza tájékán öreg parasztok és révedezve tekintettek maguk elé mikor egy-egy lesújtó hír tette meg körüljárt.

És úgy látszik, hogy ezek a magánjellegű paraszttámadások több hitellel találtak a Gondviselés előtt, mint a szent szinódusnak hivatalos - káromkodása.

KÖZGAZDASÁG.

Ipar és kereskedelem.

A budapesti kereskedelmi- és iparkamara kétváltásztása. A budapesti kereskedelmi- és iparkamarában az utóbbi időkben előfordult események hatása alatt a kamarához tartozó vidék kereskedői és iparosai mozgalmat indítottak, hogy a budapesti kamarától elválva, külön kamarát alakítsanak. A vidéki nagyobb városok országos képviselői megígérték, hogy az erre irányuló törekvéseket szívesen támogatják. Ugy az iparosság, mint a kereskedői világ Kecskemétről várta a kezdeményezést. Mint a Magyar Távirati Irodának Kecskemétről írják, a kezdeményezés megtörtént. Dr. Szele József takarékpénztári igazgató, a kecskeméti szabadalvópárt elnöke, ma értekezletre hívta össze az erre illetékes tényezőket és indítványára kimondották, hogy a kereskedelmi miniszterhez felterjesztést intéznek, amelyben a helyzet tarthatatlanságát feltárják és egyzersmind kérelmezik, hogy Kecskemét székhellyel külön kamara állítsassék fel.

Szalámgyárosok kérelme. A szalámgyárosok azt kérték a kereskedelmi minisztertől, engedje meg, hogy a szalámgyártásra szolgáló husz egyenesen a szalámgyárosokhoz legyen szállítva a kivételesen a sertésközvéghidón behozandó vágattási kényszer alól. A miniszter a kérelmet pártolóiag leküldte a fővároshoz.

Budapesti sertés-konzumvásár. A ferencvárosi petróleum-rakodónál lévő székes-lővárosi sertés-konzumvásár árjegyzése 1901. évi július 31. Készlet 91 darab. Erkezett 912 darab. Összesen 1003 darab. Eladott 808 darab. Maradt 195 darab. Napj árák: 120-180 kilogramm sulyban 88-92 koronáig, 220-280 kilogramm sulyban 86-92 koronáig, 320-380 klg. sulyban 84-90 K.-ig. Öreg nehéz páronkint 400-500 kilós 74-84 koronáig. Malac --- korona. A vásár lanyha volt.

A budapesti gabonatözsde.

Budapest, július 31.

Ma a buzaüzletben a malmok kedvezőbb vételkedvet tanusítottak. A kínálat gyenge volt. Elkelt szilárd iránzat mellett 30,000 mm. 2 1/2-5 fillérrel magasabb ágakon. Egyéb gabonaneműekben csekély a forgalom, az árák nem változtak.

Eladatott:

- Buza (6). Tiszavidéki: 100 mm. 80 k. 8 K. 17 1/2 f., 150 mm. 79.4 k. 8 K. 13 1/2 f., 100 mm. 80 k. 8 K. 07 1/2 f., 250 mm. 79.8 k. 8 K. 10 f., 250 mm. 78.8 k. 8 K. 10 f., 450 mm. 80 k. 8 K. 10 f. 300 mm. 78.5 k. 8 K. 10 f., 250 mm. 78 k. 8 K. 10 f., 350 mm. 78.3 k. 8 K. - f., 100 mm. 77.3 k. 7 K. 90 f., 100 mm. 78 k. 7 K. 90 f., 500 mm. 77 k. 8 K. 10 f., 100 mm. 76.5 k. 8 K. - f., 100 mm. 75 k. 7 K. 70 f. Felsőtiszavidéki: 600 mm. 79 k. 8 K. 07 1/2 f. Szentesi: 1500 mm. 77.7 k. 8 K. 05 f. Pestvidéki: 600 mm. 79 k. 8 K. 07 1/2 f., 550 mm. 78.5 k. 8 K. 05 f. 150 mm. 77.5 k. 8 K. 05 f., 200 mm. 77 k. 7 K. 60 f., 100 mm. 76.5 k., 7 K. 65 f. Kalocsi: 2150 mm. 76.5 k. 7 K. 95 f. Szivácsi: 1000 mm. 74.7 k. 7 K. 87 1/2 m. Raktárúru: 2000 mm. 78.4 k. 8 K. 07 1/2 f., 2000 mm. 78.5 k. 7 K. 85 f., 1000 mm. 76.5 k. 7 K. 85 f., 1000 mm. 76.5 k. 7 K. 85 f., 1100 mm. 76 k. 7 K. 85 f., 320 mm. 75 k. 7 K. 90 f., 120 mm. 76.5 k. 7 K. 95 f., 1000 mm. 75.9 k. 7 K. 75 f. Újbuza. Tiszavidéki: 1000 mm. 80 k. 8 K. 20 f., 500 mm. 80 k. 8 K. 25 f., 100 mm. 80 k. 8 K. 17 1/2 f., 100 mm. 80 k. 8 K. 17 1/2 f., 150 mm. 79.4 k. 8 K., 12 1/2 f., 100 mm. 79.3 k. 8 K. 07 1/2 f., 100 mm. 79 k. 8 K. - f., 500 mm. 79 k. 8 K. 12 1/2 f. 500 mm. 79 k. 8 K. 05 f. Turkevei: 100 mm. 80 k. 8 K. 30 f. Szentesi: 2000 mm. 77.7 k. 8 K. 05 f. Kertvárosi: 200 mm. 79 k. 8 K. - f. Felső-Tiszavidéki: 100 mm. 79.5 k. 8 K. 10 f., 100 mm. 79 k. 8 K. 10 f. Pestvidéki: 150 mm. 79.5 k. 8 K. 07 1/2 f. 150 mm. 80.5 k. 8 K. 07 1/2 f., 100 mm. 79 k. 7 K. 95 f. 100 mm. 77 k. 7 K. 90 f., 100 mm. 76.5 k. 7 K. 96 f., 100 mm. 74 k. 7 K. 60 f. Mind három hónapra. Rozs: 160 mm. 6 K. 97 1/2 f. 100 mm. 6 K. 92 1/2 f. 100 mm. 6 K. 87 1/2 f. 130 mm. 6 K. 85 f. 100 mm. 6 K. 85 f. 300 mm. 6 K. 75 f., 700 mm. 6 K. 70 f., 200 mm. 6 K. 70 f., 300 mm. 6 K. 70 f., 500 mm. 6 K. 65 f. Arpa: 100 mm. 6 K. 40 f. Zab: 100 mm. 6 K. 70 f., 200 mm. 6 K. 70 f. Készpénzfizetés mellett.

A készpénzfizetés mellett. A készpénzfizetés mellett a budapesti áru- és értéktözsde szokásai szerint készpénzben 50

kilogrammonként. — A minőség hektoliterenként és kilogrammonként.

Table with columns: B u z a, K i l ó s, S. Kilogramm Ára, K i l ó s, K i l ó s, K i l ó s, K i l ó s. Rows include Tiszavidéki, Fehérmegyei, Pestvidéki, Bánági, Bácskai.

Table with columns: Egyéb gabonaneműk, K i l ó s, 50 Kilogramm Ára, K. - tól, K. - ig. Rows include Rozs, Arpa, Zab, Tengeri, Repce, Kéles.

A határidőutalt folytatásán a következő kötések történtek:

- Buza októberre : 8.10-8.08-8.09-8.10-8.09
Áprilisi buza 1902. : 8.44-8.43-8.44-8.45
Rozs októberre . . . 6.75-6.77-6.75
Zab októberre . . . 6.81-6.82
Tengeri augusztusra . 5.23-5.26-5.24
Májusi tengeri 1902. . 5.15-5.16-5.15
Augusztusi repce . . . 13.45-13.55

Déli egy órákor a következő záróárakat állapították meg hivatalosan a tözsdén:

- Buza októberre . . . . . 8.08 " 8.09 "
Áprilisi buza 1902. . . . . 8.45 " 8.46 "
Rozs októberre . . . . . 6.75 " 6.76 "
Zab októberre . . . . . 6.80 " 6.81 "
Tengeri augusztusra . . . . . 5.23 " 5.24 "
Májusi tengeri 1902. . . . . 5.15 " 5.17 "
Repce augusztusra . . . . . 13.45 " 13.55 "

Déliután fél 5 órákor zárul:

- Buza áprilisi 8.44-8.46
Buza 1901. októberre 8.12-8.13
Rozs októberre 6.75-6.76
Zab októberre 6.82-6.83
Tengeri júliusra 1902. . . . . 5.23-5.24
Májusi tengeri 1902. . . . . 5.14-5.15
Repce augusztusra 13.40-13.50

A budapesti értéktözsde.

Az iránzat tartott, a forgalom mérsékelte, az árváltozások minimálisak voltak mai előtözsdénken, amelyen a helyi piac értékei is eléggé el voltak hanyagolva.

A nagy melegség benéitól hat a forgalomra s a külföldi tözsdéről érkező impulzusok is igen szerény határok között mozognak.

A déli tözsde, csekély fedezések folytán, javultabb képet tüntetett felénk; a forgalom csekély volt, az árák valamivel emelkedtek.

A valuták és ércváltók változafalnak.

Az előtözsde csendes.

Köztété: Osztrák hitelrészvény 629.50-632.50.

Allamvasutak 632.-634.-. Rimamurányi vasmű 439.- korona.

A déli tözsde nyugodt.

Jegyzetek: Magyar hitelrészvény 640.75. Osztrák hitelrészvény 630.75-632.25. Allamvasutak 632.75-633.50. Leszámitoló-bank 427.-. Közúti vasút 673.- korona.

Forgalomba került továbbá: Koronajáradék 92.80-92.85. Viktória ma om 810.-314.-. Ganz és társa 2775.-2825.- korona.

Utótözsde. A 4 órai záratok maradt:

- Osztrák hitelrészvény 629.-. Magyar hitelrészvény 640.-. Leszámitoló bank 426.-. Rimamurányi vasmű részvény 440.-. Osztrák-Magyar államvasut 633.-. Közúti vasut 573.-. Villamos vasut részvény 280.- korona.

A budapesti terménytözsde.

A terményüzletben a szezonzeri hangulatnak megfelelően alakultak az árák és végül a terményüzleti árjegyzék-bizottság hivatalosan a következő árfolyamokat állapította meg:

- Jegyzetek: Heremag: lucerna magyar --- korona, vörös aprószemű --- korona, vörös erdélyi --- korona, vörös bánági --- korona, középszemű --- korona, nagyszemű --- korona. Disznózsír: budapesti: 49.-49.50 korona, vidéki --- korona. Táblaszalonna: légerszarított vidéki --- korona. városi 4 darabos 40.-40.50. korona, 3 darabos 42.-42.50 korona. füstölt --- korona. Szilva: boszniai, szokás szerinti minőség 12.-12.25 korona 120 darabos --- korona, 100 darabos 13.25-13.75 korona, 85 darabos 15.-15.50 korona, azonnali szállásra. Szerbiai szokás szerinti minőség 10.50-11.- korona, 100 darabos 11.75-12.25 korona, 86 darabos

13.25-13.50 korona. Szilvaiz: szlavóniai 19.25-20.- korona, szerbiai 17.75-18.25 korona, azonnali való szállításra.

A bécsi gabonatözsde.

Bécs, július 30. (A Budapesti Napló telefonjelentése.) A határidőforgalom ma szerfelett csekély volt a részvétel és az üzlet a lehető legcsöndesebb volt. Hosszu idő óta ma először esett meg, hogy két óra alatt búzában egyetlen egy kötés sem jött létre.

Kötelett: Rozs észre 7.13, zab észre 6.64-6.66, tengeri szeptember-októberre 5.67, tengeri május-június 5.46, buza észre 8.29-8.30, tengeri július-augusztusra 5.55-5.57, repce augusztus-szeptemberre 14.-14.20 koronán.

A bécsi értéktözsde.

Az előtözsdén szilárdult az üzlet.

Déli tözsdén nyugodt.

Zárulat izlettelen.

Bécs, július 31. (Magyar értékek zárlata.) 4 1/2%-os aranyjárdék 118.45. Tiszai és szegedi kölcsön sorsjegy 144.25. Magyar vasuti kölcsön ezútnan 100.35. Magyar keleti vasuti állam kötvény 118.50. Magyar leszámitoló-és pénzváltóbank ---. Rimamurányi vasműrészvény 439.50. Magyar koronajárdék 92.95. 4 1/2%-os Magyar földterem. kötvény 92.15. Magyar hitelbank részvény 639.-. Magyar nyeregményi kölcsön sorsjegy 173.-. Kassa-oderbergi vasuti részvény 351.-. Magyar kereskedelmi bank 2435.-. Magyar cukoripar ---.

Bécs, július 31. (Osztrák értékek zárlata.) 4 1/2%-os papírjárdék 99.05. 4 1/2%-os osztr. aranyjárdék 118.40. 1860-os sorsjegy 140.-. Osztrák hitelsorsjegy 388.50. Angol-osztrák bank 270.-. Bécsi bankgyűlésület 429.50. Osztrák-magyar bank 1665.-. Déli vasut 89.50. Dumagözhajózási részvény 780.-. Dohányrészvény 278.-. Császári és királyi arany 11.32. Német bankváltók 117.80. 4 1/2%-os ezüst járadék 98.95. Osztrák koronajárdék 95.70. 1864-iki sorsjegy 207.50. Osztrák hitelintézeti részvény 630.-. Unionbank 431.-. Osztrák Länderbank 403.-. Osztrák-magyar államvasut 632.30. Elbavölgyi vasut 481.50. Alpesi bányarészvény 416.-. 20 trank. arany 19.02. Londoni váltóár 239.50. Bécsi Tramway Litt B. 229.-. Bécsi Traunway Litt A. 231.-. Lipót kohó 382.-. Az iránzat gyengült.

Bécs, július 31. (A Budapesti Napló tudósítójának telefonjelentése.) A délutáni magánforgalomban a záratok a következők voltak: Osztrák hitelrészvény 630.-. Magyar hitelrészvény 640.-. Angol-Osztrák bank 269.50. Bécsi bankgyűlésület 440.-. Union bank 530.75. Länderbank 403.50. Osztrák-magyar államvasut részvény 632.50. Déli vasut 89.-. Elbavölgyi vasut 482.50. Északnyugati vasut részvény 474.-. Dohányrészvény 280.-. Rimamurányi vasmű 440.50. Alpesi bányarészvény 416.-. Májusi járadék 99.05. Magyar korona járadék 92.95. Török sorsjegyek 99.-. Német birodalmi márka 117.35-45. Napoleon d'or 19.03.

Külföldi értéktözsde.

Berlin, július 31. (Tőzsdei tudósítás.) A buchumi társaság kedvező zárásmadása csak a buchumi és a Laura-kohó részvényeire voltak jó hatással. Előbbeni részvények 2 1/2%-kal emelkedtek. A bányapiac egyéb értékei annak hatása alatt, hogy a helyzet kedvezőtlen, némileg estek. Bankok szintén gromgobban indultak a Nemzeti Bank-részvények hanyatlása következtében. Vasuti részvények közül a keletporosi és Canada Pacific szilárdak. A második félészedőrában az üzlet jelentéktelen. Hangulat bizonytalan. Buchumiak újban emelkedtek. Bagkok javultak. Zárlat után ingadozó. Magánészámítolási kamatláb 2 1/2%.

Berlin, július 31. (Zárlat.) 4 1/2%-os papírjárdék 99.40. 4 1/2%-os osztrák aranyjárdék 100.90. Elbavölgyi vasut ---. Magyar koronajárdék 93.90. Osztrák-magyar államvasut 135.60. Kassa-oderbergi vasut ---. Bécsi váltóár 85.25. Magyar vasuti beruházási kölcsön 102.80. Alpesi bányarészvény ---. Disconto-Commandit 171.20. Altalános vilámosságú Edison 174.-. Gelsenkircheni 161.-. Laura-kohó 173.75. 4 1/2%-os ezüstjárdék 98.25. 4 1/2%-os magyar aranyjárdék 99.90. Osztrák hitelrészvény 107.90. Déli vasut 22.-. Károlyi Lajos vasut ---. Orosz bankjegyek 216.-. 4 1/2%-os új orosz kölcsön ---. Török dohányrészvény ---. Olasz járadék 97.25. Magyar hitelbank ---. Dynamit Trust 148.75. Harpeni 149.80. Az iránzat gyenge.

Berlin, július 31. (A Budapesti Napló tudósítójának távirata.) Esti forgalom. 4 1/2%-os magyar aranyjárdék 99.90. Magyar koronajárdék 93.90. Osztrák hitelrészvény 137.70. Osztrák-magyar államvasut 135.50. Olasz járadék 97.05. 4 1/2%-os Magyar aranyjárdék 100.-. Az iránzat nyugodt.

Frankfurt, július 31. (Zárlat.) 4 1/2%-os papírjárdék 99.-. 4 1/2%-os osztrák aranyjárdék 100.90. Magyar koronajárdék 93.80. Osztrák-magyar bank 118.40. Déli vasut 22.-. Elbavölgyi vasut ---. Londoni váltóár 20.40. Bécsi bankgyűlésület 112.-. Villamos részvény 222.-. 3 1/2%-os magyar aranykölcsön 83.50. 4 1/2%-os ezüstjárdék 99.-. 4 1/2%-os magyar aranyjárdék 99.85. Osztrák hitelrészvény 198.30. Osztrák-magyar államvasut 135.50. Északnyugati vasut ---. Bécsi váltóár 85.16. Párisi váltóár 810.05. Unio bank ---. Alpesi bányarészvény 212.-. Az iránzat enyhe.

Frankfurt, július 31. (A Budapesti Napló tudósítójának távirata.) Árfolyamok január. Esti forgalom Osztrák hitelrészvény 197.80. Német bank 188.60. Disconto 170.90. Berlini kereskedelmi bank 131.60. Gelsenkircheni ---. Harpeni 149.50. Laura-kohó 177.50. Olasz járadék ---.

Páris, július 31. (Zárlat.) Osztrák-magyar államvasut ---. 4 1/2%-os osztrák aranyjárdék 101.50. Osztrák Länderbank ---. 3 1/2%-os francia járadék 101.12. Ottomanbank 529.-. 3 1/2%-os francia járadék 102.22. Alpesi bányarészvény ---. Déli vasut ---. 4 1/2%-os magyar aranyjárdék 100.60. Párisi bankrészvény 1050.-. Olasz járadék 98.80. Francia törleszt. járadék 99.82. Osztrák földhitelintézeti részvény 1210. Török dohányrészvény 213.-. Az iránzat tartott.

TÁJÉKOZTATÓ

Szénásy, Hoffmann és Társa

Budapest, IV. Bécsi-utca 4. szám. Tisztá selyem, sima liberty, minden széken...

Budapest-kőbányai sertéskereskedelmi csarnok jelentése.

Julius 31. A sertésüzlet irányzata változatlan. A) Hízott sertések ára: I. A) Magyar elsőrendű...

80-82 fillérig. Öreg közép (párónkint 300-340 kilogrammig terjedő súlyban) ... fillérig. Fiatal nehéz (párónkint 320 kilogrammon felüli súlyban) ... fillérig.

tott 235 darab. 1901. július 30. napján elszállított 411 darab. 1901. július 31. napjára maradt készletben 47.380 darab.

Időjelzés.

Az Országos Meteorológiai Intézet hivatalos jelentése. Budapest, július 31. A helyzet lényegében változatlan. Finnország kivételével...

Tan- és nevelő-intézet nyilvánossági joggal Budapest, Hold-utca 19. sz. Az intézet 23 év óta áll fenn.

Az angol Premier Helical kerékpárok 27 év óta legjobb hírnevűek a világon. Kiallítása anyag és munka tekintetében felülmúlhatatlan!

CSIZMAGYÁR. Kiszárolásos magyar kőzi gyártmány. 20.000 pár rakta-on. A felelő bórnek 3 évi irabéli jótállással.

PRÓBA SZERENCSE! Kétkrajcáros levelezőlapon tett megrendése eleget, hogy meggyőződést szerezzen cipőim jószágáról...

Láng Jakab és Fia kerékpárkereskedőknél Budapest, József-körút 41. Főközpont: Rottenbiller-u. 1.

Titkos betegségek gyógyítására a specialista legjobban ajánlható számos éven át szerzett gazdag kórházi tapasztalata alapján Dr. FABINYI J. v. kórházi orvos, specialista

IDEG és NEMI BETEGSÉGEK. radikális gyógyítására legjobban ajánljuk Dr. MITZGER kiváló gyógyhatásairól elismert intézet Budapest, VI., Teréz-körút 44. I. em

Titkos betegségek ellen 25 évi, részben katonai (a bécsi és budapesti katonakórházakban), részben magánorvos tapasztalatai után legelőszöbben ajánlható DR. KAJDACSY, v. cs. és kir. ezredorvos és kórházi főorvos Electrotherapial rendelő-intézete

Legszebb Legjobb Legelőszöbb PAP PAP PAP. 1 szeszálható vaságy 3 db kivételű matracral 10.-

GICHNER JANOS paplan, matrac és kárpitosru gyáros, szőnyeg, függöny, va Budapest, VII., Erzsébet-körút 20.

Szabadalmazott! Szabadalmazott! Nincs többé poloska! A „Poloska villám” a legjobb és legbiztosabb szer a poloskák ellen...

Leánynevelő- és tanintézet nyilvánossági joggal felruházva, Rákospalotán nyilvánossági joggal felruházva. All 4 elemi és 4 polgári osztályból.

Olesó butor-eladás. 2 székreny, 2 ajtos fényezett 30 frt 1 ebédlőszék, ó-nómet stíl 3,50 frt

Színházak, szórakozó helyek.

FOVÁROSI NYARI SZÍNHÁZ.

Csütörtök, 1901. augusztus hó 1-én.
Cyrano de Bergerac.

Romantikus dráma 5 felvonásban. Irta: Edmond Rostand. Franciából fordította: Abrányi Emil. Kezdeté 7 órakor.

VÁROSLIGETI SZINKÖR.

Csütörtök, 1901. augusztus hó 1-én.
Svnhákek.

Vig operette 3 felv. Zenéjét szerző Ziehrer C. M. Magyarosították Feld Aurél és Mérei Adolf. Kezdeté 7 1/2 órakor.

KISFALUDY SZÍNHÁZ.

Csütörtök, 1901. augusztus hó 1-én.
Cifra nyomoruság.

Vigjáték 3 felvonásban. Kezdeté 7 1/2 órakor.

ÓSBUDAVARA

Ma csütörtökön, 1901. augusztus hó 1-én, fényes kiváltság mellett:

nagyszerű egészen új Varieté-műsor

Angelo Sisters Morden
415 szobor-csoporttal és domborművel. angol dal- és táncelőadás a világhíri Barrison-kvintettből.

Harry Lamore Giulia Meonti
tréfás sodrony-jelenet. nápolyi énekesnő kitüntetett szépség.

Pietro Basalari Johnsohn & Brown
a fenomenális kottás hangú énekes. tréfás és komoly néger dal- és tánc előadás.

A „Folies-Caprice” vendéjátéka.
BENALI-BEY varázsszínháza. — A becsi m. kir. honvédkerületi zenekar hangversenye. — Belépőtől 60 fillér, Gyermeknek 12 éven alól 20 fillér. A kedvezményes jegyek minden fűzőben.

— A földalatti villamos éjjeli 1/2 óráig közlekedik. — Társasokosk egész éjjel.

Megnyit!

MINTA-SZÁLLODA

Budapest, VI. Nagymező-utca 62.
Modern egész rézberendezés.

Villamos világítás, kádfürdők.
Szobák 80 krtól feljebb.

Dr. Renner vizgyógyintézete

bejáró betegek számára.
Budapest, VII., Valeró-utca 4. (Telefon).

Az intézet 24 év óta áll fenn, most teljesen újvá alakítva, a legmodernebb gyógyeszközökkel szereltetett föl.

Alkalmazásban levő gyógyszerközköz
A tudományos vizsgálatok összes eljárásai, masszázsa, villamos fényfürdő (ultraviolet), az elektroforézis minden faja (galvanizáció, faradizáció, franklinizáció, elektromos masszázsa), hűtőkészülékek (Psychrophor stb.).

SZÉNSAVAS FÜRDŐK

(Nemzetközi előírás, szulfidok számára). Keresés alá vételnek. Különböző ideg- és izomszövetek, különösen a gyomor és belek rendjének, ill. az emésztés és az izomszövetek stb. Prospektus kívánatra. Árak mérsékeltok.

Tekepálya. BERGER-féle Tekepálya.

Hungária-kert

Városliget, Hermina-ut 33. szám Erzsébet királyné-ut sarkán.
Nagy aranyas kert, kellemes tartózkodási hely családok és kirándulók részére. Jó italok és ételekről gondoskodva van. **Mindennap**

POZSÁR MARCI

kitűnő cigányzenekara játszik.
A tisztelt vendégek tetszésük szerint az ételeket magukkal is hozhatják.

Kárpáti juhturó!

Walló Tivadár Zólyom (Felső Magyarország) kárpáti juhturó készítője, mely a legfinomabb és legmegbízhatóbb kárpáti juhturó szakadatlan ponton szállítással teljes jó minőségű és bizalmasan kivitt ki Magyarországra az években London, Berlin, Prága, Cairo és Szaúd kiállításokon mindenütt a legnagyobb arany-éremmel lett kitüntetve. Ezen gyártmányt a legmegelőgöbben ajánljuk a n. é. vevők és magánosoknak, melyet bárholva nagyban és kicsinyben is szállítunk.

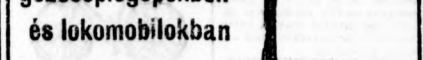
Rottersmann F. VII., Károly-utca 30. Hirsch János VIII., Király-utca 50. Szász Cassini Adolf képviselő VII., Új-utca 29.

Dr. Szegő Kálmán gyermekszanatóriuma és vizgyógyintézete

Abbazában. Étkezési és erősítőkurák egész éven át. A tanulmányok legjobb időhelye. Gyermek 6 éven túl kíséret nélkül is elfogadtatnak.

LANZ HENRIK, Mannheim.

Németország legnagyobb és legjelentősebb gyára. gőzcseplőgépekben és lokomobilokban

Kétségteljesen a jelenkor legtekélyesebb gépei, a legújabb javításokkal.

Magyarországi vezérképviselet és raktár: **DÉNES B. Budapest, VI., Váci-körút 61.**

Üzletáthelyezés.

Tisztelettel értesítem t. ügyfeleimet, hogy **1887. óta fennálló bank- és váltóüzletemet 1901. augusztus 1-én IV., Egyetem-utca 3. sz. helyezem át.**

Beimel Lajos

bank- és váltó-üzlet a m. kir. Osztályorszátiák főelárusítója.

Naponkénti pósthajójaratok Passzau—Lincz—Bécs és Bécs—Pozsony—Budapest között.

Az I. cs. kir. szab. Duna-Gőzhajózási-Társaság közli, hogy a nyári menetrend szerint naponként közlekednek pósthajók Passzau, Lincz, Bécs, Pozsony és Budapest között és a Duna mentén a legkényelmesebb és legolcsóbb utazási alkalmat nyújtják.

A körutazási forgalomban érvényes vasúti menetjegyek a párhuzamosan haladó hajóut használatára is jogosítanak. Felvilágosításokkal szívesen szolgál az igazgatóság. Budapest, 1901. július 30-án.

A forgalmi igazgatóság.

Cs. kir. szab. déli vaspálya-társaság magyar vonalainak üzletigazgatósága.

3358/P.

Pályázat.

A cs. kir. szab. déli vaspálya-társaság magyar vonalainak üzletigazgatósága az 1903-ik évben szükséges

100.000 darab

2.40 vagy 2.70 méter hosszú I. rangú vasutefelépítményi tölgytalpfára, melyek 1902. évi július hó 1-től 1903. évi április hó végéig szállítandók, pályázatot hirdet és megjelözi, hogy kedvező árak mellett az 1904. és 1905. évekre is elfogad ajánlatokat.

A szállításra vonatkozó részletes módokat magában foglaló „általános és különleges feltételek” valamennyi hazai kereskedelmi és iparkamaránál, az országos iparegyesületnél, a kereskedelmi múzeum igazgatóságánál, valamint alulírott üzletigazgatóság építés- és pályafenntartási-osztályánál és annak magyar és horvát vonalain levő összes mérnököstályánál díjmentesen kaphatók.

A szabályszerűen kiállított. ívenként 1 korona m. kir. okmánybélyeggel ellátott ajánlatok lepecsételve és a borítékban ezen felirattal „Ajánlat talpfaszállításra 3358. P. számhoz” legkésőbb

f. évi augusztus hó 31-ének déli 12 órájáig,

a cs. kir. szab. déli vaspálya-társaság magyar vonalainak üzletigazgatóságához Budapest, I. kerület, Mészáros-utca 17. sz. (iktató-hivatal) küldendők.

Budapest, 1901. augusztus hó 1-én.

Az üzletigazgatóság.

BUTOR

jó, szolid kivitelben, olcsón és részletfizetésre.

Náthán Ignác

kárpitos- és asztalos-butor egyedül ióráktár VII. ker. Erzsébet-körút 23.

Arjegyüket vidékre ingyen és bérmentve

Budapest székesfővárosi képe utmutató.

Összeállította: **Jauernik Nándor.**

A főváros élénk színesét, könnyen áttekinthető térképe, melyen elő pillanatra megtekinthető minden kerület, minden utca és tér, minden középület és közlekedési vonal, körúti vasút, földalatti vasút és helyi-kerületi hajóközlekedés. Összes látóképben megvan: a Dunapart, az új országút, a Bazilika, a budai honvédszobor, a Curia, a Nemzeti Múzeum, az Arany-szobor, az Akadémia, a Mátyás-templom, a Millenárisi emlékek, a Képzőművészeti palota, a Nyugati pályaudvar, a Neuzszi színház, a Vigaszínház, az Opera, a Népszínház, a Központi vásártér, az Alagút és a királyi palota, az Iparművészeti Múzeum, a Margitszigeti zsinagoga, a Földalatti villamos bejárata, az óbudai Haliógyár és a Keleti pályaudvar, a déli pályaudvar stb. Ár 40 fillér.

Kiadta: **Lampel Róbert** (Widmer F. és Fial) cs. és kir. udv. könyvkereskedő cég. Budapest, VI., Andrássy-ut 21.

Graz. Hotel „zur goldenen Birne“

a város központjában, a meráni parkkal szemben, a legzebb fekvésű szálló, ujonnan kényelmesen berendezve. **Villanyvilágítás.**

HUTTER J., tulajdonos.

Hazai Ipartermékek Ismertetője.

Ruházati ipar.

Hirschler-féle székgyár Budapest, VIII. Baross-utca 135. Telefon 53-12. Nagy raktár és választék minden fajta ebédöltészekben a leggyorsabbított a legfinomabb kivitelű, egész bórúthuzattal, bőrbetéttel, valamint nádulessel. Legjobb kivitel. Kizárólag saját gyártmány.

Szombathelyi magyar pamutipar, Dótor Hermann S. Szombathely. Gyárt nyers, fészertett és szines pamutárakat.

Wolfner Gyula és társa gyapjamosó Ujpesten.

Agyag és üvegyipar.

Léderer Márton, Éles (Biharm). Tuzálló (cannote) téglá, tisztított piros és fehér, alagsóvegek, gyári kemény téglák, francia hornyolt tetőcserep, kütőmész.

Gép ipar.

Röck István Budapest, IX., Soroksári-utca 24 és Kelenföld. Gőzgépek, gőzkazánok, szivattyúk, hűtők, jéggépek, vízmű, földmű, géztégla-, olajgyári- és bórászati berendezések.

Beschoner A. M. és fia, m. kir. udvari mű-őrök, Budapest, VII. külső váci-ut 119. Ércöntvények, díszítmények és szoboröntvények.

Szengerháusi gépgyár magyarországi gyártelepe. Budapest, Külső Váci-ut 1443.

Gyárt az összes mezőgazdasági iparok számára szükséges gépeket, főleg cukorgyári és szeszgyári berendezésekhez.

Kühne E. mezőgazdasági gépgyára Mosonban. Főraktár: Budapest VI., Váci-körút 57/a. „Hungaria-Drill” és mindennemű gazdasági gépek.

Hirmani Ferenő fém-öntő és ércmű Budapest, VII. Csányi-u. 9.

Miklóssy-féle acélműgyár Pécsen. Gyárt mezőgazdasági, bányászati és vasúti szerelmeket. Arjegyüket kérendő.

Műszerek.

Folgar Sándor, m. kir. szab. nyári orvosi mű- és kötszerész, Budapest, VII., Erzsébet-körút 50. sz. Különböző beszeresethető „hazai” saját gyártmányú sörvőkötők, hátegyenestartók, ortopediai-készülékek, műláb, műkéz stb. betegápoláshoz szükséges eszközök és tárgyak. Képes arjegyüket ingyen és bérmentve.

Élelmi szerek.

Weisz Mór és Társa l. gyula cognac és likörgyár, törkény és pálinka-főzője Gyula (Békés megye). Mindennemű gyümölcsből párolt szeszcsüvek, cognac, szilviorvos, márkák és rumok.

Papír ipar.

Elő magyar acélműtől, tollszár- és indigó másolópapírgyár. Schuler József, Budapest. Gyártelep és iroda VI., Dabok-u. 26. sz. Gyárt vegyi osztályában: Fényérőkeny negatív és pozitív másolópapírt és vízszel. Szabadalmazott indigó és szines másolópapírt. Rajzmasólopapírt és olajlapokat. Fénymasólokot azonnali eszközökkel: egy 10 méter negatív 1 kor. 30 fill., pozitív 1 kor. 70 fill.

Vegyészeti ipar.

Magyar gyártmányú tegeperntul termékekkel praeparált természetes pálmák, sorkozuruk pálmákból készült, parafa és nyírfakéregből stb. különlegességek gyártása. Fogor József, Szabadska.

Butor ipar.

Tornatermek teljes berendezést és felszerelést vidékre is, elvállal a legolcsóbbban Seffer Antal ipartelepe Budapest IV., Károly-utca 1, boltzám 12. Központi városkaszépu-let) Arjegyüket kívánatra ingyen.

Bőr ipar.

Wolfner Gyula és társa bórgyára Budapest. Gyári Ujpest. Iroda: VII., Károly-körút 3. Ló-, juh-, gőzszék és kispabőr, talp-, bőrszék, bór-, hajtó-, varró- és kötőszék, hadfelszerelés cikkek.

